

Institutul European din România

Proiect SPOS 2007 – Studii de strategie și politici

Studiul nr. 7

Politica industrială a României în perioada post-aderare

Autori: **Dr. Constantin Ciupagea** – coordonator*
Dr. Oana Diaconu**
Dr. Geomina Țurlea***
Drd. Viorel Niță****

București
Decembrie 2007

© *Institutul European din România, 2007*

ISBN online 978-973-7736-70-3

---

* **Constantin Ciupagea** este cercetător principal I și Director al Institutului de Economie Mondială (IEM); de asemenea, este președintele Centrului Român de Modelare Economică (CERME – Organizație neguvernamentală). În prezent, îndeplinește și funcția de Consilier de Stat la cancelaria Primului Ministru, șef al Departamentului Politici Economice. Este profesor asociat la ASE, Programul de Masterat în Finanțe DOFIN, predând cursul de Econometrie Aplicată.

** **Oana Diaconu** este doctor în economie cu specializare în microeconomie aplicată și cu interese de cercetare în domeniile reglementării și al energiei. A fost implicată în cercetare și consultanță pentru: Departamentul de Energie al Statelor Unite, Lead Foundation, Centrul Român de Politici Economice, GEA, ING Asigurări de Viață etc. În prezent este Business Development Manager la ING Asigurari de Viata și lector asociat la Universitatea Politehnică București.

*** **Geomina Țurlea** - Doctor în economie din 2004; cercetător cu experiență în problematica complexă a tranziției către economia de piață și integrarea europeană. Începând cu anul 1993 a desfășurat succesiv activitate de cercetare în cadrul Institutului de Economie Mondială, București, Centrului Român de Modelare Economică, București și a Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene, Institutul de Studii Tehnologice Prospective, Sevilla, Spania.

**** **Viorel Niță** - doctorand în economie și cercetător științific III în cadrul Institutului de Economie Mondială, Academia Română;

CUPRINS

Lista de acronime	3
Introducere	4
1. Evoluția politicii industriale în Uniunea Europeană.....	6
1.1 Scurt istoric privind politicile sectoriale europene	6
1.1.1 Politici intervenționiste de promovare a campionilor naționali și de protejare a industriilor în declin.....	7
1.1.2 Politici industriale orizontale și pro-competitive	7
1.1.3 Relansarea dezbaterii cu privire la politica industrială	8
1.2 O privire retrospectivă asupra politicilor industriale din țările central și est-europene (UE8) înainte și după integrarea în UE.....	10
1.3 Integrarea politicii industriale în politicile UE	20
1.3.1 Noua politică industrială: o întărire a preocupărilor sectoriale pe fondul abordării integrate	22
1.3.2 Politicile orizontale în sfera investițiilor străine și ajutorului de stat – UE15 <i>versus</i> UE8.....	24
1.3.3 Impactul controlului integrat al poluării asupra competitivității industriei europene	27
1.4 Obiective orizontale și priorități în politicile industriale ale UE	30
2 Evoluția politicii industriale în România.....	35
2.1 Documente care fundamentează politica industrială din România	35
2.2 Promovarea dezvoltării durabile în industrie.....	41
2.2.1 Performanțele industriei prelucrătoare din perspective dezvoltării durabile	41
2.2.2 Instrumente mixte pentru creșterea eficienței și a competitivității.....	43
2.2.3 Integrarea politicilor industriale și a celor de mediu.....	46
2.2.4 Planul de Acțiune pentru Tehnologiile de Mediu (ETAP)	47
2.3 Liberalizarea sectorului energiei electrice în România	49
2.4 Politici orientate către stimularea investițiilor	52
2.4.1 Necesitatea unor noi reglementări de stimulare a investițiilor	52
3 Priorități ale Politicilor Industriale în România	54
3.1 Elaborarea priorităților în domeniul politicii industriale.....	54
3.1.1 Cadrul general de elaborare a politicii industriale.....	54
3.1.2 Programul de Guvernare și Planul Strategic al Ministerului Economiei și Finanțelor.....	54
3.2 Competitivitatea industriei prelucrătoare a României.....	55
3.2.1 Rezultate privind creșterea competitivității sectoarelor industriei prelucrătoare	59
3.3 Analiza performanțelor de comerț exterior ale industriei prelucrătoare	61
3.4 Abordarea matricială a politicii industriale propusă de CE	66
3.4.1 Analiza sectorială	67
3.4.2 Analiza de politici	67
3.4.3 Matricea de ramuri și politici.....	68
3.5 Abordarea matricială în cazul României.....	69
3.5.1 Construcția matricei ramuri/politici în cazul României.....	69
3.5.2 Politicile industriale orizontale și handicapurile politicilor industriale/sectoriale din România	73
4 Concluzii și sugestii	76
5 Bibliografie.....	81

Lista de acronime

- AMECO - Annual Macro-economic Database, Directorate General for Economic and Financial Affairs;
- ANRE - Autoritatea Nationala de Reglementare in domeniul Energiei;
- BAT - Best Available Techniques;
- CIP - Programul de competitivitate și inovare;
- CDI – Cercetare-dezvoltare și inovare;
- CE - Comisia Europeană;
- EMAS - Schema de management de mediu si audit;
- ETAP – Environment Technologies Action Plan;
- IEM – Institutul de Economie Mondială;
- IMM – Întreprinderi mici și mijlocii;
- INCE – Institutul Național de Cercetării Economice;
- LCM - Managementul ciclului de viață
- ICCS - Indicele de evaluare a competitivității;
- GEA – Grupul de Economie Aplicată;
- IPPC - Impactul controlului integrat al poluării;
- INCD – Institut Național de Cercetare-Dezvoltare;
- IPR – Intellectual Property Rights;
- MedC – Ministerul Educației și Cercetării;
- MMDD – Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile;
- MEF – Ministerul Economiei și Finanțelor;
- OCDE – Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică;
- PC7 - Programul Cadru de Cercetare 7
- PIB – Produs Intern Brut;
- PNCDI – Planul Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare;
- TIC – Tehnologiile Informației și comunicării;
- VA – Valoare adăugată;
- UE – Uniunea Europeană;
- VAB - Valoare adăugată brută;

Introducere

Acest studiu își propune să cerceteze posibilele legături existente între politicile sectoriale și obiectivele majore ale economiei românești, imediat după momentul aderării la Uniunea Europeană, analiza fiind dedicată politicilor industriale implementate în ultimii ani și celor propuse pentru perioada post-aderare.

Pentru început, trebuie făcută precizarea că, în cultura economică de tip anglo-saxon, politicile industriale sunt sinonime cu ceea ce în cultura de tip continental-mediteranean se numește politici sectoriale. În consecință, atât analiștii, cât și decidenții politici din România, utilizează sintagma „politici industriale” atunci când se referă la intervenționismul în sfera industriei sau, în particular, în industriei prelucrătoare, ceea ce limitează în mod eronat întinderea reală a potențialei arii de intervenție.

Acest studiu face referire la toate sectoarele economiei și la instrumentele prin care se realizează diferite forme de intervenționism guvernamental care pot conduce la realocarea resurselor economice între sectoare și la modificarea diferențelor inter-sectoriale ale efectelor politicilor puse în aplicare.

Multiplele definiții date politicii industriale în decursul timpului merg de la un nivel foarte general - Graham (1986) le definește ca fiind acele politici economice care produc un efect oarecare în sectoarele industriei sau serviciilor - până la nivel particular, unde „particular” poate însemna restrângerea ariei de acțiune la sectorul industriei (Foreman-Peck & Frederico, 1999) sau restrângerea gamei de instrumente politice, de exemplu, doar utilizarea subvențiilor fiind considerată politică industrială de către Sharp (1998). De multe ori, definiția dată politicilor industriale ascunde în ea și opinia autorului privind utilitatea acestor politici, mergând de la negativismul afișat de adepții doctrinei liberale extremiste („piața reglează totul” – de exemplu Geroski (1989), care menționează setul de inițiative microeconomice greșit asortate pe latura ofertei) la pozitivismul exagerat cu tentă publicitară, destinat promovării unor măsuri politice de natură protecționistă (Aiginger & Sieber, 2005, definesc astfel orice activitate care creează un mediu favorabil de afaceri). Există adevăr în toate aceste definiții, deoarece ele surprind aspecte, de multe ori bazate pe experiență, ce caracterizează măsurile de politică economică generate pentru a schimba starea de fapt dintr-o economie. Probabil o definiție cuprinzătoare și relativ neutră poate fi considerată cea dată de Adams & Klein (1983) sau de Johnson (1984): „inițierea și coordonarea acelor politici guvernamentale care sunt menite a crește productivitatea și competitivitatea unei economii sau a unor ramuri economice”.

Lucrarea de față va încerca să se mențină pe linia neutralității abordării. Acest demers presupune luarea în considerare a oricărei teorii economice și a oricăror măsuri politice care afectează *input*-urile economice și analiza rezultatelor acțiunilor respective din perspectiva obiectivelor și criteriilor impuse de decidenții politici. De multe ori, obiectivele guvernanților sunt corelate cu indicatori macroeconomici precum productivitate, rata șomajului, competitivitate externă sau rata de participare (sau de ocupare) a forței de muncă.

Capitolul care urmează introducerii se referă la politicile industriale aplicate în cadrul Uniunii Europene, la nivel global sau la nivel național specific. Sunt analizate evoluțiile conceptelor de politică industrială, precum și experiențele în domeniu ale statelor noi membre prin comparație cu statele membre mai vechi. Cazurile de succes sunt scoase în evidență, accentul căzând pe dinamismul setului de politici și pe argumentațiile care stau în spatele politicilor puse în aplicare.

Capitolul 3 analizează starea de fapt și istoricul politicilor industriale în cazul economiei românești, precum și documentele strategic-programatice care stau la baza măsurilor de politică economică din trecut sau a celor propuse recent. Urmare a acestor analize și sinteze, în Capitolul 4 sunt trecute în revistă măsurile de realocare a resurselor economice între sectoarele economiei României, precum și rezultatele vizibile sau așteptate ale acestor măsuri. Capitolul va prezenta și prioritățile de dezvoltare economică rezultate din mai multe documente programatice românești, servind drept ținte strategice în cazul introducerii unor politici industriale.

Ultimul capitol va cumula concluziile analizelor din lucrare și va propune câteva sugestii și recomandări pentru decidenți în sfera politicilor industriale.

1. Evoluția politicii industriale în Uniunea Europeană

Politica industrială europeană a suferit numeroase transformări în ultimele două decenii, evoluând de la o abordare sectorială și intervenționistă la una preponderent orizontală și pro-competitivă.

Ca efect al procesului de globalizare - Sharp (2000)¹, Sharp (2001)² - și în paralel cu cel de-industrializare, de la debutul procesului de integrare în anii '70 și până la sfârșitul anilor '90, politica industrială a țărilor membre UE³ a evoluat după cum urmează (Sharp (2003)⁴):

- *de la intervenționism la „laissez-faire”* (mai ales în perioada 1970-1980, sub presiunea generată de procesul de consolidare a multinaționalelor, formate de multe ori prin unirea "campionilor naționali" din anumite domenii-cheie - telecomunicații, produse electronice, semiconductori);

- *de la subvenționarea firmelor mari ("campionii naționali") la subvenții și facilități pentru IMM-uri*. Această reorientare politică a însoțit de fapt schimbări structurale majore, respectiv diminuarea contribuției la valoarea adăugată totală a unor sectoare cum ar fi construcția de nave, producția de oțel și industria minieră. Procesul a debutat în anii '80, inițial vizând în special *start-up*-urile din domeniile bazate pe tehnologiile emergente. Politica de susținere a IMM-urilor s-a echilibrat către sfârșitul anilor '90, dar accentul pe sprijinirea firmelor *high-tech* (*start-ups* și IMM-uri) a rămas la fel de pronunțat. Politicile de susținere a IMM-urilor rămân un pilon important al politicilor industriale europene;

- *de la politici naționale la politici regionale* - aceasta tendință a urmat într-o mare măsură (atât logic, cât și cronologic) pe cea orientată către IMM-uri. În același timp, a fost promovată de regiunile în care s-au format clustere de IMM-uri. Aceste politici au fost rafinate către sfârșitul anilor '90, prin accentul pus pe crearea infrastructurilor de difuzare a cunoașterii;

- *de la accentul pe finanțarea infrastructurilor și a capitalului fizic la accentul pe dezvoltarea capitalului uman*, prezente îndeosebi după anul 1990, ca urmare a criticii aduse de Reich (1992)⁵: capitalul uman este mult mai puțin susceptibil la realocare decât capitalul fizic. Către mijlocul anilor '90, educația (inclusiv educația permanentă și educarea cererii locale) a devenit prioritară.

- *înapoi către politici industriale active*, incluzând componente sectoriale, menite, printre altele, să contrabalanseze diferitele efecte sectoriale ale politicilor orizontale, politici promovate indirect și concertat prin strategia Lisabona, începând cu anul 2005.

1.1 Scurt istoric privind politicile sectoriale europene

Apariția unei politici industriale la nivel european este marcată de semnarea, în 1951, la Paris, a Tratatului privind Comunitatea Cărbunelui și Oțelului și a Tratatului EURATOM, în 1957. Tratatul, deși urmărea să promoveze libera concurență și înlăturarea barierelor comerciale dintre statele membre, a pus bazele politicilor industriale intervenționiste de mai târziu.

---

¹ M. Sharp, *Synthesis Report on Six Country Studies*, SPRU, University of Sussex, UK, mimeo, 2000.

² M. Sharp, *Science, Technology and Broad Industrial Policy, Final report for TSER Project*, SPRU, University of Sussex, Brighton, UK, mimeo, 2001.

³ Nu se poate vorbi decât în ultimii ani de o politică industrială europeană, deși elemente fundamentale ale unei asemenea politici (în particular politica de competiție) s-au aflat practic dintotdeauna în centrul atenției politice la nivel supra-statal. La nivel de țară însă aceste politici se regăsesc subiectul unor traectorii similare.

⁴ M. Sharp, *Industrial Policy and European Integration: lessons from experience in Western Europe over the last 25 years*, SPRU University of Sussex, WP no.30, 2003.

⁵ R. Reich, *The Work of Nations*, Knopf, New York, 1992.

Articolele 58, 60, 61 din Tratat conțineau prevederi cu privire la o serie de instrumente de intervenție: planuri de dezvoltare, cote de producție, control de preț etc.

1.1.1 Politici intervenționiste de promovare a campionilor naționali și de protejare a industriilor în declin

Perioada dintre 1970 și 1980, caracterizată prin recesiune și puternice tensiuni economice și sociale, a adus în prim plan politici sectoriale puternic intervenționiste și protecționiste. Este o perioadă în care politicile industriale ale statelor europene au urmărit: a) alegerea (“*picking winners*”) și sprijinirea directă a unor firme și sectoare percepute a avea avantaje competitive pe piața europeană și mondială; b) protejarea unor industrii naționale în declin. Prin urmare, aceasta este o perioadă dominată, pe de o parte, de politica “campionilor naționali” și, pe de altă parte, de eforturi concentrate de a salva industrii în declin (cum a fost, de exemplu, Cartelul de Criza care a funcționat în industria oțelului între 1980-1985). Abordarea politicii industriale era una puternic sectorială, iar lista sectoarele care au beneficiat de sprijin în acest context este largă: industria auto, industria aeronautică, construcția de nave, industria cărbunelui, oțelului, textilelor, industrial echipamentelor de telecomunicații etc. Deși efectul acestor politici este dificil de cuantificat, este posibil ca ele să fi contribuit la adâncirea, începând cu anii '80, a decalajelor tehnologice și de creștere economică ale Europei față de Statele Unite, care continuă și în prezent. De exemplu, faptul că, în ultimii douăzeci și cinci de ani, industria europeană de ICT nu a reușit să își îmbunătățească poziția competitivă pe piața mondială, în ciuda unor eforturi susținute la nivel european, este atribuită de unii autori (Pelkman, 2006) poziției protective (și protecționiste) față de această industrie, la care s-a renunțat abia în cursul anilor '90.

1.1.2 Politici industriale orizontale și pro-competitive

În anii '80, pe fondul unei nemulțumiri crescânde față de efectele politicilor intervenționiste, începe să se impună la nivel mondial o nouă paradigmă, care afirmă superioritatea pe plan economic a piețelor concurențiale în fața etatismului și al intervenționismului. Ea s-a reflectat în redefinirea treptată a rolului tuturor politicilor economice, inclusiv cel al politicii industriale. Rolul fundamental al politicilor economice este, în această viziune, acela de a crea piețe concurențiale (prin liberalizare și eliminarea barierelor din calea liberei concurențe) și de a crea condițiile unei bune funcționări a piețelor concurențiale (prin corectarea unor eșecuri ale pieței, asigurarea unui cadru macroeconomic stabil și prin politica de concurență).

Piața Unică

La nivel european, această nouă tendință, împreună cu îngrijorarea cu privire la adâncirea decalajului tehnologic și de creștere economică față de SUA și Japonia, s-a reflectat în proiectul Pieței Unice. Acesta marchează începutul unei schimbări majore de abordare a politicii industriale europene, orientată către stimularea competitivității industriei europene prin intermediul extinderii piețelor concurențiale. Cu toate acestea, *Single Act*, documentul care a pus în mod formal bazele Pieței Unice în 1986, nu conține vreo bază pentru o politică industrială comună. El a urmărit doar extinderea dimensiunii pieței interne astfel încât firmele să poată beneficia de avantajele economiilor de scală, devenind astfel mai competitive la nivel internațional (Croitoru, Russu și Târhoacă, 2002).

Comunicarea Bangemann

Comunicarea Comisiei Europene din 1990, *Politica industrială într-un mediu deschis și competitiv: precepte pentru o abordare comunitară*⁶, (numită și Comunicarea Bangemann)

---

⁶ Comisia Europeană, *Industrial Policy in an Open and Competitive Environment: Guidelines for a Community Approach*, COM (90) 556, Bruxelles, octombrie 1990.

marchează atât începutul unei politici industriale coerente la nivelul Comunității, cât și schimbarea accentului către o politică orizontală, orientată către crearea unor cadru favorabil creșterii competitivității firmelor.

Tratatul de la Maastricht

Ideile comunicării vor preluate de Tratatul de la Maastricht (articolul 157), care introduce pentru prima dată bază legală pentru o politica industrială comună, al cărei scop este competitivitatea și care este în acord cu “un sistem de piețe deschise și competitive.” În acest scop și în acest cadru, Comisia ia măsuri care: “să crească viteza de ajustare a industriei la schimbări structurale; să încurajeze un mediu favorabil inițiativei și a dezvoltării afacerilor, mai ales pentru firmele mici și mijlocii; să încurajeze un mediu favorabil cooperării dintre firme; să stimuleze mai buna exploatare a potențialul industrial al politicilor de inovare”. Pentru atingerea acestor obiective, Comunitatea urma să adopte “politici și activități pe care le urmărește prin alte stipulări ale Tratatului” iar Consiliul, acționând în unanimitate, putea să adopte măsuri în sprijinul acțiunilor întreprinse de Statele membre. Articolul interzicea adoptarea de către Comunitate a unor măsuri care să distorsioneze concurența și, prin aceasta, limita semnificativ aria politicilor industriale intervenționiste. Conceptul de orizontalitate devine, odata cu Maastricht, un principiu al politicii industriale. El este bazat pe dorința de: a) a nu interveni sectorial (vertical); b) de a izola politica industrială de presiunile de a interveni ad-hoc pentru susținerea unor firme sau sectoare; c) de a nu alege “câștigători” sau promova “campioni naționali”. Începând cu tratatul de la Maastricht, politica industrială s-a dezvoltat printr-un larg set de documente de politică economică. Le vom prezenta pe scurt pe cele mai importante.

Primul document de politică industrială

Imediat după Tratatul de la Maastricht, se publică un prim document de politică industrială, “O politică industrială a competitivității pentru Uniunea Europeană”⁷ în care sunt identificate patru priorități orizontale de dezvoltare: a) promovarea investițiilor intangibile (promovarea calității, a tehnologiilor curate, a cercetării; dezvoltarea cooperării industriale; b) asigurarea unei concurențe corecte la nivel european și internațional (printre inițiative numărându-se și realizarea unui regim mai strict și mai coerent al ajutorului de stat și dezvoltarea unei piețe comune pentru industriile de rețea); modernizarea rolului autorităților publice (prin reforma reglementării, simplificarea legilor UE, îmbunătățirea cooperării administrative dintre Statele membre etc). O parte din aceste inițiative au format un corp de politici concrete pe care UE le-a implementat și dezvoltat în mod continuu.

1.1.3 Relansarea dezbaterii cu privire la politica industrială

“Politica industrială într-o Europă lărgită”

Pe fundalul eșecului procesului Lisabona și al ritmurilor de scăzute de creștere economică, în ultimii ani, politicieni de vârf și reprezentanți ai industriei au susținut ideea unei tendințe de “de-industrializare”, care ar justifica redefinirea scopului politicii industriale și ar justifica acțiuni de protejare a industriilor afectate. Dezindustrializarea se referă la migrarea activității manufacturiere din statele dezvoltate către zone cu costuri ale forței de muncă și sociale mai mici (de exemplu, către țările asiatice sau noile state membre). În Europa, acest fenomen ar fi cauzat de inflexibilitatea reglementărilor pieței muncii, costurile sociale ridicate și de reglementările împovărătoare impuse sectoarelor manufacturiere.

---

⁷ Comisia Europeană, *An Industrial Competitiveness Policy for the European Union*, COM (94) 319, Bruxelles, septembrie 1994.

În 2002, Comisia a publicat o comunicare intitulată “*Politica industrială într-o Europă lărgită*”⁸ pentru a lansa o dezbateră publică asupra direcțiilor politicii industriale în condițiile a ceea ce era perceput ca o schimbare în contextul politic al acesteia. În anii de după publicarea Comunicării Bangemann, piața internă se consolidase, UE urma să primească noi membri, iar rundele Uruguay extinseseră liberalizarea comerțului internațional. În ciuda acestor evoluții favorabile, Europa se confrunta cu ritmuri scăzute de creștere și cu o creștere mai lentă a productivității. Era evident că în aceste condiții UE nu putea deveni până în 2010 “cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă de creștere sustenabilă cu mai multe locuri de muncă și o coeziune socială crescută”, așa cum stabilise Agenda Lisabona. Comisia concluziona că industriei manufacturiere nu i s-a acordat suficientă atenție datorită terțiarizării. Dar terțiarizarea, argumenta Comisia, este în sine un produs al cererii crescânde pentru servicii de business, care provine din sectorul manufacturier, și care contribuie semnificativ la PIB-ul Uniunii Europene. Pentru a relansa creșterea europeană, politica industrială trebuia să consolideze baza industrială a UE. Acest lucru era posibil prin politici specifice, de identificare a unor inițiative, orizontale în natură, dar care “să faciliteze dezvoltarea unor domenii cu un potențial puternic”. Drept urmare, Comunicarea din 2002 marchează în politica industrială a UE deplasarea accentului de la inițiativele orizontale la cele sectoriale și o reconcentrare a atenției asupra sectorului manufacturier.

Acest document mai transmite câteva mesaje cheie:

- în contextul provocărilor globalizării, Europa trebuie să se orienteze către industriile care sunt intensive în cunoaștere, dar locația este un factor crucial pentru cercetare și inovare. Prin urmare Europa trebuie să își dezvolte atractivitatea ca locație;
- inovarea, activitatea antreprenorială și asumarea de riscuri sunt domenii deficitare în Europa care trebuie stimulate prin politici concentrate;
- este necesar să se realizeze o abordare integrată a tuturor politicilor UE care contribuie la creșterea competitivității, bazată pe analiza problemelor sistemice ale cadrului activității industriale. Consiliul European a cerut în Octombrie 2003 Comisiei să evalueze în ce măsură amenințarea de-industrializării este reală și să propună un set de măsuri de contracarare.

Stimularea schimbărilor structurale

În aprilie 2004, Comisia a publicat o nouă comunicare intitulată „*Stimularea schimbării structurale: o politică pentru Europa lărgită*” în care examinează riscurile de-industrializării. În urma acestei analize Comisia conchide că „nu există dovezi în direcția unui proces generalizat de de-industrializare”, dar că Europa se află în mijlocul unui proces de schimbare structurală prin care resursele din sectoarele industriale sunt realocate către sectorul serviciilor, un proces inevitabil, căruia nu trebuie să i se opună rezistență. Cu toate acestea, analiza Comisiei a arătat că ritmul lent al acestei restructurări, împreună cu anumite procese de de-localizare, sunt factori de îngrijorare. Comunicarea recunoștea faptul că performanțele economiilor europene în termeni de productivitate, cercetare și inovație sunt dezamăgitoare și că nivelul asumării de riscuri și a antreprenoriatului este încă scăzut în Europa. Comisia a propus un set de soluții concrete de creștere a competitivității și de stimulare a procesului de schimbare structurală, grupate pe două priorități:

---

⁸ Comisia Europeană, *Industrial Policy in an enlarged Europe*, COM(2002) 714 final, Bruxelles, November 2002

- 1) „O mai bună reglementare” (RIA, reglementarea ghișeului unic *one-stop-shop regulation*, metode alternative de reglementare, re-evaluarea impactului aquis-ului existent asupra competitivității, verificare efectelor cumulative ale reglementării, etc);
- 2) abordare integrată, prin mai multe politici, a competitivității (politica de inovare; piață internă pentru cercetare-dezvoltare; politicile privind capitalul uman; politica de concurență în sfera inovării, transferului tehnologic, precum și noile reglementări ale fuziunilor bazate pe testul de eficiență; adâncirea gradului de integrare a pieței interne etc).

1.2 O privire retrospectivă asupra politicilor industriale din țările central și est-europene (UE8) înainte și după integrarea în UE

Exista câteva argumente importante pentru a încerca o poziționare a politicilor promovate de România în context regional. România, ca și celelalte țări din zona central și est-europeană, a trebuit să realizeze un salt calitativ major în vederea alinierii la politicile în evoluție la nivelul UE, în toate domeniile, inclusiv în politicile industriale. Lecțiile învățate sunt valoroase, iar traiectoriile urmate în perioada de aderare stabilesc premisele specifice pentru implementarea noilor politici industriale ale UE.

În vederea realizării acestui exercițiu, ne vom referi permanent la cadrul general al politicilor industriale ale UE în diversele perioade avute în vedere. Indubitabil, experiențele țărilor în proces de tranziție către economia de piață au fost substanțial influențate de tendințele de la nivelul UE15 și, la rândul lor, au exercitat influență asupra acestora.

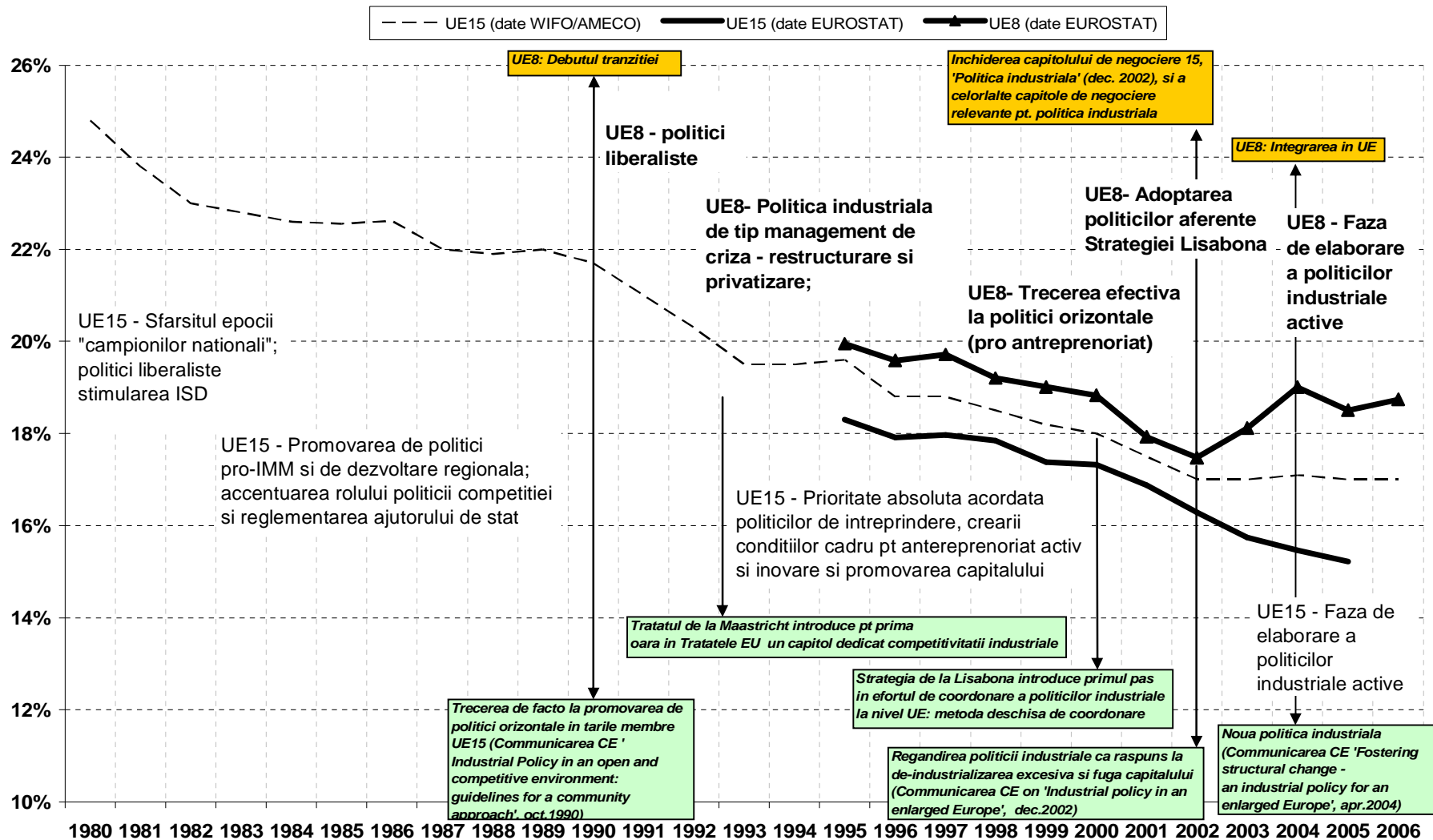
În ultimele trei decenii a avut loc o continuă evoluție în formularea și aplicarea mix-ului de măsuri și instrumente aflate în compoziția politicilor industriale: de la tarife protecționiste și bariere netarifare, la liberalizare comercială, subvenții și facilități pentru investiții străine directe, și la crearea de condiții favorabile pentru întreprinderi, programe educaționale și politica de inovare în ansamblul său. În esență, evoluțiile de la nivelul politicii industriale sunt determinate într-o mare măsură de procesul de globalizare. Ca urmare a logicii de localizare și relocalizare a activităților industriale, procesul de globalizare va genera o scădere a ponderii producției industriale în PIB la nivelul statelor dezvoltate, în favoarea creșterii ponderii serviciilor. De-industrializarea excesivă poartă însă riscuri pentru economiile în cauză și recunoașterea acestora a dus la reconsiderarea valorii politicilor industriale. Deși ulterior Comisia Europeană a recunoscut că nu există baze pentru a considera de-industrializarea un risc real la nivelul UE, politicile cele mai recente includ aplicarea de politici sectoriale în tehnologiile de vârf în vederea menținerii economiei UE cât mai aproape de frontiera tehnologică mondială.

Graficul 1 pune într-o perspectivă istorică procesul de de-industrializare (aproximat prin ponderea industriei manufacturiere în total PIB) în țările membre UE8⁹ și UE15.

---

⁹ Republica Cehă, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, Slovenia, Slovacia și Ungaria.

Graficul 1: De-industrializarea în UE15 și UE8 - ponderea industriei prelucrătoare în PIB

Surse: Aiginger și Sieber (2006) pentru datele WIFO/AMECO referitoare la EU15. EUROSTAT pentru datele referitoare la EU10 și calculul alternativ al EU15 după 1995; <http://www.euractiv.com/en/future-eu/industrial-policy-industrialisation/article-117509> și link-urile oferite pentru informațiile referitoare la politica industrială a EU15, coroborate cu Sharp (2003); Török (2007) și <http://ec.europa.eu/enlargement> pentru informațiile referitoare la EU10.

Evoluția ponderii industriei manufacturiere în total PIB în țările central și est europene demonstrează o tendință rapidă de convergență. În primul rând, este important de observat paralelismul dintre evoluțiile la nivelul celor două zone după anul 1995. Mai mult decât atât, este remarcabil că țările central și est-europene au scăzut, de la o pondere medie de 40% a industriei manufacturiere în PIB, la începutul tranziției (cf. Török (2007), la o pondere comparabilă cu media UE în 1995. Paralelismul evoluției celor două zone continuă până la nivelul anului încheierii negocierilor, când, pe de o parte, ca efect al armonizării legislației și stabilizării instituționale, multinaționalele par să fi preferat aceasta zonă în locul Asiei, generând o creștere a producției industriale în termeni reali, iar, pe de altă parte, producția internă și accesul la piața unică să fi stimulat producția internă. Într-adevar, conform datelor Eurostat, valoarea adăugată produsă în sectorul industrial al țărilor UE8 a cunoscut o creștere impresionantă în termeni reali începând mai ales cu anul 2002 (7,6% în 2002, 10% în 2003, 7,5% în 2004 și nu mai puțin de 14% în anul imediat integrării, în 2005).

Tabelul nr. 1 prezintă evoluția structurii valorii adăugate la nivelul UE15 și UE8, conform agregării propuse de Aiginger și Sieber (2006)^{10,11}.

Tabelul nr. 1: Evoluția structurii valorii adăugate la nivelul UE15 și UE8

UE15	1995	2000	2004	2005	2006
Agricultura și minerit	2,7%	2,2%	2,0%	1,8%	NA
Industria prelucrătoare	20,4%	19,4%	17,3%	17,0%	NA
Construcții și energie	8,2%	7,4%	7,8%	8,0%	NA
Comerț cu amănuntul și alte servicii asimilate	11,6%	11,6%	11,3%	11,3%	NA
Total servicii, din care:	57,1%	59,4%	61,6%	61,9%	NA
Servicii de afaceri	19,2%	21,4%	22,2%	22,4%	NA
Servicii publice (administratie, educație, sănătate)	18,3%	18,0%	18,6%	18,6%	NA
Alte servicii	19,5%	20,0%	20,8%	20,9%	NA
Industria prelucrătoare și serviciile de afaceri	39,6%	40,9%	39,5%	39,4%	NA
UE8	1995	2000	2004	2005	2006
Agricultură și minerit	6,9%	4,8%	4,5%	4,1%	3,8%
Industria prelucrătoare	22,6%	21,2%	21,5%	21,0%	21,2%
Construcții și energie	10,1%	10,1%	9,4%	9,7%	9,9%
Comerț cu amănuntul și alte servicii asimilate	14,9%	16,2%	15,3%	15,8%	16,1%
Total servicii	45,5%	47,7%	49,3%	49,7%	49,0%
Servicii de afaceri	11,8%	13,9%	14,2%	14,5%	14,5%
Servicii publice (administrație, educație, sănătate)	14,5%	14,5%	15,3%	15,2%	14,8%
Alte servicii	19,1%	19,3%	19,9%	19,7%	19,7%
Industria prelucrătoare și serviciile de afaceri	34,4%	35,2%	35,7%	35,5%	35,7%

Sursa datelor: Eurostat.

¹⁰ K. Aiginger, și S. Sieber, *The matrix approach to industrial policy*, International Review of Applied Economics, vol. 20, no. 5, pp. 573–603, decembrie 2006.

¹¹ Spre deosebire de Aiginger și Sieber (2006), am detaliat suplimentar sectorul serviciilor pentru a ilustra raționamentul anterior.

Din păcate, nu există date disponibile care să ne permită această analiză către începutul tranziției. Ceea ce apare evident (și este vast susținut în literatura de specialitate) este că o de-industrializare de tip "agrarizare" (înțeleasă în sens larg ca retragere către activități de valoare adăugată redusă) a avut într-adevăr loc în prima etapă a tranziției. Între altele, această evoluție a generat nevoia adoptării programelor industriale de gestionare de criză, în marea majoritate a țărilor în tranziție, cu excepția Sloveniei și a Estoniei, care s-au restructurat rapid prin canalele competitivității externe. Statistic vorbind, acest proces induce un fals semnal de de-industrializare, fiindcă înseamnă de fapt o scădere în termeni absoluți a valorii adăugate din industrie și serviciile de afaceri și retragerea forței de muncă spre agricultură sau servicii de valoare adăugată mică - de ex., comerțul cu amănuntul, simultan cu scăderea PIB, sau chiar o *realocare negativă* în cadrul industriei (respectiv scăderea valorii adăugate în industrie, ca urmare a scăderii valorii și a prețului produselor, deși serviciile de afaceri pot realiza în continuare aceeași valoare adăugată, dar cu un PIB în scădere). Mix-ul de instrumente utilizate de aceste țări a cuprins măsuri similare cu cele adoptate de țările UE15, deși cu o anumită întârziere și cu ponderi diferite: stimularea ISD, actualizarea tehnologiilor și susținerea IMM-urilor.

Însă în anul 1995, tendințele de scădere a ponderii agriculturii și a comerțului cu amănuntul se făceau clar simțite, în favoarea creșterii ponderii serviciilor de afaceri și a celor publice. Tendința a continuat relativ liniar și după momentul aderării. În plus, în ultimii ani, în toate țările din grupul UE8, valoarea adăugată în termeni reali era în creștere accelerată, dar indicii de preț ai valorii adăugate în industrie sunt în creștere. În acest caz, rămâne deschisă întrebarea: De ce serviciile de afaceri prezintă o capacitate de convergență structurală atât de lentă, în ciuda potențialului deosebit de creștere. La nivelul anului 2005, valoarea adăugată pe locuitor în țările UE8 reprezenta între 18% și 50% din valoarea echivalentă la nivelul mediei UE15, valoarea adăugată din industria prelucrătoare între 15% și 75%, iar serviciile de afaceri între 9% și 23%.

Explicația de la care pornim rezidă în diferențele structurale în cadrul industriei prelucrătoare (o specializare industrială către ramuri cu cerințe reduse de servicii de afaceri), un model de afaceri prevalent care internalizează serviciile de afaceri și externalizarea de către multinaționalele din industria prelucrătoare prezente pe piețele UE8 către sediul central al anumitor servicii. De asemenea, este posibil să existe o întârziere logică în dezvoltarea acestor servicii, care urmează stabilizării structurii industriale. În orice caz, ne așteptăm ca aceste țări să ia în considerare, prin instrumentele aflate în gestiune națională, alternativa unei abordări a politicii industriale de tip american, unde nu se face distincție între ramurile industriale propriu-zise și serviciile de afaceri.

Țările UE8 au dovedit o remarcabilă flexibilitate în a adopta tendințele europene de politică industrială, vizibilă clar mai ales după anul 1995/1998. Putem observa că nevoia unei politici industriale a apărut, atât în cazul țărilor UE15, cât și al UE8, ca urmare a mutațiilor la nivelul structurilor de proprietate - în cazul UE15, este vorba de valul de fuziuni și achiziții care a marcat începutul globalizării (cf. Sharp (2003)); în cazul UE8 este vorba de trecerea capacităților de producție din proprietatea statului în proprietate privată. Ambele contexte au ridicat nevoia unei redefiniri a poziției statului față de piață și a conceptului de interes național, răspunsul inițial fiind liberalismul extrem, înlocuit ulterior cu politici mai degrabă distorsioniste, apoi exhaustiv orizontale și, în final, către o reconsiderare a politicilor industriale active. De fapt, un interval de doar 10 ani desparte provocările cu care s-au confruntat țările UE15 și cele cu care s-au confruntat țările UE8. Reușita majoră a țărilor foste comuniste a constat în parcurgerea unei etape în doar 10 ani (1990-2000), care, în UE15 a durat aproximativ 20 de ani (1980-2000).

Recesiunea tranzitională de la începutul anilor '90 a fost întâmpinată de guvernele UE8 cu decizia de a adopta ideea "consensului Washington", sperând ca piața va re-echilibra economia - Biesbrouck și Jackson (1995)¹². Aceste principii de politică au fost de asemenea înțelese și ca precondiții de integrare în OECD și ulterior în UE. Curând însă, guvernele țărilor UE8 s-au văzut nevoite să relaxeze politicile liberaliste¹³, sub umbrela nevoii de restructurare înainte de privatizare a întreprinderilor generatoare de pierderi. Politica industrială promovată de Ungaria a pornit de la o abordare neoliberală, la începutul anilor 1990, a trecut apoi la politici de gestionare a situațiilor de criză între 1992 și 1995¹⁴ și a căpatat un caracter strategic între 1995 și 1998. Polonia a adoptat o politică industrială clară numai după septembrie 1993. În Republica Cehă și Slovacia, eforturile de demonopolizare și restructurare au debutat încă din perioada 1990-1992. De fapt, guvernul ceh a fost singurul care, încă din primii ani ai deceniului '90, s-a departat în mod deschis de tendințele neoliberaliste dominante în regiune. Elemente de politică industrială implicită au putut fi observate în structura legislației competiției din țări precum Ungaria, Slovenia sau România, care au inclus excepții față de stricta reglementare a cartelurilor, în situațiile în care acestea apăreau favorabile creșterii competitivității economiei naționale.

În cadrul negocierilor de aderare, capitolul de politică industrială a fost deschis de țările UE8 în 1998-2000, perioadă în care politica industrială încurajată de UE era concentrată în jurul conceptelor de creare a unui cadru favorabil pentru firme, a structurilor legale și instituționale de formare permanentă a forței de muncă și încurajarea adoptării tehnologiilor avansate. Capitolul 15 de negociere¹⁵, *Politica Industrială*, nu implică nici o transpunere în acte legislative a unor directive europene și nici nu impune măsuri speciale de implementare. Aceasta parte a *aquis*-ului constă doar în îndrumări de stimulare a competitivității, atât la nivel orizontal, cât și la nivel de sector, fără ca acestea să se constituie în obligații legale¹⁶. De fapt, țărilor candidate li s-a cerut să prezinte strategii de politică industrială și restructurare care să permită evaluarea gradului în care aceste politicile industriale la nivel național se află în corespondență cu principiile formulate în Directiva Consiliului 96/413/EC. Aceste elemente, mai ales în condițiile în care metoda deschisă de coordonare din domeniul politicii industriale nu fusese încă introdusă, au fost relativ ușor de negociat (cu excepția notabilă a Cehiei) și au fost finalizate prin închiderea acestui capitol fără aranjamente tranzitorii.

Totuși, aceasta nu înseamnă că politicile industriale naționale sunt implementate în aceste țări în conformitate perfectă cu cele aplicate în spațiul UE15. În primul rând, nu trebuie omis faptul că acest capitol de negociere nu abordează toate instrumentele de politică industrială. Acestea sunt răspândite în alte câteva capitole, cele mai notabile fiind cele referitoare la circulația liberă a bunurilor, competiția și ajutoarele de stat, ocuparea și politicile sociale, politica de întreprindere etc. (exemplul cel mai edificator este capitolul *Concurență*). De fapt, politica industrială a țărilor UE8 s-a modificat treptat după 1995, pe măsură ce a devenit clar că, începând cu tratatul de la Maastrich, politica competiției este în UE numele de cod al politicii industriale (Török (2007)). Procesul de convergență a politicilor competiției în țările UE8 a fost însă diferit de cel al țărilor UE15. Mai precis, în timp ce convergența politicii competiției din țările UE15 a fost un proces evolutiv, de învățare și armonizare reciprocă,

---

¹² W. Biesbrouck și M. Jackson (ed.), *Marketization, Restructuring and Competition in Transition Countries of Central and Eastern Europe*, LICOS-Avebury: Leuven, pp. 121–162, 1995.

¹³ Pe tot parcursul acestui capitol, descrierea politicilor naționale în țările UE8 este preluată din Török (2007).

¹⁴ La începutul anului 1994, guvernul ungar a stabilit inițial 12 firme în industria mecanică, producția de aluminiu, îngrășăminte, cauciuc și sticlă (ulterior numărul acestora a crescut), care au fost restructurate și privatizate în regim de urgență.

¹⁵ Cf. <http://ec.europa.eu/enlargement>.

¹⁶ Cele câteva prevederi bazate pe Tratatul CECO, incluse inițial în acest capitol de negociere, nu mai sunt aplicabile deoarece Tratatul respectiv a expirat în 2002.

asupra țărilor candidate s-a exercitat o presiune continuă pentru transpunerea directă și integrală a *aquis*-ului. *Carta albă a extinderii europene* (1995)¹⁷ impune o conformitate mai strictă cu regulile UE din partea țărilor care aderă la UE decât din partea celor deja membre: de exemplu, cartă impune nu numai adoptarea regulilor UE, dar și a cazuisticii UE, ceea ce nu este cerut țărilor UE15 (Sharp (2003). Pe de altă parte, în capitolul de negociere *Competiție* se regăsesc, inclusiv în cazul ulterior al României, aranjamente tranzitorii care acționează ca instrumente efective de politică industrială destinate să răspunda nevoilor concrete ale acestor țări¹⁸.

Tablelul nr. 2: Sinteza aranjamentelor tranzitorii din cadrul capitolului *Competiție*

Țara	Aranjamentele tranzitorii
Republica Cehă	- Restructurarea industriei oțelului amânată până la sfârșitul anului 2006
Ungaria	- Eliminarea facilităților fiscale pentru IMM-uri găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul până la sfârșitul anului 2011; - Transformarea facilităților fiscale pentru firmele mari găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul în ajutoare regionale; ajutorul de stat trebuie limitat la anumite procente din investiție, în funcție de data realizării investiției și de sectorul industrial; - Eliminarea facilităților fiscale pentru ISD găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul până la sfârșitul anului 2005; - Eliminarea facilităților fiscale acordate de autoritățile locale găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul până la sfârșitul anului 2007;
Polonia	- Eliminarea facilităților fiscale pentru IMM-uri găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul până la sfârșitul anului 2011 (respectiv 2010 pentru firmele medii); - Transformarea facilităților fiscale pentru firmele mari găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul în ajutoare regionale; ajutorul de stat trebuie limitat la anumite procente din investiție, în funcție de data realizării investiției și de sectorul industrial; - Eliminarea condițiilor speciale pentru facilitățile introduse prin intermediul capitolului Mediu până în 2010 (octombrie 2007, în anumite cazuri); - Restructurarea industriei oțelului amânată până la sfârșitul anului 2006;
Slovacia	- Transformarea facilităților fiscale pentru o firmă din sectorul autovehicule găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul în ajutoare regionale; ajutorul de stat trebuie limitat la anumite procente din investiție; - Eliminarea facilităților fiscale pentru o firmă din industria oțelului găsite incompatibile cu <i>aquis</i> -ul până la sfârșitul anului 2009, cel tarziu.

Sursa: <http://ec.europa.eu/enlargement>

După cum reiese de mai sus, principalele țări candidate au negociat cu succes continuarea pentru o anumită perioadă a utilizării unor instrumente fiscale și de ajutor de stat neconforme cu abordarea strict orizontală promovată cu tărie la momentul respectiv de UE. Această atitudine este justificată - este vorba de sectoare fie cruciale pentru economia națională la momentul respectiv (de exemplu industria de automobile, adusă în aceste țări cu ajutorul variatelor instrumente de atragere a ISD, care, în toate aceste cazuri, a fost principalul motor al restructurării și modernizării industriale), fie de sectoare care sunt prin definiție mult mai dificil de restructurat și care poartă costuri economice și sociale deosebite (de exemplu,

¹⁷ http://www.europarl.europa.eu/enlargement/index_en.htm .

¹⁸ Aceasta abordare poate avea implicații pozitive pentru țările UE8. Sistemul instituțional construit încă de la început în aceste țări pe principiile politicii competiției europene se poate dovedi mai eficient în gestionarea noii politici industriale chiar decât cele din UE15.

industria oțelului). Această „integrare industrială în doi pași” s-a dovedit în multe cazuri de succes în netezirea efectelor negative ale tranziției.

Un alt exemplu relevant este politica ajutorului de stat și aplicarea ei la nivel european. Numai în 2004 s-au cheltuit 61 mld. Euro sub forma de ajutor de stat, adică 0,6% din PIB-ul UE25, sumă care depășește valoarea PIB-ului din cele mai mici 8 țări ale UE. Fondurile structurale reprezintă și ele aproximativ 50 mld euro anual (la prețurile anului 2004) în perioada 2007-2013. Astfel, ajutorul de stat a reprezentat un instrument valoros de politică industrială¹⁹. În perioada de pre-aderare (2000-2003), majoritatea țărilor UE8 au acordat ajutor de stat într-o proporție mult mai mare decât media UE15. Pentru toate cele 10 state care s-au integrat în UE în 2004, media ajutorului de stat acordat în perioada de pre-aderare a fost de 1,42% din PIB, mult mai mult decât media UE15 (0,4% din PIB). Totuși, dacă se exclud anumite scheme care sunt întrerupte în momentul aderării sau imediat după, media ajutorului de stat scade la 0,67% din PIB²⁰, deși diferențe considerabile există între aceste țări. Ponderea cea mai ridicată o deține Republica Cehă, cu 2,80%²¹ din PIB în momentul integrării, iar cea mai redusă statele baltice (Estonia - 0,11%, Lituania - 0,24% și Letonia - 0,26%; Ungaria și Slovenia se aflau în vecinătatea mediei UE15 la momentul integrării)²².

În ciuda apropierii accelerate a tendințelor de politică industrială din țările UE8 de cele din UE15 începând cu anul 2000, diferențe importante între grupul țărilor UE15 și UE8 s-au menținut până în pragul aderării și se pot identifica și în prezent. În general, de la lansarea Strategiei Lisabona, putem considera că țările UE25 parcurg aproximativ aceeași traiectorie de politică industrială. Nu trebuie însă neglijate aspectele care au diferențiat și diferențiază și după integrare, atât blocul UE8 de UE15, cât și țările incluse aici în grupul UE8 între ele.²³ Fără îndoială, experiența UE15 și procesul de transferare a acesteia s-a dovedit eficient în minimizarea efectelor negative ale tranziției, integrare și convergență. Politicile industriale promovate de țările UE8 de după anul 2000 sunt caracterizate de schimbări în abordare și instrumente modernizate. Contribuția reală a acestora la realizarea obiectivelor de convergență este însă dificil de estimat (Török (2007) și variază de la o țară la alta.

În *Ungaria*²⁴, politica industrială a marcat o turnură spectaculară către politici active în 2000, prin elaborarea și implementarea *Planului Szécheny*. Succesul acestei inițiative, care a constat programe de CDI și în subvenționarea considerabilă a IMM-urilor (după scheme neconforme cu regulile UE), s-a datorat într-o mare măsură condițiilor preexistente în peisajul politic al Ungariei, care, încă de la mijlocul anilor '90, introdusese deja diferite instrumente funcționale de promovare a inovării, suport pentru IMM-uri și atragere de ISD. Alți factori de succes au fost accentul pus pe dezvoltarea tehnologică²⁵ și încrederea firmelor locale în decizia

¹⁹ Steve Fothergill, *EU State Aid Rules: How the European Union is setting the framework for member states' own regional policies*, Centre for Regional Economic and Social Research, Sheffield Hallam University, UK <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/leuven06/fothergill.pdf>.

²⁰ http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/scoreboard/2004/autumn_en.pdf.

²¹ Dacă din acest calcul se exclud fondurile investite pentru restructurarea bancară, ponderea ajutorului de stat în PIB scade în cazul Cehiei la 0,47%. Având însă în vedere mecanismul prin care finanțarea politicilor industriale distorsioniste din Republica Cehă s-a implementat într-o mare măsură prin intermediul instituțiilor bancare, includerea acestor fonduri în categoria ajutorului de stat este îndreptățită.

²² http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/scoreboard/2004/autumn_en.pdf.

²³ Sharp (2003) trece în revistă lecțiile de învățat din experiența UE15 pentru țările UE8 în utilizarea principalelor instrumente de politică industrială. Multe dintre aceste puncte strategice au fost de fapt urmate de țările UE8 cu rezultate satisfăcătoare.

²⁴ Pe tot parcursul acestui capitol, descrierea politicilor naționale în țările UE8 este preluată din Török (2007).

²⁵ Susținerea activă a dezvoltării tehnologice în Ungaria s-a bazat în principal pe instrumentele inovative promovate de OMFB (agenția guvernamentală de promovare a dezvoltării tehnologice), inclusiv prin subvenții pentru formarea de rețele de inovatori și interfete cercetare-producție (de ex., schema "Integrator", introdusă în 1999), sau prin cofinanțarea centrelor de cercetare care sunt înființate de firmele multinaționale din Ungaria –

guvernului de a promova politici active, încredere indusă prin-un marketing de succes al “Planului Széchenyi”. “Planul Széchenyi” a fost oprit în 2002, dar s-a regăsit într-o mare măsură în două programe industriale care i-au succedat, respectiv:

- “Programul Széchenyi pentru dezvoltarea întreprinderilor”, care constă în linii de credit preferențiale pentru firmele naționale;
- *Ungaria inteligentă*, care promovează două instrumente inovative: creditele fiscale²⁶ și posibilitatea firmelor de a utiliza scutirile de taxe ca resurse pentru investiții.

Un instrument cu adevărat inovativ s-a dovedit a fi „taxa simplificată pe afaceri”, introdusă în 2003, care înlocuiește, pentru întreprinderile sub o anumită limită a cifrei de afaceri, taxa pe profit, TVA și câteva alte taxe cumulate (exceptând plata asigurărilor sociale). Principalul beneficiu pentru IMM-uri este simplificarea calculului bazei de taxare²⁷. În plus, o parte a facilităților fiscale incompatibile cu principiile promovate de UE sunt menținute ca rezultat al negocierilor de integrare.

În *Polonia*²⁸, reorientarea politicilor industriale a avut de asemenea loc în 2000. Această schimbare a constat într-o distanță față de politicile de „alegere și susținere a campionilor”²⁹ (politică urmată de autoritățile poloneze între 1993 și 2000), la politici orizontale bazate pe simularea IMM-urilor și a creării condițiilor de funcționare liberă a economiei de piață. Înainte de anul 2000, principalele instrumente de politică industrială au fost de natură fiscală, respectiv reduceri de taxe pentru firmele noi, pentru cele care investesc în zonele defavorizate³⁰ sau cu rate ale somajului ridicate etc. Componenta cea mai discreționară a acestor instrumente fiscale a fost însă amânarea la termene nedefinite a plăților pentru asigurări sociale, îngăduită de guvernul polonez anumitor întreprinderi cu pierderi foarte mari. Ruptura de tendințele de la nivelul anului 2000 a fost importantă, dar în fapt incompletă. Dacă volumul subvențiilor directe a scăzut continuu și numeroase măsuri orizontale au început să fie implementate³¹, politica industrială poloneză a continuat să fie reprezentată indirect de instrumente fiscale, iar procesul de restructurare a firmelor de stat producătoare de pierderi nu este completă nici în prezent. Structura instituțională care gestionează politicile industriale este clar separată: Ministerul de Finanțe realizează în prezent reformarea politicii fiscale, Agenția pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului răspunde de susținerea IMM-urilor, iar Trezoreria de firmele aflate în patrimoniul statului.

Schimbările politice din 2005 au antrenat, între altele, o redefinire a politicii industriale. Privatizarea, ca instrument de politică industrială, a fost în general abandonată și s-a elaborat un nou document strategic, care constituie capitolul de competitivitate din Planul Național de Dezvoltare 2007-2013. Noua strategie se concentrează pe stimularea competitivității

---

această inițiativă a atras în Ungaria capacități de cercetare ale unor firme de mare prestigiu, cum ar fi AUDI, Nokia, sau Knorr-Bremse.

²⁶ De data aceasta în concordanță cu regulile UE.

²⁷ Acest tip de taxare a fost recunoscut ca fiind în conformitate cu regulile UE la data de 23 februarie 2005. La data respectivă, aproape 20% din IMM-urile din Ungaria aderaseră la această schemă, în plus găsită cu o contribuție pozitivă la buget (Török (2007)).

²⁸ Pe tot parcursul acestui capitol, descrierea politicilor naționale în țările UE8 este preluată din Török (2007).

²⁹ Török (2007) numește politica urmată de Polonia “selectare de potențiali campioni” deoarece aceasta a fost ideea de la care s-a pornit. În câțiva ani, politica de subvenționare a devenit un instrument de salvare a companiilor cu șanse reduse de supraviețuire și generatoare de pierderi. Aceasta mutație a fost efectul lobby-ului din industriile energetice și de apărare.

³⁰ Măsură devenită inaplicabilă odată cu accesunea în UE.

³¹ Aceste măsuri includ: simplificarea barierelor birocratice de intrare/ieșire a firmelor de pe piață, simplificarea regimului fiscal pentru IMM-uri, subvenționarea capitalurilor de risc, servicii de marketing al exportului etc.

întreprinderilor, crearea de locuri de muncă și creșterea cheltuielilor cu CDI. Stimularea influxului de ISD rămâne prioritar pentru politica Poloniei.

*Republica Cehă*³² este probabil singura țară în care turnura politică observată după anul 2000 în majoritatea țărilor UE8 nu a avut încă loc. Mai mult, este singura țară care a promovat la mijlocul anilor '90 politici industriale discriminatorii, de tipul subvențiilor ad-hoc, scutirilor de datorii, creditelor preferențiale. Oficial, politica industrială promovată de guvern a fost mai degrabă inactivă, responsabilitatea acestor măsuri fiind transferată către variate entități satelit, în primul rând financiar-bancare, cum ar fi *Konsolidační banka* și *Česka konsolidační agentura*, dar și guvernamentale - Agenția de Finanțare Cehă sau Fondul Activelor de Stat (un fel de Agenție de privatizare). Această strategie a fost complementată de relaxarea anumitor prevederi de politica a competiției³³. Situația particulară a Cehiei este complicată de existența unor sindicate extrem de puternice și prezența unor sectoare cum ar fi construcția de aeronave, unde Cehia deține tradiție și know-how, dar care pe plan mondial se află într-o situație neclară.

Slovia a înregistrat un succes remarcabil în restructurarea și reorientarea politicilor industriale în anii '90, în special dacă avem în vedere condițiile defavorabile în care s-a pornit acest proces. Slovia a moștenit cele mai multe dintre companiile generatoare de pierderi din fosta Cehoslovacie și însăși capacitatea de a funcționa a acestei economii a fost pusă sub semn de întrebare. Situația a fost înrăutățită pe mai departe de privatizarea timpurie și gestionată politic. În final, economia Slovaciei a beneficiat de pe urma faptului ca reformele macro-economice majore au coincis cu aplicarea anumitor politici industriale. De exemplu, politica industrială a Slovaciei a căpătat un caracter orizontal începând din 1998, ca parte a negocierilor de aderare. Aceasta poziție s-a reflectat în reforme fundamentale, cum ar fi legea privatizării din 1999, reforma fiscală din 2003 sau setul de măsuri de stimulare a ISD, care se afla din start în concordanță cu regulile UE. Astfel, Slovia se află în acest moment între țările UE8 cu cel mai scăzut nivel de subvenționare (CE, (2006)). Guvernul slovac s-a centrat pe atragerea ISD prin reducerea costurilor forței de muncă, la rândul său realizată prin introducerea unei rate fixe (19%) a taxei pe venit și o reformă amplă a sistemului beneficiilor sociale. Logica urmată de politica slovacă a fost să încurajeze modernizarea economiei prin încurajarea valorilor succesive de ISD. Aceasta politică și-a menținut coerența cel puțin până la alegerile din 2006.

Începând cu 2005, țările UE8 formulează politici industriale active, în paralel cu țările UE15, dar specificul acestor economii permite abordări diferite și ponderi specifice ale diferitelor instrumente. Numai din 2005 se poate vorbi de o intenție de armonizare efectivă a politicilor industriale în cadrul UE25 și o orientare a acestora către măsuri active. Procesul avansează lent și se află încă într-un stadiu incipient. Inclusiv statele UE15 se află încă în faza de definire a acestor politici. În plus, *țările UE8 se află încă sub confuzia alegerii unui model țintă și a unei viziuni potrivite pentru specificul economico-social propriu fiecărei țări*³⁴.

---

³³ Raportul de Monitorizare al UE din 2003 impunea Cehiei (ca și Slovaciei și Poloniei) realizarea restructurării industriei oțelului prin intermediul instrumentelor de politică industrială conforme cu principiile UE. Acest aspect a fost subiect de negociere ulterioară și a beneficiat de aranjamente tranzitorii. Înainte de aderare, Republica Cehă s-a angajat să mențină subvențiile pentru industria oțelului numai în vederea creșterii calității producției, dar aceste angajamente au fost considerate ca nesatisfăcute la evaluarea din august 2005.

³⁴ Aiginger (2007) diferențiază între patru modele de bază existente în UE15:

- **Economiile nordice mici și deschise** – Suedia, Finlanda și Danemarca - implementează politici orientate către competitivitatea viitoare, investind puternic în cercetare și educație și foarte puțin sub forma ajutorului de stat. Reglementarea pieței muncii este redusă sau medie. Rezultatul logic al acestor politici urmate consecvent este o pondere ridicată a ramurilor industriale bazate pe forță de muncă cu înaltă calificare.

În vederea asigurării unei eficiențe maxime a politicilor, formularea și implementarea acestora trebuie să țină cont de câțiva factori principali, cum ar fi tradiția industrială locală, structura economică de start, dimensiunea și deschiderea economiei, distanța față de frontiera tehnologică în anumite domenii. În funcție de acestea, se va recurge la o politică industrială care favorizează convergența tehnologică, stimulează difuzarea tehnologiilor și serviciile, care încurajează formarea de nișe și piețe lider sau care urmărește menținerea avantajelor competitive la frontieră. Desigur, nu se poate vorbi de o cauzalitate directă între politicile industriale și evoluția structurală avută în vedere (ponderea sectoarelor *high-tech*, productivitate etc.), ci de interdependența dintre acestea.

Țările UE8, mai mult decât UE15, vor trebui să se concentreze pe elaborarea unei viziuni de dezvoltare industrială coerente, stabile și realiste pentru condițiile specifice ale fiecărei țări în parte (experiența Ungariei îndeosebi, dar și a Slovaciei și a Letoniei³⁵, arată că acest lucru este fundamental pentru credibilitatea și succesul politicilor în general și al politicilor industriale în particular) și pe atragerea colaborării tuturor părților interesate în implementarea acestei viziuni (Sharp (2003)). Coerența internă a acestei viziuni este deosebit de importantă. După cum se subliniază în Recomandările Comisiei Europene pentru acordarea fondurilor structurale³⁶, la nivelul tuturor țărilor UE este necesară crearea unei sinergii între politicile de coeziune, politicile de cercetare și cele de creștere a competitivității. Date fiind mutațiile structurale încă rapide din aceste țări, sinergia între politici este mai dificil de realizat, dar cu atât mai importantă.

Este clar că aceste țări se vor alinia la tendințele generale europene și în acest domeniu. Întrebarea este care ar putea fi de fapt evoluția politicii industriale în țările UE8, comparativ cu UE15, și cum vor încerca aceste țări să accelereze ritmul de convergență și să exploateze potențialele avantaje competitive.

-
- **Economiile continentale mari** – Germania, Franța și Italia – investesc mai mult în susținerea întreprinderilor naționale prin ajutor de stat, iar nivelul de reglementare este mediu spre ridicat. Franța și Germania ocupă poziții medii spre bune în ceea ce privește cheltuielile de cercetare, spre deosebire de Italia. Dar chiar și Franța și Germania se află în urma mediei UE în ceea ce privește rata de creștere a cheltuielilor de cercetare, înscrierea în programe de pregătire permanentă, rate de penetrare a broadband-ului și cheltuielile TIC
  - **Economiile continentale mici** – Belgia, Olanda și Austria – tind să aibă cheltuieli limitate cu ajutorul de stat. Principalele instrumente pe care le utilizează sunt din sfera reglementărilor administrative și mai puțin a celor economice. Aceste țări nu atrag capital de risc și au o pondere a absolvenților din domeniile știință și tehnologie destul de redusă. Au o poziție medie în ceea ce privește cheltuielile de cercetare și o poziție ceva mai bună în tehnologiile informației, cu o pondere mai redusă a sectoarelor intensiv consumatoare de tehnologie avansată decât ar fi de așteptat la nivelul PIB pe locuitor înregistrat în aceste țări.
  - **Economiile sudice (de periferie)** – Spania, Portugalia și Grecia – cheltuiesc mult mai mult pentru ajutor de stat, au sistem de reglementări mai strict și investesc mai puțin în viitor. Ponderea ramurilor cu un grad ridicat de sofisticare este redus.

Analiza bazată pe metodologia prezentată în același studiu arată că, în termeni generali, țările UE8 se îndreaptă către unul dintre aceste modele, după cum urmează: țările baltice și Ungaria către modelele economiilor nordice, Republica Cehă și, într-o măsură mai mică, Slovenia către modelul economiilor continentale mici, în timp ce celelalte țări UE8 sunt mai degrabă captive în modelul economiilor sudice. Analiza strategiilor curente de dezvoltare ale acestor țări accentuează aceste tendințe pe viitor, în cazul ultimei categorii fiind încă vorba de o strategie mai mult reactivă decât proactivă.

³⁵ Cazul Letoniei nu este discutat aici, dar reprezintă un exemplu foarte interesant de strategie coerentă de dezvoltare și încurajare a sectoarelor industriale tradiționale, în care țara prezintă avantaje competitive (de exemplu industria lemnului) (Török (2007))

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/1_29120061021en00110032.pdf

În acest context, ne așteptăm ca țările UE8 să realizeze periodic analize de competitivitate³⁷ și exercitii de forecast tehnologic³⁸ pentru a determina modul de poziționare față de realitatea europeană. Este interesant de observat că, deși Comisia Europeană elaborază rapoarte periodice despre măsurile economice promovate³⁹, nu există instrumente dedicate de monitorizare a implementării noii politici industriale la nivel național. Totuși, rapoartele de convergență și documentele elaborate în cadrul monitorizării strategiei de la Lisabona vor continua să acopere domeniile relevante pentru politicile industriale din fiecare stat membru.

1.3 Integrarea politicii industriale în politicile UE

Date fiind tratatele europene, dar și beneficiile evidente ale pieței unice, statele membre se implică din ce în ce mai mult în construcția acesteia pe baze competitive. Aceasta implică eforturi de respectare a anumitor obiective sau de implementare riguroasă a anumitor politici. Pelkmans (2006)⁴⁰ propune o taxonomie a politicilor cu influență asupra dezvoltării industriale după schema din Figura nr. 1. În plus, autorul citat realizează o dihotomie între politicile care sunt decise la nivel european și cele care sunt decise la nivel național, subliniind complementaritatea dintre acestea. Figura preluată din lucrarea citată mai sus acoperă într-o mare măsură politicile care au o influență directă sau indirectă asupra industriei și dezvoltării acesteia. În general, impactul măsurilor promovate prin politica industrială a UE se face cel mai mult simțit la nivelul politicilor-cadru, specifice construcției europene, iar instrumentele de constrângere disponibile la nivelul UE (în afara celor legate de politicile cadru) sunt puține și cu putere redusă. Este foarte important deci, conchide Pelkman, să avem acest lucru în vedere atunci când ne confruntăm cu bogăția de documente de poziție sau analitice referitoare la politica economică, creșterea competitivității sau politicile întreprinderii. În marea lor majoritate, aceste documente dezvoltă exerciții analitice și menționează recomandări, dar sunt scurte și relativ lejere în ceea ce privește elaborarea unor metode concrete și constrângătoare în care aceste recomandări ar urma să fie implementate. Aceasta abordare poate fi văzută ca o consecință directă a abordării schimbărilor industriale pe baza pieței libere și, în același timp, înseamnă și o alegere explicită a decidenților europeni de a se menține departe de atribuțiile potențiale ale unei autorități suprastatale și de a repecta în cât mai mare măsură principiul subsidiarității.

---

³⁷ De exemplu de tipul analizei realizate de Comisia Europeană, *European Industry: A Sectoral Overview Technical Update*, 2006,

http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/sec_overview_update06.pdf

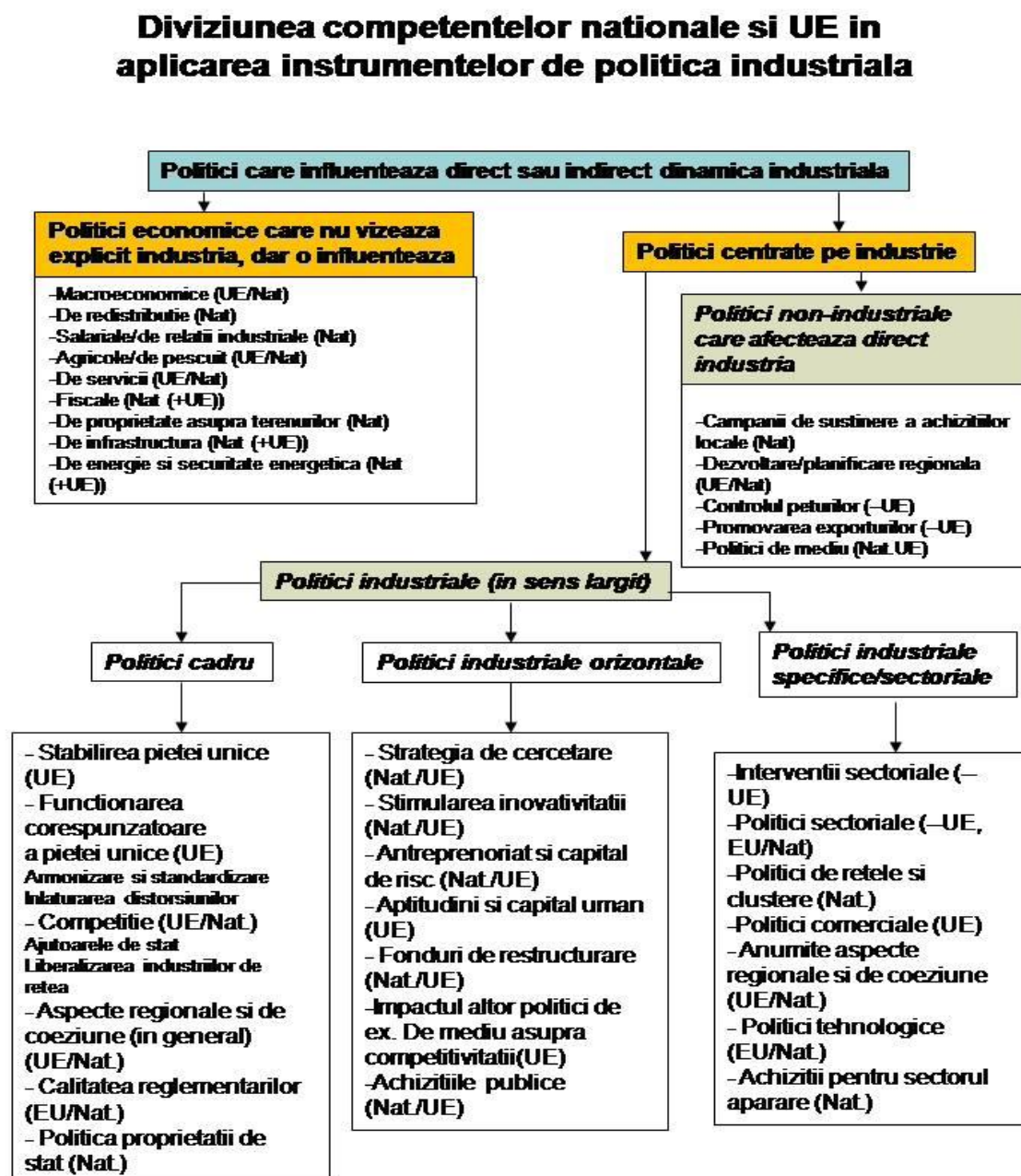
³⁸ Primele exerciții de forecast tehnologic în țările UE8 s-au realizat în Ungaria încă de la începutul anilor '90, dar nu au fost cu adevărat implementate în politicile promovate (Török (2007)).

³⁹ Ultimul asemenea raport se găsește la

http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/mtr_in_pol_en.pdf

⁴⁰ Pelkmans, J. (2006), "European Industrial Policy", in Bianchi, P and Labory, S. (2006), *International Handbook of Industrial Policy*, E.Elgar publishers.

Figura nr. 1 Competențele naționale și ale UE în aplicarea instrumentelor de politică industrială

Sursa: Pelkmans (2006)

În mod concret, obiectivele politicii industriale pot fi duse la îndeplinire prin consultarea statelor membre și, atunci când este necesar, coordonarea acțiunilor lor, împreună cu sau din inițiativa Comisiei Europene; corelarea politicilor industriale cu alte politici comunitare; măsuri de susținere a acțiunilor implementate în statele membre, decizii în unanimitate a Consiliului European, pe baza unei propuneri a Comisiei și după consultarea Parlamentului European și a Consiliului Economic și Social. Unanimitatea cerută în aceste cazuri denotă reținerea statelor membre de a renunța chiar și parțial la caracterul național al politicii

industriale în favoarea unei politici comune. Astfel, cea mai substanțială parte a politicii industriale în sens restrâns se implementează la nivel național⁴¹. Totuși, măsurile de politică industrială sunt influențate, condiționate sau chiar se întrepătrund cu alte politici (economice) comune ale UE, cum ar fi: politica competiției, construcția pieței unice, cercetare – dezvoltare, educație, comerț exterior și dezvoltare durabilă.

Noua Strategie de la Lisabona crează un context favorabil interacțiunii și armonizării dintre nivelul național și cel comunitar de decizie politică, deoarece recomandările adoptate de Consiliul European includ recomandări de politică industrială, deci măsurile luate la nivel național se vor reflecta în raportările periodice aferente procesului Lisabona. În anumite cazuri, Comisia Europeană colaborează cu statele naționale, inclusiv pentru a identifica și populariza bunele practici. De asemenea, aceasta abordare va permite Comisiei să integreze dimensiunile naționale ale politicilor industriale în cadrul general al măsurilor orizontale și verticale adoptate la nivelul UE. În momentul de față însă, după cum arată Comunicarea CE COM(2007) 374, coroborarea efectivă dintre politicile industriale promovate la nivel european și cele promovate la nivel național rămâne limitată.

1.3.1 Noua politică industrială: o întărire a preocupărilor sectoriale pe fondul abordării integrate

Noua politică industrială: O abordare integrată

În Octombrie 2005, prin Comunicarea COM(2005) 474⁴², după o analiză detaliată a 27 de sectoare ale industriei manufacturiere din Uniune și în contextul „Parteneriatului pentru Creștere și Ocupare” al Agendei Lisabona, Comisia a lansat o nouă politică industrială care avea ca obiectiv crearea unor cadru mai favorabil dezvoltării industriilor manufacturiere. Această comunicare conținea o Abordare Integrată a politicii industriale, bazată atât pe programe orizontale, cât și pe inițiative sectoriale. Această politică era considerată un pilon important al Strategiei Lisabona.

Comisia a subliniat faptul că această nouă abordare nu înseamnă întoarcerea la politici selective intervenționiste, ci dorește doar să producă politici „mai relevante, integrate și consensuale”. Documentul de politică elaborat are doar rolul de a completa cadrul de politică industrială existent, prin concentrarea pe aplicarea practică a acestuia în fiecare sector.

Noua politică industrială se bazează pe șapte inițiative orizontale și șapte inițiative specific sectoriale.

Inițiativele orizontale cuprind:

- Inițiativa asupra drepturilor intelectuale de proprietate și a falsificării;
- Constituirea unui Grup la nivel înalt pe probleme de competitivitate, energie și mediu;
- Revizuirea Strategiei de Acces la Piață pentru a reorienta-o către sectoarele și piețele cu cele mai mari câștiguri potențiale de competitivitate;
- Un nou program de simplificare legislativă;
- Îmbunătățirea calificărilor sectoriale (*sectoral skills*);
- Managementul schimbărilor structurale în sectorul manufacturier;

⁴¹ <http://www.europedia.moussis.eu> .

⁴² European Commission, *Implementing the Community Lisbon Programme: A Policy Framework to Strengthen EU Manufacturing - towards a more integrated approach for Industrial Policy*, COM(2005) 474 final, Bruxelles, octombrie 2005.

- abordare europeană integrată a cercetării industriale și inovării.

Inițiativele specific sectoriale sunt:

- Constituirea unui nou forum al industriei farmaceutice;
- Evaluarea (mid-term) a strategiei cu privire la științele vieții și biotehnologie;
- Un nou Grup de lucru la nivel înalt asupra industriei chimice și de apărare;
- Programul spațial european;
- Un grup de lucru pe probleme de TIC;
- Constituirea unui dialog pe probleme de inginerie mecanică;
- Realizarea unei serii de studii de competitivitate, inclusiv pentru industriile TIC, alimentară, modei și design-ului.

Evaluarea de mijloc de interval (2007): „pro-activism” și orientare către IMM-uri

În 2007, Comisia a publicat *“Evaluare de mijloc de interval a politicii industriale. O contribuție la Strategia de Creștere și Ocupare a UE”*, în care se evaluează succesul implementării Abordării Integrate la doi ani după introducerea acesteia și se propun noi măsuri pentru perioada 2007-2009. Obiectivul politicii industriale a fost lărgit cu această ocazie, devenind: „Crearea pro-activă a cadrului potrivit pentru dezvoltarea firmelor și inovare, pentru a face din UE un loc atractiv pentru investiții în industrie și crearea de locuri de muncă, ținând cont de faptul că majoritatea firmelor sunt IMM-uri”. Noile inserții sugerează o abordare mai activă a politicii industriale și un accent special nevoile IMM-urilor.

Inițiativele orizontale asupra cărora se concentrează noul document de politică sunt:

- Simplificarea și îmbunătățirea mediului de reglementare și reducerea costurilor administrative, care rămâne o prioritate de top a Comisiei, cu focus pe ariile construcțiilor, statisticii, sănătății și siguranței, relațiilor de muncă etc. Această inițiativă este extrem de importantă pentru IMM-uri.
- Introducerea unor inițiative care răspund ideii de a stimula inovarea și prin alte modalități (inclusiv financiare) decât cele de cadru de reglementare cu scopul de a crea Piețe Lider pentru produsele inovatoare („inițiativa Piețe Lider”).

Caseta nr. 1 Piețele Lider

- Continuarea eforturilor de standardizare („inițiativa standardizării”)
- Transformarea Ariei Europene de Cunoaștere într-o rețea de clustere de clasă mondială („inițiativa clusterelor”);
- nouă inițiativă asupra Politicii industriale sustenabile ce va fi concretizată într-un Plan de Acțiune ghidat de trei principii mari: stimularea dezvoltării unor tehnologii eficiente din punct de vedere energetic și cu emisii scăzute de carbon; crearea unei piețe interne dinamice; crearea unei piețe globale pentru tehnologii, produse și servicii eficiente din punct de vedere energetic și cu emisii mici de carbon.
- inițiativă asupra industriilor energo-intensive;
- Îmbunătățirea accesului la resurse și materii prime;
- Creșterea competitivității externe și a accesului la piață, care sunt considerate cruciale pentru performanța industrială a UE. („inițiativa asupra competitivității și accesului la piață”)
- Extinderea rolului Comisiei de facilitator de schimburi de bune practici, prin extinderea muncii sale de analiză („inițiativa asupra schimbării structurale”);
- Inițiativa industriei/serviciilor: monitorizarea și analiza impactului industriei serviciilor asupra competitivității industriale pentru a identifica eventualele eșecuri ale pieței.

Inițiativele sectoriale sunt adresate sectoarelor:

- alimentar (care se vor concretiza într-un pachet de măsuri);
- ingineriei mecanice (inițiativa ELECTRA care are ca scop identificarea principalelor provocări competitive pe care sectorul le are de înfruntat pe termen lung);
- spațial (evaluarea necesității unui cadru european de reglementare pentru diseminarea datelor provenite de la sateliți; proiectul GALILEO; stimularea unei alocări prin mecanisme de piață a spectrului etc);
- apărării (dezvoltarea unei Piețe Europene pentru Echipamentul de Apărare; dezvoltare tehnologică; creșterea competitivității globale);
- securității (constituirea Forumului European al Cercetării și Inovării care să dezvolte o Agendă Comună a Securității);
- sectorul medicamentelor incluzând produsele biotehnologice (modernizarea cadrului legislativ);
- metalurgie și sectorul forestier (două comunicări).

1.3.2 Politicile orizontale în sfera investițiilor străine și ajutorului de stat – UE15 versus UE8

Principala deosebire dintre țările UE8 și UE15 în ceea ce privește existența și eficiența pârghiilor politicii industriale se regăsește în rolul ISD, deosebit de important în convergența tehnologică și reformarea rapidă a sectorului industrial în UE8. Acest efect este cu atât mai favorabil pentru UE în ansamblul său, cu cât generează mai puține tensiuni la nivelul ocupării.

Astfel, s-au estimat doar efecte limitate la nivelul ocupării din țările UE15, ca urmare a realocării multinaționalelor către țările UE8⁴³.

Studiul Comisiei Europene citat anterior estimează că riscurile fugii capitalului din țările UE8 după aderare s-au dovedit limitate, deoarece la momentul integrării aceste țări prezentau și alți factori de atractivitate decât costurile reduse, iar efectele de egalizare a veniturilor în urma integrării se făcuseră deja simțite. Totuși, Comisia Europeană încurajează aceste țări în implementarea de politici de stabilizare a prezenței ISD, în principal politici de ameliorare a calității sistemului de inovare. Se estimează (Török (2007) că țările UE8 vor acorda, cel puțin până în 2012, o importanță deosebită atragerii și menținerii ISD pe teritoriul național. Măsurile de stabilizare a ISD în regiune pot fi măsurile generale de ameliorare a sistemului de inovare recomandate tuturor țărilor, cu accente puse pe diferite aspecte, în funcție de specificul național și în limitele recomandărilor generale ale Comisiei Europene. Se pot de asemenea lua măsuri de stimulare a serviciilor de afaceri, a căror calitate constituie un factor de atragere a ISD. De fapt, deși facilitățile fiscale vor continua să motiveze deciziile de localizare și relocalizare a afacerilor, guvernele care vor promova prioritar crearea de rețele eficiente vor avea șansele cele mai mari să mențină ISD pe teritoriul național, dincolo de perioada de valabilitate a facilităților acordate.

Mai mult, accentul pus pe educație, inclusiv pe educația cererii, poate contribui substanțial la o mai rapidă convergență tehnologică a acestor țări. De aceea, se preconizează desfășurarea de programe ample în domeniul ameliorării gradului de adecvare a educației de bază și a atragerii unui procent cât mai mare de populație în programe de învățare permanentă.

În domeniul politicii ajutorului de stat, este de așteptat o exploatare intensă, atât a posibilităților sectoriale oferite de noua viziune, cât și a celor rămase la nivelul competențelor naționale. Comisia Europeană (1996)⁴⁴ încurajează utilizarea ajutoarelor de stat pentru patru priorități politice esențiale cuprinse ulterior în Strategia de la Lisabona: mediu, dezvoltare regională, cercetare-dezvoltare și IMM. În 2004, aceste obiective reprezentau, la nivelul UE25, 45,2% din totalul ajutoarelor de stat (14,1% pentru mediu, 13,1% pentru dezvoltare regională, 9% pentru cercetare-dezvoltare și 9% pentru IMM-uri)⁴⁵. Pentru perioada 2007-2013, Comisia Europeană a prevăzut o restructurare de ansamblu a politicii ajutorului de stat⁴⁶. După cum se menționează în CE (2005)⁴⁷, cei doi factori care au condus la restructurarea politicii ajutorului de stat sunt: extinderea UE și politicile industriale active propuse ca parte a revigorării Strategiei de la Lisabona. De exemplu, noul set de reguli în vigoare⁴⁸ continuă să favorizeze convergența noilor state membre la nivel regional. Este interesant de observat că țările UE8 au un grad de acoperire de până la 100%. În cazul României, toate regiunile îndeplinesc criteriile de acordare a ajutoarelor de stat regionale. În cadrul acestor ajutoare există o componentă nouă destinată încurajării *start-up*-urilor la nivel regional. Ajutor pentru companiile mari poate fi acordat până în anul 2010, dacă se dovedește relevanța regională a companiei respective. Fară îndoială, ajutorul de stat regional se va converti într-un instrument important de politică industrială, în special în țările UE8.

⁴³ Aceste efecte au fost cuantificate pentru trei țări: 1-1,5% din total ocupare în cazul Olandei, 0,3% în Germania și 7% în Austria se pierd datorită acestei realocări.

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_papers/2006/ocp24en.pdf

⁴⁴ Community Framework for State-Aid.

⁴⁵ Fothergill (2006).

⁴⁶ Aceasta reprezintă de fapt cea mai importantă diferență în setul de reglementări structurale în vigoare la momentul aderării țărilor UE8, pe de o parte, și al României și Bulgaria, pe de cealaltă.

⁴⁷ DG Competition, *State Aid Action Plan. Less and better targeted state aid: a roadmap for state aid reform 2005-2009 (Consultation document)*, 2005,

http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/others/action_plan/saap_en.pdf

⁴⁸ http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/regional/rag_summary_june_en.pdf

Ca și în cazul ajutorului de stat, va exista un efort concertat nu numai de utilizare la maximă eficiență a Fondurilor Structurale și a Fondurilor de Coeziune, dar și o lărgire a evantaiului de utilizări. Conform lui Aiginger (2007b)⁴⁹, se poate vorbi chiar de o regionalizare a politicii industriale într-o anumită măsură, ca urmare a rezultatelor politicilor de încurajare a clusterelor. Deseori, la nivel regional, problema se reduce pur și simplu la decizia de finanțare a clusterelor de companii din anumite sectoare, ceea ce înseamnă de fapt politică industrială sectorială. La nivel local, politica industrială nu este discriminatorie, ci dimpotrivă are șansele cele mai mari să acționeze în favoarea investițiilor celor mai eficiente. De aceea, în toată Europa, accentul politicii regionale va fi din ce în ce mai mult de tipul politicii industriale. Țările UE8 vor beneficia însă, într-o mai mare măsură, de Fonduri Structurale, mai ales orientate către obiective de politică industrială. Încă din perioada de program 2000-2006 au existat în cadrul Fondurilor Structurale Regionale linii de finanțare cu puternic caracter de instrument de politică industrială (susținere pentru IMM-uri, antreprenoriat, ocupare, cercetare-dezvoltare etc.). Pentru perioada 2007-2013, recomandările Comisiei Europene privind Fondurile de Coeziune accentuează faptul că țintirea mai decisă a obiectivelor comunitare de creștere și ocupare înseamnă mutații structurale către economia bazată pe cunoaștere, adică către cercetare și inovare, antreprenoriat și dezvoltarea factorului uman. Diversificarea și creșterea gradului de sofisticare a acestor instrumente va face loc pentru utilizare creativă și complexă a acestor resurse.⁵⁰

Dintre măsurile cadru, probabil că țările UE8, mai mult decât țările UE15, vor acorda prioritate deosebită creării de rețele funcționale și dinamice de întreprinderi de tipul celor stabilite între actorii care fabrică produse cu un grad ridicat de complexitate și a celor dintre producătorii de tehnologii avansate, pe de o parte, și între acestea și centrele de cercetare. Britto (1998)⁵¹ numește acest tip de rețele “rețele de tip 3 și 4”, în care calitatea și contextul colaborării intra-industriale și industrie-cercetare au efect maxim asupra ratei de inovare. Atenția acordată acestui aspect este în mod deosebit importantă pentru țările UE8, nu numai fiindcă asigură o convergență tehnologică rapidă, dar și modernizarea funcționării economiei, cu atât mai mult cu cât, în unele dintre aceste țări, încă se manifestă nevoia de restructurare în profunzime a modelelor de afaceri anterioare/existente, bazate pe rețele planificate și menținute viabile prin beneficii paraeconomice mutuale⁵².

În final, ar putea exista posibilitatea negocierii unor relaxări a criteriilor de adoptare a politicilor industriale active (de tipul „competiție fiscală”), care să le permită convergența rapidă în cadrul UE (Török (2007)) și o contribuție mai importantă la performanța de ansamblu a Uniunii. La nivelul anului 2005, schimbarea de politică industrială a UE25 către politici active este motivată de ambiția de a egala performanța economică a SUA. În acest caz, date fiind și competențele recent dobândite de țările UE8 în aplicarea politicilor industriale active, noile state membre ar trebui să poată beneficia de o asemenea relaxare în vederea convergenței inter-europene. În plus, nu este exclus să asistăm, după cum recomandă Sharp

⁴⁹ K. Aiginger, *Industrial Policy: A dying Breed or a Re-emerging Phoenix*, Journal of Industrial Competitiveness and Trade, pp. 297-323, 2007.

⁵⁰ Un exemplu interesant este în domeniul finanțării IMM. Ca urmare a inițiativei JEREMIE, anumite instrumente financiare furnizate IMM-urilor vor putea fi finanțate prin Fondurile de Coeziune. Programul este destinat îndeosebi capitalurilor de risc, a căror importanță pentru dezvoltare inovativă a fost recunoscută de curând de UE <http://www.eif.org/jeremie>.

⁵¹ J. Britto, *Technological Diversity and Industrial Networks: An Analysis of the Modus Operandi of Co-Operative Arrangements*, SPRU Electronic Working Paper No 4, 1998. <http://www.sussex.ac.uk/Units/spru/publications/imprint/sewps/sewp04/sewp04.html>

⁵² Pentru analize variate și complexe ale situației formării rețelelor industriale și influenței reciproce dintre aceasta și integrarea economică europeană în perioada imediat anterioară aderării, vezi <http://www.ssees.ac.uk/esrcwork.htm>

(2003), încă din ajunul integrării, la o întărire a lobby-urilor de afaceri din țările UE8 la Bruxelles, în vederea promovării directe a intereselor naționale și avertizării asupra condițiilor concrete și a efectelor politicilor comunitare asupra afacerilor din UE8.

1.3.3 Impactul controlului integrat al poluării asupra competitivității industriei europene

Directiva 96/61/EC referitoare la prevenirea și controlul integrat al poluării⁵³ (Directiva IPPC) are ca scop minimizarea poluării la sursă “prin utilizarea eficientă a resurselor naturale și stabilirea unui sistem integrat de autorizare la nivelul Uniunii Europene” (DG Enterprise⁵⁴). Ea stabilește cadrul de autorizare și control pentru instalațiile industriale din EU din industriile energetica, producerea și prelucrarea metalelor, industrial mineralelor, industria chimică, gestiunii deșeurilor și a altor activități precum producerea hârtiei, tăbăcăria, procesarea laptelui, zootehnia intensivă etc. (Anexa I a Directivei oferă o listă a industriilor și activităților vizate). Din Octombrie 1999, Directiva IPPC se aplică tuturor instalațiilor noi sau celor care suferă modificări semnificative. Celelalte instalații trebuie să fie autorizate până în Octombrie 2007. La această dată peste 60.000 de instalații vor avea nevoie de permise IPPC pentru a opera.

Conform articolului 9(4) a Directivei IPPC limitele de emisii din permisele de mediu “se vor baza pe cele mai bune tehnologii (BAT, Best Available Techniques) fără a prescrie utilizarea vreunei tehnici sau tehnologii, dar luând în considerare caracteristicile tehnice ale instalațiilor considerate, locația lor geografică și condițiile de mediu locale” iar acest lucru urmează a fi determinat de fiecare stat membru. BAT sunt definite în articolul 2 (11) al Directivei ca tehnici disponibile “dezvoltate pe o scală care le permite implementarea în sectoarele industriale relevante, în condiții de viabilitate tehnică și economică, luând în considerare costurile și avantajele, (...) atât timp cât este accesibile în mod rezonabil operatorului.”

Biroul European IPPC organizează schimbul de informație asupra BAT dintre Statele Membre și industriile care intră în scopul Directivei și produce documente de referință BAT numite BREFS. În acest moment există 27 de documente BREF adoptate și șase în curs de finalizare⁵⁵. Aceste documente nu sunt obligatorii din punct de vedere legal, dar Statele Membre sunt obligate să ia în considerare standardele BREF atunci când stabilesc condițiile de eliberare ale permiselor de mediu.

Directiva nu conține cerințe cu privire la stadiile de monitorizare și inspectare a ciclului de reglementare. Din aceste motive, implementarea IPPC diferă de la stat la membru, cu posibile consecințe asupra concurenței și a competitivității anumitor facilități și industrii din UE (IFO, 2006)⁵⁶

Potențialul impact asupra competitivității a determinat Comisia să realizeze o serie de studii și consultări asupra acestui subiect. *Impactul BAT asupra Competitivității Industriei Europene* (Hitchens et al., 2001)⁵⁷ a analizat trei industrii: ciment, celuloză și hârtie și cea a metalelor neferoase. Studii anterioare cu privire la impactul reglementărilor de mediu asupra competitivității în UE și USA, citate de Hitchens et al. (2001), conchiseseră că acesta este relativ scăzut, deoarece costurile cu aplicarea standardelor de mediu sunt mici, comparativ cu

⁵³ Directiva Consiliului 96/61/EC din Septembrie 24, 1996

⁵⁴ DG Enterprise, Environmental Aspects of enterprise policy, <http://ec.europa.eu/enterprise/environment>

⁵⁵ Documentele și proiectele BREF pot fi descărcate la: <http://eippcb.jrc.es/pages/FActivities.htm>

⁵⁶ *Assesment of different approaches to implementation of the IPPC Directive and their impacts on competitiveness, Final Report to the European Commission*, DG Environment, IFO Institute for Economic Research in collaboration with Carlo Bro Group, December 2006.

⁵⁷ Joint Reseach Centre, European Commission, *The Impact of BAT on the Competitiveness of European Industry*, Raport EU 200133 EN, November 2001

costurile totale (sub 1%). Hitchens et al.(2001) au comparat competitivitatea firmelor care au adoptat cele mai multe elemente ale BAT cu cele care nu au adoptat BAT. Definiția competitivității utilizată s-a axat pe supraviețuirea pe termen mediu și lung a întreprinderilor în fața cerinței de a implementa BAT și de a îmbunătăți standardele de mediu. Rezultatele studiului au aratat că implementarea BAT nu a generat o scădere a competitivității firmelor la nivel național sau internațional cu caveatul ca firmele BAT dețineau o serie de caracteristici specifice: tehnologii noi, productivitate ridicată, R&D, forța de muncă calificată etc. Implementarea viguroasă a IPPC, prin urmare, putea genera o creștere a costurilor de implementare pentru firmele non-BAT comparativ cu cele BAT, o parte din acestea prezentând risc de închidere (aproximativ 20%). Recomandarea autorilor studiului era de stabilirea unor scale realiste și prudente de implementare a IPPC pentru aceste firme. Trebuie menționat că studiul din 2001 a fost realizat într-o fază de început a implementării Directivei IPPC, iar autorii indicat că impactul Directivei va depinde în mare măsură de modul și ritmul de implementare a acesteia.

În workshop-ul *Consecințele economice ale Directivei prevenirii și controlului poluării*, organizat la Bruxelles de către DG Entreprise, în colaborare cu DG Environment și Biroul European IPPC, experții au revizuit criteriile de măsurare a impactului BAT asupra competitivității diferitelor sectoare. *Concluzia a fost că nu există o formulă unică de evaluare a impactului BAT asupra competitivității, dar că există o serie de factori economici care ar putea ajuta industriile și autoritățile să facă o evaluare mai coerentă și transparentă a consecințelor economice ale introducerii BAT. Este necesar să existe o abordare la nivel de sector pentru a evalua impactul BAT asupra viabilității economice a acestuia pentru a preveni competiția neloială.* De asemenea, experții au identificat 5 criterii economice cheie care ar putea fi aplicate pentru a realiza o analiză detaliată a impactului asupra unui sector industrial:

- structura pieței (elasticitatea cererii care determină dacă costurile pot fi transmise consumatorului, nivelul de concurență, existența substitutelor, concentrarea consumatorilor);
- structura industriei (vârsta instalației, mărimea instalațiilor, durata de viață a echipamentelor; tipul de tehnologie; ciclul de investiții, marginile de profit);
- rezistența (pot fi costurile absorbite de către industrie? Poziția de lichiditate și solvabilitate a firmei? Care sunt marginile de profit? Care sunt efectele concurenței atât în UE cât și în afara acesteia?);
- costul BAT ca procent din costul total (Este procentul rezonabil? Cum trebuie calculat: pe unitate, pe linie de producție, pe companie?etc.);
- viteza implementării (Cât de repede poate fi implementat BAT? Care sunt ciclurile de investiții? Sunt măsurile integrate în proces sau sunt de final de proces (end of the pipeline) Când sunt închiderile de rutină planificate? Este o instalație nouă sau existentă?)

Mai mult, sincronizarea dintre introducerea BAT și ciclul de investiții este foarte importantă, cel mai bun moment pentru introducerea standardelor de mediu fiind cel al re-tehnologizării. De aceea, industriile cu cicluri de investiții mai lungi au mai puțină flexibilitate în ceea ce privește sincronizarea investițiilor de mediu cu cele de re-tehnologizare. IMM sunt în special vulnerabile la implementarea BAT iar analiza de impact asupra competitivității depinde în mod crucial de existența datelor actualizate și credibile cu privire la costuri.

Există și cazuri în care, în implementarea BAT, se poate renunța la o analiză detaliată a viabilității economice cum ar fi:

- dacă există un consens între experți (cei incluși în Technical Working Group);
- BAT-ul respectiv este aplicat în multe instalații din UE;
- BAT-ul are un randament pozitiv al investiției (indicat de o valoare prezentă netă pozitivă sau de perioada de recuperare).

Recent a fost publicat un nou studiu (IFO, 2006) asupra efectului IPPC asupra competitivității, care se concentrează asupra a două industrii: industria oțelului și producția de sticlă domestică. Studiul separă implementarea Directivei IPPC în trei pași succesivi: 1) transpunerea legală a Directivei în legislația statelor membre, 2) aplicarea acestora prin reglementarea la nivel național și 3) procesul de eliberare a autorizațiilor de mediu. Studiul se concentrează pe evaluarea implicațiilor economice ale procesului de eliberare a autorizațiilor de mediu. Conceptul de competitivitate este aproximat printr-un coș de indicatori. Studiul introduce și o analiză a contextului instituțional al implementării Directivei în țările studiate și, din prisma acestei analize, ajunge la câteva concluzii interesante. Prima este cea că datorită lipsei unor metodologii de evaluare, autoritățile folosesc în multe cazuri viabilitatea economică la nivel de firmă și nu la nivel sectorial, așa cum cere Directiva. În plus nivele diferite de stringență a implementării pot genera distorsiuni ale concurenței, reglementările mai aspre influențând negativ competitivitatea firmelor afectate direct de acestea. *Impactul cel mai puternic al IPPC se resimte în acele țări care implementarea a necesitat o restructurare fundamentală a standardelor de mediu.* Diferențele în frecvență, regularitatea, consecvență și calitatea inspecțiilor pot și ele general distorsiunii ale competitivității între țări. Pe baza analizei sectoriale, studiul identifică creșteri tranzitorii de costuri în industriile producătoare de oțel în țările în care regimul de autorizare a suferit schimbări substanțiale, mai ales pentru producătorii orientați spre export și concurând exclusiv pe bază de preț cu producătorii din țările cu regimuri de autorizare mai blânde. Autorii nu au identificat însă efecte pe termen lung în ceea ce privește competitivitatea față de producătorii din UE sau din afara UE. De asemenea, vârsta firmei a fost identificată, în cazul industriei oțelului, ca un factor de facilitare a adoptării eficiente a IPPC. Nu au fost găsite dovezi că producătorii mici ar trebui să suporte costuri disproporționate generate de IPPC comparativ cu producătorii mari. În anumite cazuri, investițiile BAT au generat creșteri raportate ale eficienței și productivității muncii.

Autorii au identificat, de asemenea, o serie de factori care facilitează implementarea IPPC în industria oțelului:

- relație cooperativă cu autoritățile;
- disponibilitatea BREF ca manual de referință;
- autorizarea “on stop”;
- sincronizarea implementării BREF cu eforturile proprii ale operatorului de a îmbunătăți performanțele tehnologice ale firmei (extrem de important)

În concluzie, evaluarea impactului Directivei IPPC asupra competitivității firmelor și industriilor afectate este încă sporadică iar metodologiile incomplete și diferite de la țară la țară. Pentru sectoarele identificate ca prioritare “Evaluarea de mijloc de interval” din 2007 (industria alimentară, industria ingineriei mecanice, industria apărării, industria farmaceutică, industria metalelor, industria forestieră) nu există o analiză de impact a BAT asupra competitivității, cu excepția industriei oțelului. Cu toate acestea, un cadru de analiză a fost

conturat iar studiile sectoriale pot oferi câteva idei generale despre efectul IPPC asupra competitivității și a modului cum implementarea acestora se poate face mai eficient.

1.4 Obiective orizontale și priorități în politicile industriale ale UE

Întrebarea pe care ne-o punem în acest subcapitol este: Cum se leagă politicile industriale, comune și naționale, cu obiectivele generale ale construcției europene. Desigur, politica industrială comună trebuie să asigure contribuția altor politici comune la creșterea competitivității economiei europene în ansamblu sau, reciproc, politicile industriale, fie ele comune sau naționale, nu trebuie să contravină obiectivelor economice și sociale proprii construcției europene. În continuare, ne vom referi mai pe larg la următoarele două obiective economice și la modul în care politica industrială comună este legată de realizarea acestora:

- construirea pieței unice (obiectiv propus de Tratatul de Constituire a Uniunii Europene);
- o economie europeană durabilă și competitivă prin inovare (obiectiv stabilit prin Strategia de la Lisabona).

Politica industrială și construcția pieței unice

Politicile cadru, așa cum sunt ele definite de Pelkmans (2006), provin pur și simplu din esența Uniunii Europene. Înțelegerea conceptului de piață unică și a logicii procesului de construire a acesteia este esențială în înțelegerea naturii, obiectivului și a capacităților potențiale ale politicii industriale europene. Construcția și asigurarea funcționării pieței unice sunt obiective asigurate prin Tratatul European înseși. Ceea ce tratatele numesc “constituirea pieței unice” se reduce de fapt la libera circulație, inclusiv a capitalului productiv. Pentru ca aceasta să se poată realiza, este nevoie de adoptarea unei legislații similare și a unor protocoale de recunoaștere reciprocă funcționale. Astfel, de fapt obiectivele “constituirii pieței unice” și “asigurării funcționării acesteia” merg mână în mână. Mai mult, funcționarea eficientă a pieței unice implică respectarea strictă a unei politici de competiție comune. Există puține aspecte inerente funcționării pieței unice aflate astăzi la îndemâna statelor membre: de fapt este vorba numai de aspecte legate de piața forței de muncă și de absența unui regim de patentare unic⁵⁸. Alte cazuri punctuale sunt legate de aranjamente tranzitorii, lipsa anumitor standarde comune sau liberalizarea lentă a industriilor de rețea.

Gradul de armonizare în practică a legislației, precondiție a unei funcționări eficiente a pieței interne unice, este monitorizat cu atenție în cadrul inițiativei de ridicare a calității sistemului legislativ. Noua rutină de a supune toate propunerile de amploare ale Comisiei Europene unei evaluări din punctul de vedere al legislației în vigoare va aduce în permanență în atenție problema armonizării legislative (Pelkmans (2006)). Drept urmare, coerența dintre politicile industriale și alte politici comune este asigurată de caracterul obligatoriu al respectării politicilor-cadru care derivă din înseși tratatele de constituire a Uniunii Europene.

Politica industrială, o economie europeană sustenabilă și competitivitatea prin inovare

Deși interesul politicii industriale a început să se transfere către obiective orizontale încă de la Comunicarea Bangerman, accentul pe competitivitate prin inovare a fost pus de Strategia de la Lisabona, prima încercare de a pune modelul social European și obiectivele de creștere economică și competitivitate împreună, într-un unic document strategic. Spre deosebire de politicile cadru, politicile industriale asociate Strategiei Lisabona nu sunt obligatorii, ci sunt promovate la nivel european prin programe de finanțare, iar progresul înregistrat este urmărit

---

⁵⁸ Pelkmans (2006).

prin analize naționale. Deși Comisia Europeană elaborează rapoarte periodice referitoare la măsurile economice promovate⁵⁹, nu există instrumente de monitorizare a implementării noii politici industriale la nivel național. Totuși, rapoartele de convergență și documentele elaborate în cadrul monitorizării strategiei de la Lisabona vor acoperi și vor continua să acopere domeniile relevante pentru politici industriale în fiecare stat membru.

În același cadru creat de Strategia de la Lisabona (creștere și ocupare), declarațiile de intenție și angajamentele politice legate de implementarea noii politici industriale sunt prezentate în seria de *Programe Naționale de Reformă 2005-2008*⁶⁰. Evaluarea implementării acestor strategii în anul 2006 s-a realizat deja, iar o evaluare de ansamblu a succesului economic al tranziției este realizată de Comisia Europeană în studiul *Doi ani de la integrare – un succes economic*⁶¹. Politica industrială este analizată periodic la fiecare șase luni, documentul respectiv fiind creat pe baza input-urilor furnizate de țările membre. De fapt, implementarea Strategiei de la Lisabona se face prin intermediul așa-numitei “metode deschise de coordonare”, care constă în colaborarea voluntară a statelor membre și ale cărei instrumente sunt recomandările, indicatorii de monitorizare, identificarea și publicarea cazurilor de bună practică. Principalele instrumentele active de politică industrială comună prin Strategia Lisabona sunt, în esență, scheme de finanțare (cu excepția politicilor de mediu, care au caracter obligatoriu). Altfel:

- **Programul de competitivitate și inovare** (CIP, 2007-2013⁶²) urmărește să stimuleze competitivitatea industrială, mai ales a IMM-urilor; să promoveze toate tipurile de inovare, inclusiv eco-inovarea; să accelereze dezvoltarea unei societăți informaționale durabile, competitive, inovative și inclusive; să promoveze eficiența energetică și utilizarea resurselor alternative în toate sectoarele, inclusiv energie. Aceste obiective sunt urmărite prin implementarea a trei programe:

- (a) Programul de antreprenariat și inovare;
- (b) Programul de suport pentru dezvoltarea TIC;
- (c) Programul European pentru Inteligență Energetică.

- **Programul Cadru de Cercetare** (PC7, 2007-2013⁶³), deși nu a fost inițial conceput ca parte a Strategiei Lisabona⁶⁴, la ediția a 7-a se regăsește subordonat obiectivelor acesteia. Ca urmare, obiectivul principal al PC7 este să facă din UE spațiul dominant de cercetare pe plan mondial. Pentru a-l duce la îndeplinire, PC7 propune patru tipuri de activități:

- a) Cooperare trans-națională în anumite domenii definite politic (Programul *Cooperare*);
- b) Susținerea cercetării inițiate de comunitățile de cercetători (Programul *Idei*);

---

⁵⁹ Ultimul asemenea raport se găsește la:

http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/mtr_in_pol_en.pdf.

⁶⁰ http://ec.europa.eu/growthandjobs/key/nrp2005-2008_en.htm

⁶¹ <http://www.europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/e50026.htm>

⁶² Decizia nr. 1639/2006/EC a Parlamentului European, *Competitiveness and Innovation Framework Programme (2007 to 2013)*, 24 octombrie 2006.

⁶³ Decision No 1982/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Seventh Framework Programme of the European Community for research, technological development and demonstration activities (2007-2013)

⁶⁴ Programele Cadru de cercetare au fost create pentru a raspunde obiectivelor Articolului 163 din Tratatul CE, respectiv pentru a asigura contributia la cresterea competitivitatii, a raspunde nevoilor de cercetare aferente altor politici comune, si a construi Aria Comuna de Cercetare.

- c) Susținerea cercetătorilor individuali (Programul *People*);
- d) Susținerea dezvoltării capacităților de cercetare (Programul *Capacități*);
- e) Dezvoltarea IMM-urilor în cadrul economiei bazate pe cunoaștere (în complementaritate cu CIP);
- f) Creșterea competitivității regionale (Programul *Regiuni ale Cunoașterii*).

Alte asemenea programe și inițiative aflate sub umbrela Strategiei de la Lisabona cu efect similar instrumentelor de politică industrială sunt politicile de perfecționare a aptitudinilor forței de muncă⁶⁵ sau politicile de mediu⁶⁶.

În esență, politicile industriale - atât cele naționale, cât și cele comune - sunt o combinație de politici-cadru cu caracter obligatoriu și politici orizontale, cu atenție limitată acordată politicilor sectoriale. Evantaiul cel cea mai larg de posibilități la nivelul conceperii și implementării politicilor industriale naționale se află în zona politicilor orizontale aferente Strategiei Lisabona. Obiectivul fundamental al politicii industriale nu s-a schimbat în mod esențial din 1990 (Comunicarea Bagenmann) până în prezent, însă politica industrială a suferit unele modificări de viziune descrise în subcapitolele anterioare, mai ales după 2002. Aceste modificări i-au influențat obiectivele, aria și prioritățile. Evoluția obiectivelor și priorităților politicii industriale de după 1990 este prezentată pe scurt în Tabelul nr. 3. Ele sunt preluate din documentul de politică industrială publicat de Comisie în 2005, *Implementarea Programului Comunitar Lisabona: Un cadru politic pentru întărirea sectorului industriei prelucrătoare - Către o abordare mai integrată a politicii industriale*, completate cu noile inițiative introduse în *Evaluarea de mijloc de termen*.

---

⁶⁵ <http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/ict-skills.htm>, a.i.

⁶⁶ *Thematic Strategy on Sustainable Use of Natural Resources; Background Document for Sustainable Industrial Policy* – forthcoming beginning 2008

Tabelul nr. 3: Obiectivele și prioritățile politicii industriale, 1990-2007

Principalele documente de politica industrială	Obiectivul principal al politicii industriale	Caracterizare	Priorități
O politică industrială a competitivității pentru Uniunea Europeană” (1994)	Politica industrială urmărește crearea cadrului în care firmele să își îmbunătățească performanța și corectarea eșecurilor pieței.	Cu preponderență orizontală;	Societatea Informațională Europeană; Patru priorități orizontale: -promovarea investițiilor intangibile; -dezvoltarea cooperării industriale; -asigurarea unei concurențe corecte; -modernizarea rolului autorităților publice
Politica industrială într-o Europă lărgită (2002)	Politica industrială urmărește crearea unor condiții favorabile pentru competitivitatea industrială	Orizontală, dar cu o creștere a accentului pe inițiative sectoriale;	O re-concentrare a atenției asupra sectorului manufacturier; Un nou accent pe cunoaștere, inovație și antreprenariat ca factori determinanții ai creșterii; Identificarea unor inițiative sectoriale orizontale în natură dar care “să faciliteze dezvoltarea unor domenii cu un potențial puternic”
„Stimularea schimbării structurale: o politică pentru Europa lărgită” (2004)	Politica industrială urmărește crearea unor condiții favorabile pentru competitivitatea industrială	Abordare orizontală integrată a politicilor relevante pentru competitivitate	“O mai buna reglementare” prin adâncirea integrării și reducerea poverii reglementării “O abordare integrată a competitivității” în 5 arii (cunoaștere, piața internă, coeziune, dezvoltare sustenabilă, dimensiunea internațională)
“În implementarea Programului Comunitar Lisabona: Un cadru de politică pentru întărirea sectorului manufacturier-Către o abordare mai integrată a politicii industriale” (2005)	Crearea cadrului potrivit pentru dezvoltarea firmelor și inovare pentru a face din EU un loc atractiv pentru investiții în industrie și crearea de locuri de muncă	Noua politică industrială: abordare integrată a inițiativelor sectoriale și orizontale; Măsuri <u>complementare</u> cadrului de politică industrială deja existent	7 inițiative orizontale 7 inițiative sectoriale(farmaceutice, biotehnologie și științele vieții, industrial spațială, ICT, inginerie mecanică)
“Evaluare de mijloc de interval al politicii industriale. O contribuție la Strategia de Creștere și Ocupare a EU”	Crearea pro-activă a cadrului potrivit pentru dezvoltarea firmelor și inovare pentru a face din EU un loc atractiv pentru investiții în industrie și crearea de	Abordare integrată orizontală și sectorială Abordare “pro-activă” Accent pe IMM-uri	Orizontale:Cadrul de reglementare; inovarea;standardizarea; clustere; politică industrială sustenabilă; competitivitate externă și access la piață; industrii energo intensive; îmbunătățirea accesului la resurse și materii prime; schimbare

locuri de muncă, tinând
cont de faptul că
majoritatea firmelor
sunt IMM-uri

structurală; industrie/servicii
Verticale: industria alimentară;
industria ingineriei mecanice;
industria spațială; industria
apărării; securitatea; industria
farmaceutică; industria metalelor;
industria forestieră.

În concluzie, putem spune că politica industrială a Uniunii Europene se află într-o perioadă de tranziție, de la măsuri intervenționiste (lobby industrial, interese naționaliste) la măsuri de susținere activă a ramurilor economice, prin:

- politici verticale care să nu afecteze concurența pe piața respectivă ci - dimpotrivă - să corecteze eventualele disfuncționalități ale pieței ("market failures") și să creeze un cadru cât mai favorabil dezvoltării ramurilor considerate prioritare;
- tratarea ca orizontale a anumitor tehnologii care pot produce efecte multiplicatoare de dezvoltare în economie sau societate (biotehnologia, ICT);
- integrarea politicilor orizontale care urmăresc obiectivele generale ale UE cu stimularea verticală a economiei (cazuri evidente sunt coroborarea priorităților industriale cu cele ale cercetării, sau dezvoltarea industriei de tehnică spațială și de apărare având efecte asupra întăririi securității socio-economice).

2 Evoluția politicii industriale în România

Politica industrială în România s-a situat o bună perioadă, după anul 1990, în conul de umbră al confuziei între dorința de promovare a anumitor ramuri ale industriei considerate prioritare (de multe ori după criterii ad-hoc) și tendințele de intervenționism în economie sub presiunea unor grupuri de presiune. Odată cu definirea primei strategii de dezvoltare economică pe termen mediu (2000), în contextul reformelor care au fost inițiate după începerea negocierilor cu Uniunea Europeană în vederea aderării, se poate vorbi pentru prima dată în istoria economică post-decembristă a României despre conturarea unei politici industriale și apoi a unei viziuni mai sistematice și consistente în abordarea acestei politici.

În subcapitolul următor vom prezenta succint câteva documente programatice sau strategice care conțin elemente de politică industrială menite a conduce economia românească către un nivel mai înalt de competitivitate și de sustenabilitate a creșterii economice.

2.1 Documente care fundamentează politica industrială din România

I. Planul Național de Dezvoltare 2007-2013

Prioritatea 1 a Planului Național de Dezvoltare 2007-2013 este creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, în care creșterea competitivității pe termen lung înseamnă un proces de construire a unei structuri economice bazate pe investiții de capital și pe cercetare-dezvoltare-inovare. Aceasta se traduce în obiectivul general al acestei priorități, de creștere a productivității întreprinderilor românești, cu următoarele sub-priorități: 1) creșterea competitivității prin îmbunătățirea accesului pe piața al întreprinderilor; 2) dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale; 3) îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie, care să reducă intensitatea energetică pe întregul lanț, de la resurse naturale și producere până la utilizarea finală a energiei electrice și termice.

II. Planul de Guvernare 2005-2008

Același obiectiv strategic al politicii industriale este cuprins în capitolului 13 al Planului de Guvernare 2005-2008, adică creșterea competitivității și ale performanțelor industriei românești, iar cele patru obiective generale sunt: 1) creșterea competitivității; 2) sporirea rolului cercetării și dezvoltării; 3) promovarea unui management durabil al resurselor și protecția mediului; 4) îmbunătățirea pregătirii profesionale și ocuparea forței de muncă, realizabile prin instrumente de politică industrială precum asistență sectorială, privatizare și restructurare, asistență pentru export, susținerea IMM-urilor și dezvoltarea regională, accesul la informație și tratarea externalităților.

În domeniul *energiei*, obiectivele strategice ale Guvernului, dezvoltate apoi în *Strategia energetică a României în perioada 2007-2020*, sunt:

- 1) Obținerea unei competitivități reale în domeniul energetic, prin reforma următoarelor sectoare: minier; gaze naturale; producție, transport și distribuție energie electrică și termică.
- 2) Îmbunătățirea cadrului instituțional din domeniul energiei;
- 3) Eliminarea distorsiunilor care afectează concurența pe piață.

Domaniul *asistență sectorială* trebuie armonizat cu de prevederile capitolului 15, *Politica industrială*, și capitolul 1, *Libera circulație a mărfurilor*, negociate cu Uniunea Europeană și cei trei piloni europeni - competitivitate, cercetare-dezvoltare și inovare, dezvoltare durabilă –

prin măsuri precum: dezvoltarea sistemului de achiziții publice; încurajarea alianțelor strategice pe baze tehnologice și industriale, economice sau financiare; promovarea clusterelor industriale; asistență sectorială pentru produse cu valoare adăugată mare și cu bazin de resurse intern.

Cât privește *politica comercială, exporturile și investițiile străine*, printre măsurile vizate de Guvern se află: creșterea ponderii exporturilor românești de produse industriale în comerțul mondial, prin găsirea unor nișe de piață pentru acestea, în special pentru produsele cu grad avansat de prelucrare; programe pentru delocalizarea producției în zone mai puțin industrializate; promovarea exportului de capital; creșterea volumului de investiții străine în România.

În domeniul *IMM-urilor*, măsurile prezentat în Program se referă, printre altele, la: creșterea progresivă a procentului de alocare de resurse financiare pentru stimularea înființării și sprijinirea funcționării IMM-urilor; implementarea Cartei Europene privind IMM-urile; încurajarea inițiativei individuale și îmbunătățirea pregătirii manageriale; asigurarea accesului IMM-urilor la achizițiile publice; consultanță pentru IMM-uri; sprijinirea activității de cercetare, dezvoltare și inovare tehnologică și de implementare a rezultatelor acestora; asistență în implementarea managementului industrial modern și competitive.

Politica Guvernului în *domeniul privatizării și restructurării*, în perioada 2005-2008 este orientată către marile societăți comerciale și restructurarea pe criterii de competitivitate a societăților cu capital majoritar de stat, prin măsuri precum: continuarea privatizării societăților comerciale mari și mijlocii; restructurarea sectorului de stat; modernizarea, re tehnologizarea și optimizarea fluxurilor tehnologice din unitățile industriale cu potențial de competitivitate.

Politica în *domeniul mediului și al resurselor naturale* urmărește, în principal, reducerea riscurilor de neconformitate a societăților comerciale românești cu normele internaționale în domeniul protecției mediei și măsuri pentru respectarea principiilor dezvoltării durabile, prin: reglementarea externalităților de mediului; asistență pentru dezvoltarea de strategii de firmă orientate către protecția mediului și a resurselor; introducerea sistemului de management de mediu ISO 14001 la nivelul operatorilor economici.

Pentru *integrarea politicilor de cercetare-dezvoltare și de infrastructură* a calității în politica industrială, măsurile avute în vedere sunt: susținerea activităților și infrastructurilor specializate în asistență, informare și transfer tehnologic; dezvoltarea infrastructurii calității și stimularea implementării de către operatorii economici a sistemului de management al calității (ISO 9000).

III. Politica Industrială a României 2005-2008⁶⁷ are la bază Programul de Guvernare, care stabilește pentru industrie obiective strategice armonizate cu Strategia Lisabona și politica Uniunii Europene în domeniul politicii industriale, și se concentrează pe factorii orizontali care determină competitivitatea sectoarelor industriale - capitalul uman, cercetarea, inovarea, antreprenoriatul, respectarea condițiilor de mediu.

Obiectivele generale ale politicii industriale pentru perioada 2005-2008 sunt:

- creșterea competitivității;
- sporirea rolului cercetării, dezvoltării și inovării;
- promovarea unui management durabil al resurselor și protecția mediului;

---

⁶⁷ Elaborat în cadrul Grupului Interministerial de lucru pentru politică industrială, documentul a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului din septembrie 2005.

- îmbunătățirea pregătirii profesionale și ocuparea forței de muncă;
- dezvoltarea cooperării și serviciilor industriale, precum și a parteneriatului public-privat.

Principalii factori majori de influență identificați pentru politica industrială sunt prezentați succint în continuare.

1. *Consolidarea unui mediu de afaceri stabil*, printr-un cadru instituțional armonizat cu cel din Uniunea Europeană.

2. *Susținerea CDI și a infrastructurii pentru evaluarea conformității produselor și serviciilor industriale*. Obiectivele în acest domeniu sunt:

- creșterea rolului CDI în dezvoltarea economică și creșterea competitivității industriei;
- promovarea investițiilor în activitatea de CDI;
- susținerea dezvoltării rețelelor de inovare și de transfer tehnologic al rezultatelor cercetării-dezvoltării în economie.

Pentru atingerea acestor obiective, sunt necesare *măsuri* precum:

- asigurarea unui cadru legislativ pentru protecția rezultatelor activității CDI;
- majorarea cheltuielilor publice destinate sectorului de CDI la circa 1 % din PIB până în anul 2007;
- încurajarea participării sectorului privat în activitatea de CDI;
- susținerea și dezvoltarea capacității de difuzare și absorbție a rezultatelor CDI în mediul economic;
- dezvoltarea unor programe sectoriale orientate către stimularea inovării.

3. *Dezvoltarea pieței libere și concurențiale*. În vederea dezvoltării mecanismelor de piață, se vor aplica în mod riguros regulile de acordare a ajutoarelor de stat, se va reduce progresiv sfera de acțiune a monopolurilor și va continua procesul de liberalizare a prețurilor în domeniile în care acestea au rămas în supravegherea autorităților de reglementare.

4. *Asistența sectorială*. În acest domeniu, *prioritățile* Ministerul Economiei și Comerțului sunt:

- evaluarea anuală a politicii în domeniul asistenței sectoriale;
- încurajarea alianțelor strategice pe baze tehnologice, industriale, economice sau financiare;
- promovarea clusterelor industriale pe principiul specializării internaționale și complementarității industriale cu țările UE, Central și Est Europene sau din alte zone apropiate;
- dezvoltarea pieței interne de produse industriale prin utilizarea sistemului de achiziții publice;
- asistența sectorială pentru produse cu valoare adăugată mare (IT, industria electrotehnică, componente auto) și cu bazin intern de resurse.

Pentru realizarea acestor priorități, MEC va acționa prin următoarele instrumente:

- *Programul de creștere a competitivității produselor industriale*, care susține producătorii din industria prelucrătoare în implementarea și certificarea sistemelor de management al calității și a sistemelor de management de mediu;

- programe de identificare și susținere a zonelor cu potențial de aglomerare; ;
- programe de susținere a cooperării dintre mediile universitare, de cercetare și de afaceri regionale.
- programe de susținere a IMM-urilor;

5. *Promovarea investițiilor directe* pentru asigurarea unui climat investițional transparent și stimulat, prin:

- acordarea de asistență de specialitate pentru partenerii străini aflați în faza de informare, inițiere, implementare și post-implementare a proiectelor de investiții, și investitorii străini din România pentru reinvestirea profitului sau noi investiții.
- elaborarea unei strategii de promovare a investițiilor directe;

6. *Susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii*, prin facilitarea accesului la sursele de finanțare și la servicii de asistență, consultanță și informare. Prioritățile strategice pentru susținerea dezvoltării IMM sunt:

- crearea unui mediu de afaceri favorabil înființării și dezvoltării IMM;
- dezvoltarea capacității competitive a IMM;
- îmbunătățirea accesului IMM la finanțare;
- îmbunătățirea accesului IMM pe piețele externe.

S-a stabilit ca, începând cu anul 2006, să se implementeze Agenda Lisabona pe cinci zone de prioritate: stimularea antreprenoriatului; susținerea inovațiilor; îmbunătățirea condițiilor de angajare; încheierea reformelor pieței de produse; identificarea unor soluții avantajoase pentru mediu, care să contribuie în principal la dezvoltarea sustenabilă a IMM.

7. *Asistența pentru export* în vederea creșterii ponderii exporturilor românești de produse industriale cu grad avansat de prelucrare. În acest sens, se vor promova următoarele măsuri:

- specializarea tehnologică a producției și exportului, încă intensive în forță de muncă și resurse materiale și energetice.
- găsirea unor nișe de piață, în special pentru produsele cu grad avansat de prelucrare;
- acordarea de sprijin pentru extinderea ofertei de servicii specializate de consultanță și de instruire în domeniul comerțului;
- acordarea de garanții de risc comercial sau necomercial.

8. *Susținerea privatizării și restructurării societăților comerciale și finalizarea privatizării în sectorul de stat*, prin următoarele măsuri:

- continuarea privatizării societăților comerciale cu capital majoritar de stat;
- restructurarea activităților în vederea eficientizării acestora;
- monitorizarea contractelor de privatizare;
- lichidarea pachetelor minoritare deținute de către stat, prin mecanisme de piață;
- modernizarea, re tehnologizarea și optimizarea fluxurilor tehnologice din unități industriale cu potențial de competitivitate, în condițiile legii.

9. *Reducerea impactului activităților industriale asupra mediului*. Principalele obiective ale activităților de protecție a mediului înconjurător și gestionare a resurselor sunt:

- integrarea cerințelor de protecție a mediului și de gestionare a resurselor naturale în politicile și strategiile sectoriale, regionale și la nivel de companie;
- implementarea celor mai bune tehnici disponibile și a "tehnologiilor curate" în toate sectoarele industriale cu consecințe directe în diminuarea cantităților de deșeuri și protejarea resurselor naturale;
- crearea și dezvoltarea unei piețe libere pentru tehnologii și servicii de valorificare a deșeurilor și respectiv utilizarea eficientă a energiei.

Îmbunătățirea performanțelor de mediu și atingerea obiectivelor stabilite este încurajată prin susținerea implementării și certificării sistemului de management de mediu în cadrul *Programului de creștere a competitivității produselor industriale*.

10. *Dezvoltarea politicii în domeniul resurselor umane și promovarea coeziunii sociale*, prin politici pentru însușirea de noi abilități, perfecționare, specializare în muncă și învățare continuă. Obiectivele în acest domeniu vizează:

- flexibilizarea forței de muncă prin mărirea gradului de mobilitate (recalificare) a acesteia;
- dezvoltarea de know-how și training vocațional și a managementului resurselor umane;
- pregătirea specializată printr-o strânsă colaborare între sistemul educațional și mediul de afaceri (școli de design industrial, licee industriale, școli profesionale, etc.).

Coeziunea socială constituie un factor determinant în realizarea cu succes a ajustării structurale și reformei economice. Se va pune accent pe implementarea și dezvoltarea în principal a următoarelor acțiuni:

- atragerea partenerilor sociali și a altor factori implicați în activitatea industrială în procesul de elaborare și implementare a politicilor;
- permanentizarea procedurilor de consultare a operatorilor economici și a partenerilor de dialog social, precum și a procedurilor de diseminare a informațiilor utile;
- obținerea sprijinului partenerilor sociali în realizarea ajustărilor structurale;
- susținerea asigurării unui sistem cât mai eficient de protecție socială, mai ales activă.

Un sector prioritar de acțiune este *industria prelucrătoare*, dat fiind aportul important al acesteia la producția și exporturile românești, pe de o parte, și la impactul asupra mediului (în termeni de emisii poluante, deșeuri generate și resurse materiale și energetice consumate), pe de altă parte. În industria prelucrătoare, ameliorările legate de consumurile materiale și energetice, lipsa avantajelor comparative și preponderența ramurilor industriale intensive în resurse și forță de muncă trebuie bazate pe o abordare dinamică, cu inovații în procesele tehnologice și în bunurile și serviciile produse.

IV. Planul Strategic al Ministerului Economiei și Finanțelor

Prioritățile generale ale Planului Strategic al Ministerului Economiei și Finanțelor sunt:

- creșterea competitivității și performanțelor industriei românești în context european și mondial
- satisfacerea necesarului de energie electrică și termică în condiții de calitate și siguranță în alimentare, cu respectarea principiilor de dezvoltare durabilă;

- crearea unei economii bazate pe cunoaștere prin creșterea rolului cercetării, dezvoltării și inovării.

1. Politica în domeniul industriei miniere

Sectorul de exploatare a substanțelor minerale este caracterizat, în general, printr-un nivel tehnologic redus și risc ridicat de exploatare, competiție distorsionată, cu subvenții din partea Guvernului și cu impact ridicat asupra mediului. Ca urmare, *Strategia industriei miniere pentru perioada 2004-2010* urmărește rezolvarea acestor probleme, prin stabilirea următoarelor priorități:

- abordarea activității în industria minieră pe baze comerciale;
- reducerea implicării directe a Guvernului prin atragerea treptată de investiții din sectorul privat;
- atenuarea problemelor sociale determinate de închiderea minelor neeconomice și revitalizarea economiei din regiunile miniere afectate;
- reducerea impactului asupra mediului.

2. Politica industrială

Obiectivul strategic al politicii industriale pentru următoarea perioadă este creșterea competitivității și a performanțelor industriei românești, iar *obiectivele generale* sunt: sporirea rolului cercetării-dezvoltării, promovarea unui management durabil al resurselor și protecția mediului; îmbunătățirea pregătirii profesionale și creșterea ocupării.

Programul de creștere a competitivității produselor industriale, gestionat de Ministerul Economie și Finanțelor, inițiat în baza prevederilor OUG 120/2002 privind aprobarea sistemului de susținere și promovare a exportului cu finanțare de la bugetul de stat, are ca scop îndeplinirea cerințelor de competitivitate ale produselor industriale pe piața UE, prin implementarea standardelor de calitate. Prin *Programul de creștere a competitivității produselor industriale* (HG nr. 1247/2005), în limitele admise de legislația privind ajutorul de stat, se acordă operatorilor economici din industria prelucrătoare sume de până la 90.000 euro, pe o perioadă de 3 ani, pentru activități precum:

- implementarea și certificarea sistemelor de management al calității și de management al mediului (75%);
- implementarea și certificarea sistemelor de management al sănătății și siguranței ocupaționale, de responsabilitate socială, de igienă alimentară și/sau a sistemelor de management al securității informației (65%);
- dotarea, modernizarea sau acreditarea laboratoarelor de testare și etalonare existente (65%);
- -certificarea produselor și/sau obținerea etichetei ecologice pentru produse (65%);
- adoptarea de tehnologii și produse noi pentru valorificarea rezultatelor cercetărilor obținute în cadrul programelor de cercetare-dezvoltare finanțate prin fonduri publice și aplicarea invențiilor autorilor romani protejate de Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (65%);
- efectuarea de analize de evaluare comparativă pentru activități din industria prelucrătoare, în vederea realizării planurilor de restructurare și dezvoltare (65%).

3. Cercetare-dezvoltare

Ministerul Economiei și Finanțelor administrează propriul său *Plan Sectorial în domeniul cercetării-dezvoltării din industrie*, programele-nucleu de cercetare ale celor 7 INCD-uiri din subordine, prin contracte destinate predominant industriei prelucrătoare, evaluate și monitorizate de Comisia pentru Tehnologii și Produse Industriale din cadrul Colegiului Consultativ pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare de pe lângă MEDCT, având ca obiective creșterea competitivității în industrie, creșterea eficienței energetice, controlul integrat și diminuarea poluării, promovarea tehnologiilor curate, promovarea resurselor regenerabile și a resurselor ecologice și creșterea gradului de reciclare a deșeurilor.

4. Politica energetică

Obiectivul general al sectorului energetic este acoperirea integrală a consumului intern de energie electrică și termică, în condiții de creștere a securității energetice a țării, dezvoltare durabilă și asigurare a unui nivel competitiv.

V. Alte documentele de politica industrială

- Hotărârea nr. 55 din 13 ianuarie 2005 privind aprobarea Strategiei de restructurare a industriei siderurgice din România;
- Strategia de dezvoltare a industriei mașinilor și aparatelor de uz casnic pe termen mediu și lung 2001-2010 (HG 1297/20.12.2001);
- Strategia de dezvoltare a industriei de aparatură și instrumente medicale din România pe perioada 2001-2010;
- Strategia de export privind produsele petroliere, anvelopele și masele plastice și îngrășămintele;
- Strategia de dezvoltare a industriei textile, confecțiilor, pielăriei și încălțămintei;
- Strategia de dezvoltare a industriei mobilei, produselor din lemn, celulozei și hârtiei, având în vedere utilizarea mai eficientă a resurselor de lemn pentru creșterea competitivității sectorului 2005-2008;
- Strategia industriei sticlei;
- Strategia Națională de gestionare a deșeurilor și Planul Național de gestionare a deșeurilor (HG nr.1470/09.09.2004)
- Strategia industriei electrotehnice, electronice și mecanicii fine pentru dezvoltarea producției cu valoare adăugată mare.

2.2 Promovarea dezvoltării durabile în industrie

2.2.1 Performanțele industriei prelucrătoare din perspective dezvoltării durabile

Industria prelucrătoare deține o pondere importantă în producția industrială și exporturile României. Creșterea volumului producției, al valorii adăugate și al exporturilor industriei prelucrătoare în perioada 2001-2004 a contribuit semnificativ la evoluția ascendentă a performanțelor industriei și economiei României. Totuși, structura exporturilor industriei prelucrătoare reflectă ponderea ridicată a sectoarelor industriale tradiționale și prezența redusă a sectoarelor de înaltă tehnologie. Cât privește structura exportului industriei prelucrătoare, în perioada 1999-2004 s-a diminuat foarte puțin ponderea exportului de resurse, cât și a produselor de joasă tehnologie.

Cele mai energo-intensive ramuri ale industriei prelucrătoare (CAEN 2 cifre) sunt: Fabricarea celulozei, hârtiei și a produselor din hârtie (21); Fabricarea substanțelor și a produselor

chimice (24); Fabricarea altor produse din minerale nemetalice (26); Industria metalurgică (27). După volumul producției, cea mai importantă ramură este Industria metalurgică (27), iar în funcție de valoarea adăugată, cele mai importante ramuri sunt Fabricarea substanțelor și a produselor chimice (24) și Fabricarea altor produse din minerale nemetalice (26). Cu excepția grupelor 21 și 26, ponderea valorii adăugate brute a acestor ramuri în totalul industriei prelucrătoare este mai mică decât cea a producției, ceea ce înseamnă că producția se situează în partea inferioară a lanțului de valoare, cu profituri mici - și, ca urmare, mici oportunități de investiții – și vulnerabilă la creșterea costurilor materiale și energetice

Aceste ramuri energo-intensive dețin o pondere semnificativă în producția industriei prelucrătoare, dar cu o pondere scăzută a valorii adăugate în totalul producției și foarte vulnerabile la creșterea prețurilor inputurilor materiale și energetice. În plus, consumul intermediar al acestor ramuri este foarte ridicat.

O mare parte a consumului ridicat de energie și materiale al economiei românești se datorează problemelor structurale - ponderea ridicată a sectoarelor energo-intensive în totalul producției și al exporturilor - și, mai ales, preocupării relativ reduse pentru eco-inovare și ecoeficiență. În general, evoluția pozitivă a indicatorilor de ecoeficiență a avut loc, cu câteva excepții, mai ales pe fondul creșterii PIB/VAB⁶⁸, în vreme ce consumurile absolute au rămas constante sau au însoțit creșterea PIB/VAB. Aceasta indică nevoia de schimbări structurale semnificative, prin politici industriale care să urmărească convergența strategiilor ecologice și a programelor de ajutor de stat pentru adoptarea tehnologiilor de mediu și inovare.

Deși realizarea unui echilibru între eficiența utilizării resurselor materiale și energetice, conservarea calității mediului și competitivitate, prin obiective operaționale precum reducerea impactului asupra mediului și reducerea intensității energetice, se regăsește în toate strategiile sectoriale de dezvoltare industrială, o bună soluție ar fi susținerea fermă a investițiilor în noi tehnologii de reducere a costurilor materiale și energetice, dublată de un interes mai pronunțat pentru creșterea investițiilor în cercetare-dezvoltare și (eco-)inovare, cu efecte pozitive asupra competitivității pe termen lung. În acest sens, o oportunitate de creștere a investițiilor în noi tehnologii, cercetare-dezvoltare pentru îmbunătățirea performanțelor ecologice și creșterea ecoeficienței o reprezintă programele specifice de finanțare ale UE.

La nivelul firmelor, chiar dacă pe termen scurt costurile pot fi ridicate, pe termen lung, inovarea ecologică le poate compensa eforturile, prin întărirea poziției competitive a firmei/ramurii respective. În orice caz, o perspectivă statică asupra competitivității și ecoeficienței, în care accentul cade exclusiv asupra reducerii costurilor materiale și energetice, coroborată cu o strategie de mediu axată aproape exclusiv pe respectarea standardelor de poluare, prezintă riscul pierderii avantajelor competitive pe termen lung.

Tabelul 2.1. Analiza SWOT a industriei românești din prisma obiectivelor de dezvoltare durabilă

Puncte tari	Puncte slabe
- Stabilitate macroeconomică; - Resurse naturale și energetice de calitate și exploatabile (țiței, gaze naturale, sare, lemn, argile, nisipuri, marmură);	- Intensitatea energetică ridicată a economiei României; pondere ridicată a industriilor poluante în producția și exporturile industriale ale României; - Decalaje tehnologice și de competitivitate față de UE;

⁶⁸ PIB – produs intern brut; VAB – valoare adăugată brută.

	<ul style="list-style-type: none"> - Volum redus al investițiilor pentru re tehnologizare și modernizare; - Capacități energetice cu grad ridicat de uzură sau care utilizează tehnologii învechite și poluante; - Concentrarea producției în sectoare cu valoare adăugată scăzută; - Număr redus de întreprinderi certificate (ISO 9000, ISO 14000, EMAS); - Exporturi bazate în special pe produse cu valoare adăugată redusă sau medie; - Finanțare insuficientă a domeniului CDI din fonduri publice și private ; - Competitivitatea întreprinderilor datorată costurilor scăzute, și nu inovării; - Capacitate redusă de absorbție a rezultatelor cercetării și nivel scăzut al inovării în întreprinderi; - Insuficienta dezvoltare a infrastructurii și a serviciilor de transfer tehnologic și inovare; - Preț al electricității pentru utilizatorii industriali peste media UE-15; - Grad redus de valorificare a resurselor regenerabile, altele decât cele hidro de mare capacitate.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> - Integrarea sistemului energetic național în rețelele regionale; - Integrarea programelor și politicilor naționale în domeniile competitivității, CDI, mediu și industrie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Costuri în continuă creștere la materii prime și energie, inclusiv la cele din import; - Tendința de creștere a consumului de energie în România pe termen mediu și lung; - Creșterea poluării datorată proceselor industriale, în special cele din domeniul energiei.

Sursa: MEF, *Program Operațional Sectorial Creșterea competitivității economice*, cu completările noastre.

2.2.2 Instrumente mixte pentru creșterea ecoeficienței și a competitivității

Deși nu există încă o Strategie de Dezvoltare Durabilă a României cu obiective și priorități clare pentru industrie, există o serie de instrumente *legislative* (reglementări de mediu, precum standardele de calitate a mediului), *tehnice* (standarde tehnologice și utilizarea celor

mai bune tehnologii disponibile) și *economice* pentru creșterea ecoeficienței și a competitivității, care ar putea fi puse în practică prin colaborarea dintre Ministerul Mediului și Ministerul Economiei și Finanțelor.

Reglementările privind limitele de emisii, deși identifică marii poluatori și limitează nivelul poluării mediului, nu țin cont de costurile comparative, fapt care le poate face costisitoare pentru unele companii. BAT și eticheta ecologică reprezintă instrumente mai eficace de reducere a impactului ecologic al produselor și al proceselor tehnologice. În schimb, instrumentele economice (impozite pe consumul de resurse naturale, taxele pe NOx și SO₂, ajutoarele de stat, stimulentele, plafoanele cantitative pe unitatea de output, permisele comercializabile de emisie etc.) sunt mai flexibile și mai puțin costisitoare pentru atingerea obiectivelor politice legate de corectarea eșecurilor de piață și pentru promovarea ecoeficienței, deoarece acestea cuantifică externalitățile activităților economice, permit sectoarelor industriale atingerea obiectivelor de mediu într-un mod mai flexibil și cu costuri mai reduse și stimulează inovarea tehnologică pe termen lung⁶⁹.

Totuși, aplicarea acestor instrumente trebuie pusă în conjuncție cu alte instrumente legislative și politice, ceea ce necesită un cadru legislativ coerent. În primul rând, este necesară evaluarea *ex ante* a instrumentelor (curente și potențiale), pentru a determina eficiența ecologică, precum și impactul social și economic (în termeni de pierderi de competitivitate pentru anumite sectoare) al aplicării acestora⁷⁰. Valoarea economică totală a acestor beneficii include “valoarea de utilizare” (beneficiile directe rezultate din utilizarea efectivă a resurselor naturale) și “valoarea de neutilizare” a capitalului ecologic (conservarea resurselor naturale pentru generațiile viitoare)⁷¹.

Pentru reducerea impactului asupra mediului se impune însă o reformă fiscală de mediu, prin trecerea de la impozitarea forței de muncă la impunerea consumului de resurse și al poluării (ex. taxarea consumului de resurse și folosirea acestor venituri pentru înlocuirea capitalului), ca soluție *win-win* în rezolvarea problemelor legate de ocupare și mediu, cu efecte pozitive asupra bunăstării. Această reformă trebuie coroborată cu utilizarea stimulentei fiscale și a subvențiilor pentru încurajarea comportamentului ecologic, a eco-inovării și a cercetării-dezvoltării⁷², prin integrarea politicilor competiției, cercetării-dezvoltării și inovării etc.

Importanța eficienței materiale pentru industria prelucrătoare este dată de ponderea ridicată a costurilor medii materiale în totalul producției și de potențialul tehnologic semnificativ de reducere a acestor costuri, prin optimizarea proceselor de producție și creșterea eficienței tehnologiilor și a proceselor de fabricație.

În industrie, *subvențiile* sunt acordate din rațiuni economice ori sociale, iar efectele asupra mediului sunt în general ignorate. Ele urmăresc sporuri de competitivitate pentru anumite produse, procese tehnologice și sectoare industriale, dar - prin reglementări, scutiri și amânări fiscale, niveluri preferențiale de impozitare, proprietate de stat, angajamente de achiziții, credite subvenționate, dobânzi preferențiale, transferuri bugetare directe sau indirecte, bariere comerciale etc. au efecte negative asupra mediului, pot distorsiona prețurile, afecta deciziile de alocare a resurselor și influența cantitatea de bunuri și servicii produse și consumate într-o economie. Eliminarea acestora are efecte benefice. În prezent, tendința este de a renunța la subvențiile acordate anumitor sectoare industriale pentru politici orizontale, prin

---

⁶⁹ Utilizarea mai intensă a instrumentelor economice a fost susținută în Al șaselea Program de Acțiune pentru Mediu, Strategia UE de Dezvoltare Durabilă reînnoită, precum și în Strategia Lisabona relansată.

⁷⁰ OECD, *Instrument Mixes for Environmental Policy*, OECD, 2007.

⁷¹ OECD, *Assessing Environmental Policies*, Policy Brief, februarie 2007.

⁷² COM(2007) 140 final, *Green paper on market-based instruments for environment and related policy purposes*, 28 martie 2007.

instrumente de suport direct - cercetare-dezvoltare, dezvoltare regională și politici pentru IMM-uri – sau indirect – achiziții publice, contracte de cercetare-dezvoltare și asistență financiară pentru industria prelucrătoare⁷³.

Stimulentele pentru industria prelucrătoare pot fi acordate pentru creșterea eficienței materiale, prin susținerea CDI, pentru absorbția tehnologiilor pentru producția “curată” și implementarea managementului resurselor naturale (ex. programul *Business and Resource Efficiency and Waste*, în Marea Britanie).

La nivel *microeconomic*, cele mai adecvate instrumente sunt sistemele de management de mediu.

a) *Managementul ciclului de viață (LCM)* este o abordare integrată practică pentru implementarea la nivelul firmelor a conceptului de ecoeficiență, care are ca scop minimizarea impactului ecologic al bunurilor și serviciilor de-a lungul ciclului de viață. Specific acestui instrument este faptul că pune bazele colaborării între firme, în etape diferite ale lanțului de valoare al unui produs (în practică, lucru încă rar întâlnit). O abordare strategică a LCM, pe lângă creșterea performanțelor ecologice și economice ale unei firme, are următoarele efecte directe:

- identificarea operațiunilor și a segmentelor din lanțul de valoare cu cel mai ridicat impact ecologic;
- identificarea beneficiilor economice în termeni de reduceri de costuri, vânzări ridicate, ameliorări ale produselor și inovare⁷⁴.

b) *Schema de audit și management ecologic (EMAS)* permite firmelor evaluarea, controlul, monitorizarea și ameliorarea performanței ecologice. Aceasta încorporează sistemul formal de management EN ISO 14001, având însă standarde mai stricte. Beneficiile implementării EMAS constau, pe lângă avantajele de ordin financiar rezultate din utilizarea durabilă a resurselor, în crearea unei mai bune imagini publice, creșterea gradului de adoptare a standardelor ecologice stabilite de legislația de mediu etc.

Conform unui studiu OCDE⁷⁵, politicile publice și standardele severe de mediu pot stimula implementarea de către companii a EMAS și a sistemelor de management similare. Când privește stimulentele acordate de autorități, acestea pot fi legislative sau asistență în implementarea sistemelor de management ecologic, prin:

a) scheme de suport prin intermediul sistemului de achiziții publice;

b) asistență financiară (subvenții pentru companiile nou înregistrate EMAS, constând într-un procent din costurile de implementare sau sume alocate; reduceri de impozite pentru achizițiile menite să reducă impactul asupra mediului; fonduri alocate asistenței tehnice, consultanței și pregătirii personalului);

c) suport tehnic și informațional (programe educaționale specializate; parteneriate cu companiile care au deja implementate EMAS; asistență tehnică adaptată specificului sectoarelor economice⁷⁶).

---

⁷³ Jean-Philippe Barde și Outi Honkatukia (OCDE), *Environmentally Harmful Subsidies*, iulie 2003.

⁷⁴ K. Brady, P. Henson, J. Fava, *Sustainability, Eco-efficiency, Life Cycle management, and Business Strategy, Environmental Quality Management*, 1999.

⁷⁵ OECD, *Business and the Environment. Policy incentives and corporate responses*, OECD, Paris, 2007.

⁷⁶ COM(2004) 745 final, *Report from the Commission to the Council and the European Parliament on incentives for EMAS registered organizations*, noiembrie 2004.

Ca urmare, cu toate că pot simula exploatarea oportunităților *win-win* la nivelul companiilor, instrumentele politice trebuie alese în funcție de particularitățile sectoarelor economice și impactul potențial asupra competitivității companiilor din respectivul sector. În utilizarea acestor instrumente, este importantă evaluarea lor *ex-ante*, care să răspundă la următoarele trei întrebări:

- 1) Care instrument economic este cel mai adecvat (ex. stimulente sau taxe de utilizare)?
- 2) Care sunt obiectivele, beneficiile și țintele urmărite?
- 3) Cum va contribui instrumentul economic ales la atingerea obiectivelor, beneficiilor și țintelor urmărite?

2.2.3 Integrarea politicilor industriale și a celor de mediu

Politicile de mediu reprezintă un mijloc important de influențare a modului în care companiile își organizează producția, a produselor și serviciilor pe care aleg să le producă (precum crearea de avantaje competitive prin produse care încorporează inovații ecologice). Pentru că a lua în considerare problemele de mediu nu înseamnă doar a reflecta costurile sociale în prețuri, ci și a realiza caracterul non-ecoficient al produselor și sistemelor de producție existente și, ca urmare, necesitatea ameliorărilor ecoeficiente (prin inovații și prin adoptarea celor mai bune tehnologii existente). Acestea din urmă pot contribui la competitivitatea companiilor prin:

- a. avantaje de producție - creșterea eficienței resurselor duce la scăderea costurilor;
- b. comercializarea inovațiilor;
- c. reducerea costurilor pentru controlul poluării;
- d. ameliorări în domeniul *marketing*-ului și imaginii comerciale.

Pentru stimularea ameliorărilor ecoeficiente este nevoie de o nouă paradigmă politică, bazată pe relația autorități-mediul de afaceri și pe un nou tip de reglementări, constând în standarde și ținte minime obligatorii, într-un cadru legislativ de inovare coerent și stimulat⁷⁷. Anacronismul existent între politicile de mediu tradiționale care cuprind măsuri reactive, și politicile de inovare, care cer un comportament proactiv, împiedică dezvoltarea unei economii de piață responsabile din punct de vedere social. Pe de altă parte, dihotomia competitivitate-protecția mediului persistă, atât în teoriile economice, cât și la nivelul decidenților politici. O barieră în calea inovațiilor ecoeficiente este convingerea că măsurile de protecție a mediului ar constitui o povară pentru companii. Așa cum demonstrează Michael Porter⁷⁸, conflictul dintre protecția mediului și competitivitatea economică este unul fals. Corijarea acestei situații reclamă o integrare a politicii tehnologice și a celei de mediu, care să aibă ca rezultate încurajarea ecoinovării și îmbunătățirea performanței ecologice, simultan cu creșterea economică și crearea de locuri de muncă⁷⁹. În plus, instrumentele politicii tehnologice - parteneriatele de cercetare public-privat, difuzia tehnologiei și foresight-ul tehnologic – pot direcționa cercetarea-dezvoltarea către scopuri de mediu.

---

⁷⁷ René Kemp și Maj Munch Andersen, *Strategies for eco-efficiency innovation*, mai 2004, <http://kemp.unu-merit.nl/>

⁷⁸ Cf. Michael E. Porter și Claas van der Linde, *Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship*, *The Journal of Economic Perspectives* 9, nr. 4/ 1995.

⁷⁹ Maj Munch Andersen, *An Innovation System approach to Eco-innovation – Aligning policy rationales*, <http://web.fu-berlin.de/ffu/akumwelt/bc2004/download.htm>

Din studiile empirice realizate de OCDE⁸⁰, reiese clar că, în absența intervențiilor politice, companiile nu sunt stimulate să reducă impactul ecologic al producției și al produselor, să implementeze sisteme de management ecologic, să investească în cercetare-dezvoltare cu efecte ecologice ori să fie interesate în soluții *win-win* care să pună în convergență strategia comercială a firmei cu performanța ecologică. Studiul revelă evidențe empirice cu privire la efectele politicilor severe de mediu asupra:

- *performanței ecologice*: politicile de mediu severe determină reducerea efectelor ecologice negative ale practicilor de producție și mai multe investiții din partea companiilor;
- *producției curate*: politicile de mediu severe stimulează schimbări în procesele de producție, mai mult decât în tehnologiile *end-of-pipe*;
- *cercetării-dezvoltării*: politicile de mediu severe determină firmele să caute modalități alternative de îmbunătățire a performanței ecologice și, astfel, să investească mai mult în cercetare-dezvoltare de mediu.

Pe de altă parte, inovațiile de mediu sunt stimulate nu numai de factorii externi companiilor (ex., presiunea exercitată de reglementările de mediu), ci și de factori interni, precum nevoia de reducere a costurilor, obținerea de avantaje competitive, depășirea decalajului tehnologic, presiunile clienților etc. Mai mult, o abordare managerială dinamică, cu accent pe inovare, și nu numai pe simpla optimizare a costurilor cu inputurile materiale, poate duce la avantaje competitive semnificative pentru companii.

2.2.4 Planul de Acțiune pentru Tehnologiile de Mediu (ETAP)

Provocarea politicilor durabile de inovare este de a crea un cadru politic coerent și integrat și de a concepe strategii care să stimuleze inovarea tehnologică și instituțională, acoperind obiective pe termen lung din toate cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile. Această integrare a politicilor de inovare și de mediu este scopul *Planului de Acțiune pentru Tehnologiile de Mediu* (ETAP). În ianuarie 2004, ca punct de conjuncție între Strategia de Dezvoltare Durabilă a UE și Agenda Lisabona, Comisia a lansat ETAP, menit să stimuleze dezvoltarea și utilizarea tehnologiilor de mediu, să elimine barierele financiare, economice și instituționale în dezvoltarea tehnologiilor de mediu și să integreze protecția mediului, inovarea tehnologică și competitivitatea⁸¹.

Odată cu primul raport asupra implementării ETAP, publicat în ianuarie 2005, au fost făcute unele recomandări⁸²:

- a) crearea de fonduri “verzi” de investiții destinate IMM-urilor;
- b) stabilirea de ținte de performanță ecologică pentru produse, procese și servicii-cheie;
- c) elaborarea de către statele membre a “foilor naționale de parcurs”, care să cuprindă măsuri și termene concrete de implementare a ETAP;
- d) corelarea ETAP cu FP6, programele naționale și regionale de CDI;
- e) utilizarea stimulentei pentru tehnologiile de mediu prin sistemul ajutoarelor de stat.

În ultimul raport al Comisiei asupra progreselor în implementarea ETAP⁸³, din mai 2007, se arată că rămâne încă mult de făcut pentru exploatarea beneficiilor economice și ecologice ale

⁸⁰ OECD, *Business and Environment. Policy Incentives and Corporate Responses*, OECD, 2007.

⁸¹ Comisia Europeană, *Stimulating Technologies for Sustainable Development: An Environmental Technology Action Plan for European Union*, COM(2004) 38 final.

⁸² Comisia Europeană, *Report on the implementation of the Environmental Technologies Action Plan in 2004*, COM(2005) 16 final.

ecoinovării, prin stimularea cercetării, creșterea participării în rețelele de ecoinovare și atragerea de mai multe investiții.

În România, *Foaia de parcurs pentru implementarea ETAP* a fost definitivată de către Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile în cursul anului 2007. Ultima varianta a acesteia⁸⁴ face o trecere în revistă a politicilor și strategiilor naționale relevante pentru ETAP și subliniază importanța dezvoltării tehnologiilor performante în domeniul mediului pentru accesul pe piața liberă europeană a produselor românești și creșterea oportunităților de export. Se propun în acest document acțiuni și responsabili pentru toate cele 8 domenii de acțiune stipulate de ETAP – cercetare-dezvoltare; verificarea tehnologiilor de mediu; stabilirea de ținte de performanță; mobilizarea surselor de finanțare; realizarea pieței pentru tehnologiile de mediu și eco-inovații bazată pe instrumente de piață și ajutor de stat; achiziții publice “verzi”; conștientizarea și instruirea; promovarea tehnologiilor de mediu la nivel global – dar, din păcate, toate la nivel declarativ și extrem de general, fără a stabili obiective și modalități concrete de implementare și monitorizare, precum și modul de coordonare între ministerele responsabile.

Cât privește integrarea corelarea ETAP cu celelalte politici din România, nu există nici o încercare de a crea *coordonare politică* între politicile și strategiile existente (programele operaționale sectoriale, PNCDI, strategiile elaborate, politica industrială și cea energetică etc.), care au deja părți dedicate tehnologiilor de mediu, ecoeficienței și ecoinovării, pe de o parte, și între organismele implicate (de exemplu, între MedC, MMDD și MEF), pe de altă parte. Mai mult, în România, nu a fost concepută încă nici o strategie în domeniul ecoeficienței și al tehnologiilor durabile în industrie⁸⁵.

În ceea ce privește *sectorul energetic*, problemele care afectează acest sector sunt:

- a) intensitatea energetică ridicată, ce poate deveni un handicap pentru competitivitatea economică în contextul liberalizării și, implicit, al creșterii prețurilor la energie;
- b) impactul negativ asupra mediului al capacităților de generare a energiei, în special al instalațiilor mari de ardere. Din producția totală de energie electrică în 2005, o pondere de 56,7% a fost produsă anul trecut din combustibili fosili, cu costuri ridicate, în vreme ce în hidrocentrale s-a produs aproximativ 34% din energia electrică.

Prețul electricității pentru utilizatorii industriali este în creștere și mai ridicat decât media UE-25 și UE-15 (Tabelul 3.2), ceea ce afectează competitivitatea economiei românești, dată fiind ponderea industriei în exporturi (98%).

Tabelul 2.2. Prețul electricității pentru utilizatorii industriali (Euro/KWh)

	2004	2005	2006
UE-25	0,0623	0,0672	0,0754
UE-15	0,0634	0,0681	0,0766
România	0,0468	0,0769	0,0773

Sursa: Eurostat

⁸³ Comisia Europeană, *Report of the Environmental Technologies Action Plan (2005-2006)*, COM(2007) 162 final.

⁸⁴ Ministerul Mediului, *Foia de parcurs pentru implementarea Planului de acțiune pentru tehnologii de mediu – ETAP în România*, varianta 2 august 2007.

⁸⁵ A fost doar elaborat un *Ghid pentru dezvoltarea industrială în spiritul ecoeficienței*, finanțat prin *Planul Sectorial în domeniul cercetării dezvoltării din industrie* - www.minind.ro.

Intensitatea energetică a economiei românești este ridicată, fapt datorat structurii economiei naționale, în care ponderea ramurilor și produselor energo-intensive rămâne încă ridicată. Având în vedere intensitatea energetică a economiei românești și creșterea prognozată a consumului de energie în perioada următoare, se impune: modernizarea capacităților de producție existente, reducerea intensității energetice, îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie.

Tabelul 2.3. Intensitatea energetică a economiei (Consumul intern brut de energie/PIB; 1995-100; kg petrol echivalent/1000 euro 95)

	2000	2001	2002	2003	2004
UE-25	208,76	209,71	206,51	207,56	204,89
UE-15	190,53	191,35	188,42	189,48	187,48
România	1457,22	1368,64	1316,48	1353,68	1226,95

Sursa: Eurostat

Atât competitivitatea economică, cât și dezvoltarea durabilă, se bazează în mare măsură pe consumul eficient de resurse energetice și de energie, iar analiza comparativă a indicatorilor specifici de competitivitate arată că intensitatea energetică reprezintă factorul de competitivitate cu cel mai mare decalaj față de țările UE.

Reducerea intensității energetice a economiei naționale poate fi obținută prin *schimbări structurale și creșterea eficienței utilizării energiei*. O atenție deosebită trebuie acordată creșterii eficienței energetice a ramurilor competitive, cu o contribuție semnificativă la export, prin modernizarea proceselor tehnologice industriale intensive în energie, reorientarea producției către produse cu valoare adăugată ridicată și mai puțin intensive în materii prime, precum și implementarea de tehnologii noi, cu impact ecologic redus.

În România, exploatarea și prelucrarea resurselor naturale neregenerabile cu tehnologii ineficiente, regimul permisiv al aplicării standardelor de mediu, nivelul redus al investițiilor în infrastructura de mediu și neinclusiunea în costuri a externalităților de mediu au condus la o poluare intensă în ramuri precum extracția combustibililor fosili, industria siderurgică și metalurgică, industria energetică, industria chimică și petrochimică, industria materialelor de construcție etc.

Pentru a facilita atingerea obiectivelor de mai sus, care încorporează simultan dezideratele înscrise în strategia energetică națională, în programul operațional de competitivitate și în strategiile de mediu, va fi necesară o coordonare a măsurilor de politică fiscală, de politică de ajutoare de stat, de politici în sfera IMM-urilor și de politici în domeniul inovării și cercetării, astfel încât să se ajungă la reorientarea structurii economiei românești către creșterea ponderii ramurilor „curate”, cu utilizarea ajutoarelor de stat premise. Pentru a reduce ponderea ramurilor energo-intensive și gradul lor de ineficiență economică (lipsa de competitivitate), trebuie avută în vedere pe termen lung sprijinirea programelor investitoriale de re tehnologizare a firmelor din sfera energo-intensivă orientate către creșterea eficienței energetice și reducerea emisiilor poluante.

2.3 Liberalizarea sectorul energiei electrice⁸⁶ în România

Politicile vizând liberalizarea și integrarea sectorului energiei electrice precum și cele destinate asigurării securității aprovizionării cu energie nu sunt o parte directă a politicii industriale, dar ele au un impact important asupra dezvoltării durabile a economiei acționând

⁸⁶ Mare parte din prezentarea referitoare la liberalizarea sectorului energiei electrice se bazează pe Diaconu, Oprescu și Pittmann (2007)

orizontal. O piață eficientă a energiei electrice, prin semnalele corecte de preț pe care le crează și prin asigurarea securității ofertei, crează premisele dezvoltării coerente a sectorului industrial și promovează ajustarea structurală rapidă a economiei.

România a adoptat măsuri substanțiale în direcția creerii unei piețe competitive a energiei plasându-se înaintea multor alte State membre în această privință. Separarea verticală a fost realizată complet, o parte din companiile de distribuție au fost privatizate, s-a produs o semnificativă separare orizontală care a dus a o descreștere semnificativă a gradului de concentrare a pieței. Din 2000, operează piața en-gross, iar designul său a fost îmbunătățit semnificativ în 2005. Piața este reglementată de o autoritate a cărei independență este în creștere, iar reforma reglementării a făcut progrese importante în România, garantând accesul reglementat la rețea terților și având o metodologie modernă de reglementare a tarifelor de rețea. Deschiderea pieței a progresat treptat (ponderea cumulativă a consumatorilor care și-au schimbat furnizorul în perioada 2004-2007 atingând 51%) (ANRE, 2007). De la 1 iulie 2007, legal, toți consumatorii au dreptul de a-și alege furnizorul. Structura pieței rezultată din 10 ani de separări succesive este promițătoare: 22 de producători, peste 100 de furnizori, 8 operatori de distribuție.

Din păcate, aceste reforme ambițioase dau roade într-un ritm lent, mai ales datorită faptului că nu există încă o reală concurență în sectorul de generare. Motivul este faptul că majoritatea generatorilor continuă să rămână în proprietatea statului și sunt de multe ori subiectul unor presiuni din partea grupurilor de interese. Cei mai viabili generatori (centralele hidro, complexele energetice) care ar fi putut atrage interesul investitorilor privați și sume importante în investiții au fost considerați de importanță strategică și nu au fost scoși la privatizare, nici măcar parțial. Centralele termoelectrice scoase la privatizare nu au atras interesul investitorilor datorită vârstei lor considerabile, tehnologiei învechite și necesarului semnificativ de investiții. Dată fiind, în primul rând, existența unor grupuri de interese (de multe ori private) care caută avantaje de tip subvenție de preț din partea întreprinderilor de stat, nu s-au produs deocamdată în România investiții de tip *green field* semnificative.

Sectorul energetic a fost zguduit de numeroase scandaluri de corupție și a suferit de pe urma problemelor financiare ale unor generatori importanți.

Dacă până de curând Guvernul a putut oferi generatorilor cu probleme financiare valuri succesive de ajutor de stat, sub formă de absolviri de datorii și subvenții pentru plata datoriilor către creditorii privați, acesta opțiune este mult mai limitată după aderare.

În ultimul timp, datorită dificultăților cu care se confruntă sectorul de generare și a necesarului mare de investiții pentru îndeplinirea standardelor europene de mediu, dar în primul rând datorită cristalizării și promovării unei strategii clare în domeniul energetic, Guvernul a început să discute planuri de restructurare a sectorului. În esență acestea constau în re-concentrarea sectorului de generare prin gruparea celor mai viabili generatori (hidrocentralele, complexele energetice și centrala nucleară) împreună cu generatori termo mai puțin eficienți în 1-3 companii mari. În Septembrie 2007, Primul Ministru a anunțat planuri de a crea o companie națională de electricitate, care ar concentra o mare parte a producătorilor de electricitate împreună cu companiile de distribuție aflate încă în proprietatea statului. O astfel de măsură ar putea reprezenta o îndepărtare semnificativă de la ideea piețelor competitive de electricitate, la care România a subscris până în prezent. Cea mai mare parte a câștigurilor liberalizării sectorului de electricitate derivă tocmai din efectele concurenței între generatori. Această ofertă cele mai bune stimulente generatorilor de a minimiza costurile, alegând cea mai adecvată tehnologie și mix de capacitate, și împinge prețurile pe piață către costurile marginale.

Costurile producerii energiei electrice în România sunt mari după standarde europene și se reflectă deja în prețuri pentru consumatorii industriali peste media europeană. Proiectele de “re-structurare” se bazează pe o serie de idei economice eronate cu privire la modul de determinare a prețurilor pe piață (vezi Diaconu, Oprescu și Pittmann, 2007). Cea mai mare problemă a acestei abordări este, însă, aceea că ea ignoră efectul unei structuri de piață concentrată asupra concurenței. Toată literatura economică semnaleză importanța crucială a structurii pieței pentru succesul procesului de liberalizare.

Pe o piață concentrată, cele 2-3 companii de generare rezultate ar avea o putere de piață semnificativă. Aceasta se traduce prin prețuri mai ridicate și o alocare ineficientă a resurselor. Pentru o economie încă ergo-intensivă ca a României, unde costurile de mediu urmează și ele a fi internalizate treptat, acest lucru ar constitui un dezavantaj competitiv important și ar oferi semnale greșite dezvoltării activității industriale.

Problemele sectorului de producere a energiei electrice nu sunt atât unele de eșec al pieței ci mai degrabă pot fi atribuite reglementărilor trecute care au încercat să utilizeze prețurile la energie ca instrument de protecție socială, regimului de proprietate și intervenției politicului în managementul companiilor de stat.

Concurența în sectorul de generare, împreună cu o mai bună guvernanta a companiilor de stat și o mai bună structură a proprietății, ar putea genera câștiguri semnificative de eficiență care, pe termen lung, sunt esențiale pentru dezvoltarea sănătoasă a economiei românești.

Poate fi eronat să credem că, dacă în Europa sectoarele de energie sunt concentrate, acest lucru reprezintă o situație de urmat, așa cum se argumentează uneori. Al treilea pachet legislativ⁸⁷ lansat de Comisia Europeană în Septembrie 2007, urmărește să combată agresiv tocmai această situație, care reprezintă unul din principalele “eșecuri structurale” ale pieței de energie din UE și unul dintre principalele obstacole în cale eficienței și integrării acesteia. Un sector energetic competitiv și integrat este, în viziunea Comisiei, esențial și pentru atingerea obiectivelor strategice de securitate a ofertei și sustenabilitate ale noii Agende Lisabona.

Pe de altă parte, prezența unui mare jucător regional în această arie geostrategică europeană poate aduce acestuia, indiferent de structura proprietății avantaje deosebite din punct de vedere al eficienței în perioada actuală în care prețurile energiei pe piețele internaționale sunt foarte ridicate⁸⁸. Este posibil ca un management de tip privat să găsească soluțiile optime de distribuție a resurselor financiare necesare investițiilor unei mari companii naționale și să mărească rata de profit a companiei pe o piață deja dominată de cațiva mari jucători europeni. În final, valoarea adăugată și profiturile ar putea fi mai ridicate la nivel global și veniturile bugetare ar putea primi un impuls semnificativ, așa cum s-a întâmplat în urma privatizării Petrom.

---

⁸⁷ Pachetul a fost introdus în Septembrie, 2007 și include patru documente: o nouă Directivă care amendează Directiva 2003/54/EC cu privire la regulile comune cu privire la piața internă de electricitate, o nouă directivă care amendează Directiva 55/2003/EC cu privire la regulile cu privire la piața internă a gazului natural, o reglementare care stabilește Agenția pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare în Domeniul Energiei, o reglementare care amendează Reglementarea (EC) No 1228/2003 și o reglementare care amendează Reglementarea (EC) No 1775/2005.

⁸⁸ Păreră nu este susținută de unul dintre co-autorii acestui studiu, Oana Diaconu.

Efectele unor astfel de fenomene este posibil să fie resimțite ca niște urmări ale unor politici industriale orizontale, deoarece ar schimba structura costurilor în multe ramuri ale economiei, depinzând de intensitatea energetică a fiecărei ramuri în parte.

2.4 Politici orientate către stimularea investițiilor

Statutul României de membru al Uniunii Europene implică o responsabilitate deosebită prin angajamentele asumate privind atingerea standardelor sociale și economice ale celorlalte țări UE, precum și privind convergența către obiectivele Strategiei Lisabona. Pentru ca Uniunea Europeană să devină cea mai competitivă economie a lumii, trebuie ca fiecare stat membru să facă eforturi în sensul creșterii potențialului tuturor factorilor productivi și a capacității tehnologice și inovaționale. Transferul elementelor care țin de inovație, cunoaștere și calitate a capitalului uman către toate ramurile economice este o sfidare adresată celor care decid politicile industriale și care pot utiliza măsuri orizontale menite să restructureze economia în mod optim pentru societate.

În contextul strategiei post-aderare, este evident ca va fi necesar ca în următorii ani, în România, să se realizeze investiții semnificative în domeniul productive, în infrastructură și protecția mediului, în crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune. Totodată, țara noastră se va confrunta cu exigențele dezvoltării unei economii a cunoașterii, bazată pe atragerea și dezvoltarea de tehnologii de înaltă productivitate și pe dezvoltarea potențialului de cercetare și inovare. Pentru realizarea angajamentelor asumate ca membru al UE, atingerea performanțelor din celelalte țări membre, economia României are nevoie în continuare de atragerea unor volume mari de investiții și importante resurse financiare.

Investițiile directe reprezintă principala sursă de capital, know-how, tehnologie și aptitudini manageriale. Acestea contribuie la dezvoltarea și modernizarea infrastructurii economice din România, determină creșterea economică și creează noi locuri de muncă.

Analiza evoluției fluxurilor de investiții străine către România din ultimii 17 ani evidențiază faptul că politicile economice, stabilitatea legislativă și instituțională, calitatea infrastructurilor, ca și acordarea de facilități sau stimulente, pot influența major decizia investitorilor. Utilizarea stimulentei financiare sau fiscale nu este însă un substituent al unui cadru legal stimulat, ci poate fi considerată un supliment al unui cadru investițional deja atractiv sau o compensație pentru imperfecțiunile pieței care nu pot fi remediate altfel.

2.4.1 Necesitatea unor noi reglementări de stimulare a investițiilor

La creșterea economică înregistrată de România în ultimii ani, un aport substanțial l-au avut investițiile - atât cele străine, cât și cele autohtone, acestea fiind încurajate de politica în domeniul fiscal, prin introducerea cotei unice de impozitare, ca și de unele facilități prevăzute în legea 332/2001 privind investițiile cu impact semnificativ în economie.

Prin intrarea în vigoare a noului cod fiscal începând cu 1 ianuarie 2007, majoritatea facilităților acordate de legea menționată au fost eliminate.

În aceste condiții, odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, perspectiva de accesare a fondurilor structurale, reglementările privind ajutorul de stat, creșterea interesului real al investitorilor pentru România (determinat în primul rând de creșterea economică și așezarea ca țară membră a UE), precum și necesitatea României de a atrage un volum ridicat al investițiilor străine, au demonstrat necesitatea elaborării unei noi Legi a investițiilor.

Noul cadru legislativ referitor la investiții trebuie să fie fundamentat pe o politică clară în domeniul dezvoltării economice regionale, care să țină cont de interesele României de echilibrare a diferențelor dintre regiuni și de stimulare a realizării de investiții integrate în ramuri purtătoare de progres tehnologic, de înaltă productivitate și cu însemnat potențial de

creștere economică.

Este nevoie de reglementarea cadrului juridic general privind măsurile de sprijin din partea statului, pentru o dezvoltare durabilă a României, prin stimularea anumitor categorii de investiții. Obiectivele urmărite în promovarea investițiilor sunt practic cele urmărite și de Uniunea Europeană, respectiv: a) dezvoltarea regională; b) protecția și reabilitarea mediului înconjurător; c) cercetare-dezvoltare și inovare; d) dezvoltarea resurselor umane și promovarea incluziunii sociale.

Categoriile de investiții (3 grupe) pentru care se acordă facilități au o focalizare pe investițiile în cercetare și dezvoltare tehnologică, cu efect în creșterea competitivității unui sector de activitate, protecția mediului, valorificarea unor resurse de energie regenerabilă, modernizarea și dezvoltarea sistemului energetic național, realizarea de lucrări de infrastructură.

Tipurile de facilități ce pot fi acordate sunt diferențiate în funcție de categoria investiției, nivelul ratei șomajului înregistrat în județul în care se realizează investiția și a PIB-ului pe locuitor din județul respectiv. Drept exemple de facilități pot fi menționate:

- Acordarea de bonificații de dobândă la contractarea unor credite;
- Garantarea a cel mult 80% din valoarea împrumuturilor pe termen mediu sau lung;
- Posibilitatea asigurării infrastructurii de utilități necesare la perimetrul investiției;
- Căi de acces și unele modificări ale infrastructurii necesare inițierii și dezvoltării proiectului de investiții;
- Acordarea de subvenții la achiziționarea de active corporale și necorporale pentru categoriile de investiții 1 și 2;
- Scutiri sau reduceri de impozite și taxe pentru profitul reinvestit, pentru o perioadă de trei ani de la punerea în funcțiune a investiției, pentru categoriile de investiții 1 și 2;
- Acordarea de contribuții financiare de la bugetul de stat pentru locurile de muncă nou create.

Trebuie precizat că în aplicarea acestor facilități trebuie emise acte normative care aprobă **schemele de ajutor de stat** aplicabile pentru fiecare din obiectivele de mai sus. Actele normative menționate trebuie să respecte procedurile naționale în materie de ajutor de stat, prevăzute de OUG nr. 117/2006, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 137/2007. Investitorii vor putea beneficia de una sau mai multe dintre facilitățile prevăzute, în condițiile îndeplinirii criteriilor stipulate de schemele de ajutor de stat la care se face referire.

3 Priorități ale Politicilor Industriale în România

3.1 Elaborarea priorităților în domeniul politicii industriale

3.1.1 Cadrul general de elaborare a politicii industriale

În prezent, implementarea Programului de Guvernare se face prin Planurile de acțiune ale ministerelor, care stabilesc câte 5-7 priorități sectoriale esențiale. Analizarea priorităților sectoriale se face de către Guvern (UPP din SGG și Cancelaria Primului-Ministru), iar raportul final se prezintă Consiliului de Planificare Strategică.

Prioritățile inter-sectoriale sunt inițiate de instituția care este principal responsabilă de monitorizarea și implementarea de ansamblu a măsurilor ce urmează a fi implementate și prezentate consiliului inter-ministerial relevant⁸⁹. Prin HG nr.750/2005 a fost aprobată constituirea unui număr de 11 consilii interministeriale permanente, printre care și *Consiliul interministerial pentru probleme economice, politici fiscale și comerciale, piața internă, competitivitate, mediul de afaceri*.

3.1.2 Programul de Guvernare și Planul Strategic al Ministerului Economiei și Finanțelor

Cele patru obiective generale cuprinse în *Programul de Guvernare 2005-2008* sunt: 1) creșterea competitivității; 2) sporirea rolului cercetării și dezvoltării; 3) promovarea unui management durabil al resurselor și protecția mediului; și 4) îmbunătățirea pregătirii profesionale și ocuparea forței de muncă. *Politica Industrială a României 2005-2008* introduce încă un obiectiv general, anume dezvoltarea cooperării și serviciilor industriale, precum și a parteneriatului public-privat.

Componenta de management a Planului Strategic elaborat de MEF cuprinde, printre altele, secțiunea *Priorități pe termen mediu*, în care sunt incluse prioritățile generale, stabilite pe baza *Programului de Guvernare 2005-2008* și a documentelor de politici publice pe termen mediu din domeniul de politică industrială. Acestea sunt definite într-un mod destul de general și sunt următoarele:

P1) creșterea competitivității și performanțelor industriei românești în context european și mondial

P2) satisfacerea necesarului de energie electrică și termică în condiții de calitate și siguranță în alimentare, cu respectarea principiilor de dezvoltare durabilă;

P3) crearea unei economii bazate pe cunoaștere prin creșterea rolului cercetării-dezvoltării și inovării (CDI).

P1). În domeniul politicii industriale propriu-zise, Planul Strategic al MEF reiterează *obiectivul strategic* al politicii industriale, anume creșterea competitivității și a performanțelor industriei românești. În acest sens, MEF administrează *Programul de creștere a competitivității produselor industriale*, prin care se acordă operatorilor economici din industria prelucrătoare asistență financiară limitată pentru activități precum:

- implementarea și certificarea sistemelor de management al calității și de management al mediului; implementarea și certificarea sistemelor de management al sănătății și siguranței ocupaționale, de responsabilitate socială, de igienă alimentară și/sau a sistemelor de management al securității informației; dotarea, modernizarea sau acreditarea laboratoarelor de testare și etalonare existente; certificarea produselor și/sau obținerea etichetei ecologice

---

⁸⁹ Cf. *Strategiei pentru îmbunătățirea sistemului de elaborare, coordonare și planificare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale*, publicată în HG nr. 870/ 28 iunie 2006.

pentru produse; adoptarea de tehnologii și produse noi pentru valorificarea rezultatelor cercetărilor obținute în cadrul programelor de cercetare-dezvoltare finanțate prin fonduri publice și aplicarea invențiilor autorilor români protejate de OSIM; efectuarea de analize de evaluare comparativă pentru activități din industria prelucrătoare, în vederea realizării planurilor de restructurare și dezvoltare.

P2) În domeniul energiei, pentru cea de-a doua prioritate a fost elaborată *Strategia energetică a României în perioada 2007-2020*.

P3) Cât privește CDI, MEF administrează propriul său *Plan Sectorial în domeniul cercetării-dezvoltării din industrie*, programele-nucleu de cercetare ale celor 7 INCD-uri din subordine, prin contracte destinate predominant industriei prelucrătoare, în domenii precum creșterea competitivității în industrie, creșterea eficienței energetice, controlul integrat și diminuarea poluării, promovarea tehnologiilor curate, promovarea resurselor regenerabile și a resurselor ecologice și creșterea gradului de reciclare a deșeurilor.

3.2 Competitivitatea industriei prelucrătoare a României

Studiul coordonat de Institutul de Economie Mondială, *Creșterea competitivității economiei României*, a propus și aplicat o metodologie teoretică de calcul a unui indicator compozit pentru evaluarea competitivității sectoriale (ICCS) a industriei prelucrătoare pentru perioada 1995-2004⁹⁰. ICCS are patru componente ponderate, calculate prin agregarea unui set de indicatori (indici cu bază fixă, 1995=100%):

a. Componenta producție (40%), care cuprinde *Indicele productivității muncii (45%)* și *Indicele costurilor unitare cu forța de muncă (55%)*.

b. Componenta tehnologie (20%), formată din *Indicele cheltuielilor cu CD per angajat (30%)* și *Indicele intensității capitalului (70%)*.

c. Componenta structură (10%), care include *Indicele diversificării sortimentale (30%)* și *Indicele concentrării geografice (70%)*.

d. Componenta exporturi (30%), formată din *Dinamica exporturilor (50%)* și *Cota de piață externă (50%)*.

Deoarece ICCS surprinde doar evoluția competitivității față de un an de referință, a fost introdusă o ierarhizare a situației competitivității pentru perioada 2002-2004. Metodologia de ierarhizare utilizează aceleași patru componente, cu aceleași ponderi, diferența principală față de ICCS fiind că, pentru indicatorii din interiorul celor patru componente, nu se utilizează indici, ci valori reale. Cum fiecare indicator reprezintă criterii de evaluare a competitivității, pentru fiecare criteriu s-a acordat câte o notă, de la 1 la 22 (pentru cea mai competitivă), iar în final s-au agregat aceste scoruri pentru fiecare ramură, păstrând ponderările din ICCS. Este vorba despre o analiză multicriterială, pentru care s-au utilizat următorii indicatori:

a. Componenta producție (40%), care cuprinde *Productivitatea muncii (70%)* și *Randamentul capitalului (30%)*.

b. Componenta tehnologie (20%), formată din *Intensitatea investițiilor (70%)* și *Ponderele întreprinderilor inovative (30%)*.

c. Componenta structură (10%), care include *Gradul de diversificare sortimentală (30%)* și *Gradul concentrării geografice (70%)*.

---

⁹⁰ Institutul de Economie Mondială (coord.), *Creșterea competitivității economiei României*, iunie 2006. ICCS a fost implementat inițial pentru România de GEA (Grupul de Economie Aplicată).

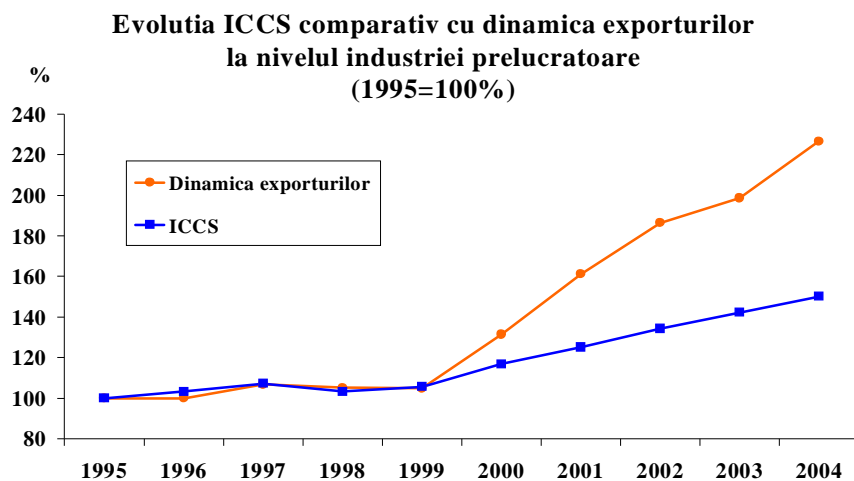
d. Componenta exporturi (30%), formată din *Inclinația spre export (50%)* și *Ponderea în comerțul mondial al ramurii (50%)*.

Principalele semnale de alarmă pe care le oferă monitorizarea competitivității sectoarelor sunt:

- *Determinarea sectoarelor în care se pierde masiv cota de piață internă.* Dacă aceste sectoare au o valoare adăugată redusă sau sunt puțin intensive în capital uman și nu aduc avantaje financiare semnificative (din punct de vedere al balanței de plăți) pentru România, sprijinul de orice fel ar trebui evitat. Dacă există sectoare care sunt în creștere ca pondere în economia mondială sau europeană, sectoare potențial creatoare de locuri de muncă sau cu efect orizontal puternic, atunci trebuie analizat cum poate fi întărit prin măsuri permise potențialul local - pârghii de atragere capital fix și de cunoaștere străin, sprijinirea activității de CDI în acel sector, facilitarea de consultanță pentru soluții de dezvoltare a sectorului etc.
- *Determinarea sectoarelor în care se pierde masiv cota de piață externă.*
- *Determinarea sectoarelor în care cota de piață externă este în creștere, pe plan intern și internațional.* În sectoarele care prezintă acutizare a concentrării (în perspectiva includerii acestui indicator), dacă aceasta este însoțită și de presiuni și imperfecțiuni ale pieței, se justifică elaborarea unor măsuri de corectare.

Indicele de evaluare a competitivității (ICCS) cu baza 1995 are o evoluție mult mai puțin accelerată decât dinamica exporturilor în perioada 1999-2004. Valorile inferioare ale ICCS față de dinamica exporturilor indică faptul că această creștere a exporturilor nu este sustenabilă pe termen lung, nefiind însoțită de evoluții pozitive ale celorlalte componente (tehnologie, structură și producție) (Graficul 1).

Graficul 2: ICCS vs. dinamica exporturilor, 1995-2004 (față de anul 1995)

Sursa: IEM, calculat pe baza metodologiei GEA pentru ICCS, 2006

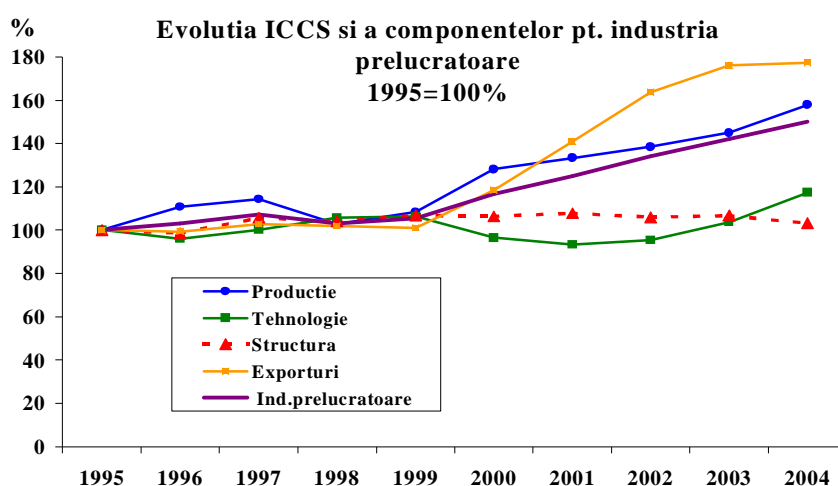
- *Determinanții creșterii competitivității.* Componenta *export* a constituit determinantul principal al evoluției sensibil ascendente a competitivității industriei prelucrătoare din România, iar creșterea componentei *producție* a constituit singurul element de susținere a exportului și implicit a competitivității în special după anul 2000. Cele mai accelerate ritmuri de creștere a indicelui competitivității sectoriale față de anul 1995 se înregistrează în perioada 2000-2004, sub influența directă a dinamicii exporturilor.

Graficul 2 scoate în evidență dinamica lentă sau stagnantă a componentelor tehnologie și structură în cadrul competitivității industriei prelucrătoare. Un ușor impact negativ asupra creșterii competitivității a fost exercitat de componenta *tehnologie* și, în mai mică măsură, de cea de *structură*, ce au înregistrat ritmuri lente de creștere sau au marcat o volatilitate sensibilă. Reducerea componentei tehnologie în 2000-2002, sub nivelul anului 1995, reflectă situația negativă a alocării cheltuielilor de CD și a intensității capitalului, cu efect de atenuare asupra creșterii indicelui competitivității. Creșterea nesustenabilă a exporturilor a condus la un decalaj accentuat între ICCS și dinamica exportului. Componenta *Structură* are o evoluție mai puțin fluctuantă pentru aproape toate sectoarele. Evoluția acestei componente, ar trebui să constituie, prin analiza indicatorilor care le compun, o prioritate imediată a programelor de îmbunătățire a performanței competitive. O altă caracteristică generală este evoluția componentei *Tehnologie*, complet inadecvată, atât pentru o țară care are de recuperat imense decalaje tehnologice, cât și pentru ceea ce se numește racordarea la economia bazată pe cunoaștere.

Nu trebuie uitat însă faptul că pe ansamblul României, dincolo de investițiile în achiziții, cele în cercetare-dezvoltare sunt extrem de reduse în aproape toate sectoarele, situație care devine critică.

Graficul 3: ICCS în industria prelucrătoare, 1995-2004 (față de anul 1995)

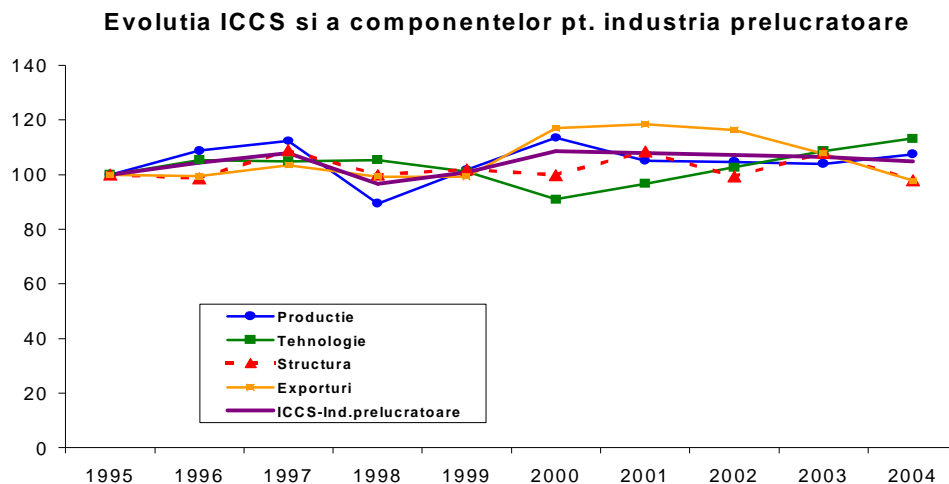
Sursa: IEM, calculat pe baza metodologiei GEA pentru ICCS, 2006

Pe ansamblul perioadei analizate, creșterea competitivității industriei prelucrătoare a României a fost continuă, dar lentă în primii 5 ani; începând cu anul 2000 ritmul de creștere a competitivității s-a accelerat, astfel încât în anul 2004 valoarea ICCS a atins valoarea de 150 (față de 100 în 1995). Dacă pe ansamblul perioadei 1995-2004 se poate afirma că există o tendință continuă de creștere a competitivității industriei prelucrătoare comparativ cu anul 1995, în analiza creșterii competitivității bazate pe ICCS cu baza în lanț se observă următoarele:

- Creșterea competitivității industriei prelucrătoare este lentă, cu fluctuații frecvente, ceea ce înseamnă că procesul de creștere a competitivității nu este consolidat. Această observație este evidentă și prin urmărirea fluctuațiilor frecvente înregistrate în evoluția componentelor indicelui: export, producție, structură, tehnologie (Graficul 3)

- Până în anul 1999, ICCS a marcat o tendință de scădere, cu variații anuale ample, cu o creștere accentuată în anul 2000, urmată de o relativă stagnare, cu tendință ușoară de scădere în anii 2003 și 2004;

Graficul 3: ICCS/ industria prelucrătoare, 1995-2004 (variație față de anul anterior)

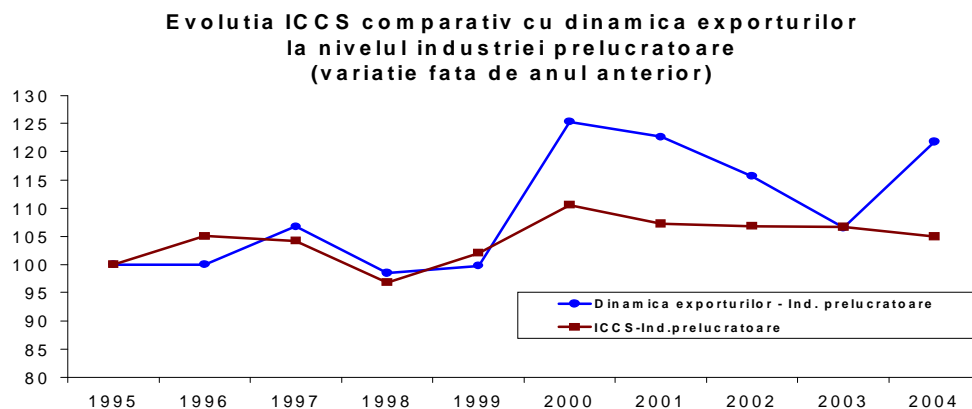

Sursa: IEM, calculat pe baza metodologiei GEA pentru ICCS, 2006

Componenta *export* a constituit și în această variantă determinantul variației ICCS, fiind evidentă corelația chiar și în anii de scădere a creșterii competitivității (2002-2004) Creșterile componentei *tehnologie* și *producție* în anii 2002-2004 nu au compensat reducerea componentei export.

- În anul 2004 se observă o scădere a ritmului de creștere a competitivității industriei prelucrătoare, în condițiile în care dinamica accelerată a exporturilor nu a fost dublată de creșterea cotei pe piața mondială a produselor industriei prelucrătoare românești;

Graficul 4: Evoluția ICCS comparativ cu dinamica exporturilor (variația față de anul anterior)

Sursa: IEM, 2006, calculat pe baza metodologiei GEA pentru ICCS

- Industriile cu dinamica cea mai accentuată a competitivității în perioada 1995-2004 au fost cele legate de evoluția societății informaționale: echipamente pentru *comunicații*, *tehnica de calcul și edituri-poligrafie* (industrie adesea încadrate printre „industriile creative”, deosebit de dinamice în țările dezvoltate).

- Datorită nivelului scăzut de pornire, în clasamentul competitivității sectoarelor, doar *echipamentele pentru comunicații* au ajuns să ocupe o poziție de frunte (2) la finele acestui

interval de timp, mijloacele tehnicii de calcul aflându-se pe locul 8, iar *edituri-poligrafie* abia pe locul 21.

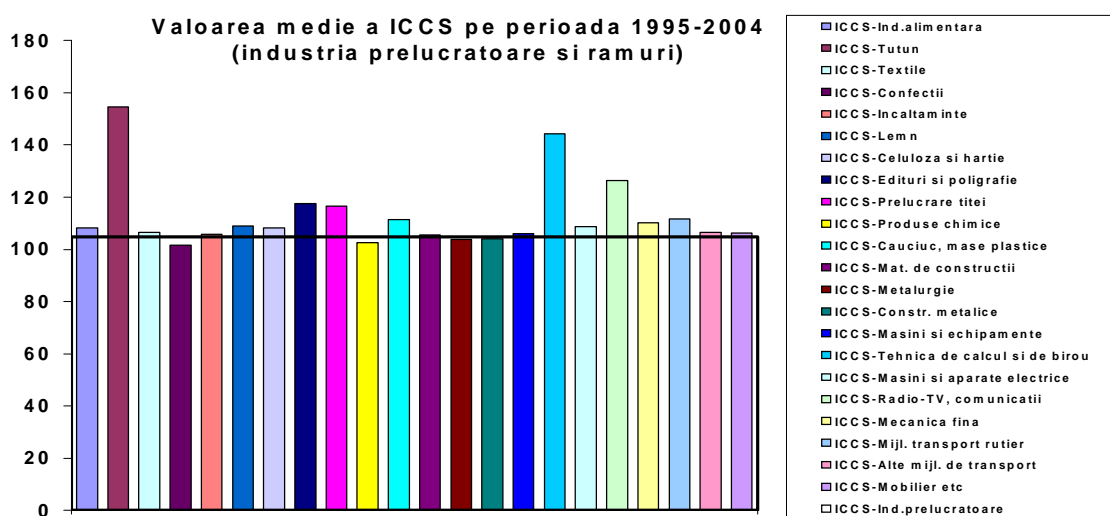
- *Prelucrarea țițeiului* ocupă locul 4 ca dinamică și se află pe primul loc în ierarhie.
- O dinamică accentuată a avut-o și *industria tutunului*, dar ocupă abia locul 20.
- *Mijloacele de transport rutier* au avut de asemenea o dinamică semnificativ peste medie, însă investițiile realizate în ultimii ani nu atinseseră încă un nivel semnificativ la nivelul anului 2004.
- Poziții bune la nivelul 2002-2004, fără a avea o dinamică accentuată au și *industria alimentară* și cea a *lemnului*, amândouă intensive în resurse naturale autohtone.
- *Industria de prelucrare a cauciucului și maselor plastice* au o poziție peste medie atât ca evoluție, cât și ca poziție finală.

3.2.1 Rezultate privind creșterea competitivității sectoarelor industriei prelucrătoare

I. Analiza valorii medii a ICCS pentru intervalul 1995-2004 (cu baza în lanț) la nivelul industriei prelucrătoare, comparativ cu indicele compozit al sectoarelor (ramurilor) industriale relevă următoarele aspecte:

a) *Câștiguri de competitivitate*. Din 22 de sectoare ale industriei prelucrătoare, 15 depășesc nivelul mediu al creșterii competitivității industriei prelucrătoare, 3 sectoare se situează la nivelul mediu al industriei prelucrătoare, restul de 4 sectoare situându-se sub nivelul mediu al creșterii competitivității industriei prelucrătoare.

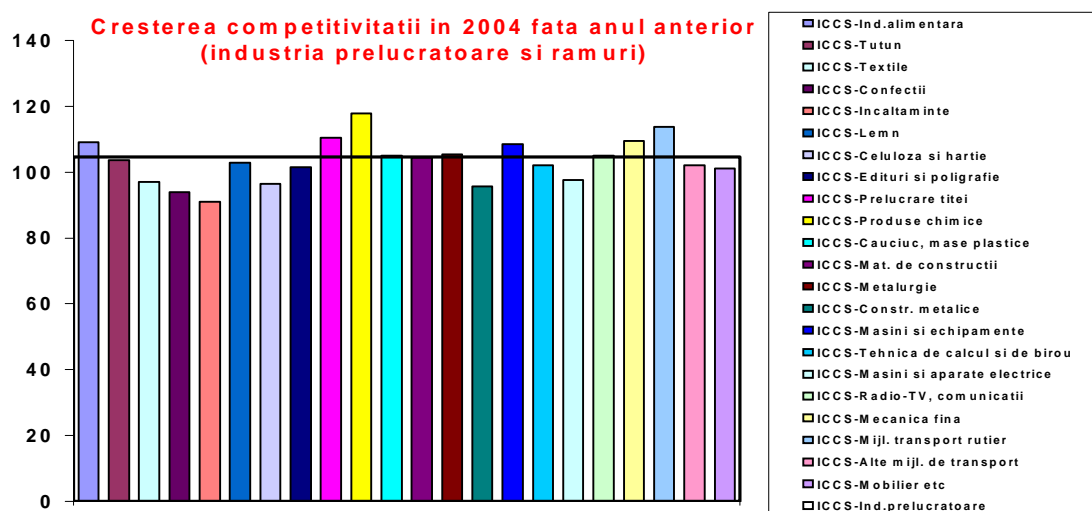
Graficul 5: ICCS/ sectoare ale industriei prelucrătoare, 1995-2004 (anul anterior =100)

Sursa: IEM, calculat pe baza metodologiei GEA pentru ICCS, 2006

b) *Scăderea ritmului de creștere a competitivității în anul 2004*. ICCS la nivelul industriei prelucrătoare relevă o ușoară diminuare a ritmului de creștere a competitivității față de anul 2003, iar la nivel intersectorial au avut loc mutații semnificative, care evidențiază *scăderea ritmului de creștere a performanțelor competitive pentru multe sectoare*. Cele mai însemnate reduceri ale ritmului de creștere a competitivității în anul 2004 față de anul 2003 au fost înregistrate de industria piele, încălțăminte, confecții, textile și construcții metalice. Cele mai importante câștiguri de competitivitate din anul 2004 față de 2003 au fost înregistrate în industria produselor chimice, mijloace de transport rutier și componente, prelucrarea țițeiului.

Graficul 6: ICCS/ sectoare (ramuri) ale industriei prelucrătoare, 2004 (variație față de anul 2003)

Sursa: IEM, calculat pe baza metodologiei GEA pentru ICCS, 2006

În anul 2004, din 22 de sectoare ale industriei prelucrătoare, 6 depășesc nivelul mediu al creșterii competitivității industriei prelucrătoare, comparativ cu anul anterior (cu 9 sectoare mai puțin în 2004 față de media 1995-2004), 12 sectoare se situează sub acest nivel (4 în 1995-2004), iar 4 sectoare se situează la nivelul mediu al industriei prelucrătoare (3 în 1995-2004).

Ierarhia sectoarelor industriale în funcție de creșterea performanțelor competitive ilustrează mutații semnificative în anul 2004, comparativ cu media 1995-2004 (cu baza în lanț). Dacă în Top 1995-2004 există 10 sectoare cu creșteri semnificative ale competitivității, în anul 2004 nu mai există decât 6 sectoare, din care 3 sunt sectoare noi: 1. produse chimice; 2. mașini, echipamente; 3. industria alimentară și de băuturi.

Tabelul 1: Ierarhia sectoarelor industriale funcție de creșterea performanțelor competitive (comparativ cu ICCS mediu al industrie prelucrătoare, variație față de anul anterior)

Loc	TOP ICCS 1995-2004 Industria	TOP ICCS 2004 industria
1.	Produse din tutun	Produse chimice
2.	Tehnica de calcul și de birou	Mijloace transport rutier, componente
3.	Aparate radio-TV, comunicații	Prelucrare țigeti
4.	Edituri si poligrafie	Mecanica fina
5.	Prelucrare țigeti	Mașini, echipamente
6.	Cauciuc, mase plastice	Ind alimentară, băuturi
7.	Mijloace transport rutier, componente	
8.	Mecanica fina	
9.	Mașini, aparate electrice	
10.	Lemn	

Sursa: IEM, 2006

Sectoarele tradiționale de export precum confecții, încălțăminte, metalurgie, mobilă *au rămas în ultimii ani sub media industriei în ceea ce privește creșterea performanțelor competitive, iar anul 2004 a accentuat aceste tendințe.*

II. *Rezultate ale analizei potențialului competitiv pe piața externă și internă, la nivel sectorial și intra-sectorial în 2003-2005.* Din analiza ramurilor au rezultat următoarele:

a) *industrii mature pe piața internă și externă*, cu grad ridicat de acoperire a pieței naționale (consum intern) și puternic orientate spre export;

b) *industriilor de nișă cu orientare preponderentă spre export;*

c) *industriilor cu vocație națională* cu grad ridicat de acoperire a consumului național, dar cu orientare scăzută spre export;

d) așa numitele „industrii imature”, care acoperă sub 50% din consumul de pe piața autohtonă și direcționează spre export mai puțin de 30% din producție.

e) *Industriile mature pe piața internă și externă* au fost considerate cele cu grad de acoperire a pieței interne de peste 50% și orientare la export a peste 30% din producție. În anul 2003 au îndeplinit aceste criterii numai 5 sectoare industriale din cele 22 analizate, iar fiecare dintre acestea au avut câte o sub-ramură matură. Media anilor 2003-2005 relevă un progres pentru numărul ramurilor și sub-ramurilor industriale mature (9 ramuri cu câte una sau două subramuri mature). Subramurile câștigătoare care *au devenit mature pe piața internă și externă în 2003-2005* (și care nu apar în anul 2003 în această categorie) sunt: articole tricotate, croșetate (ind. Textilă); îmbrăcăminte, lenjerie din material textil (ind. Îmbrăcăminte); generatoare aburi (Construcții metalice); ambalaje lemn (ind. Lemnului); jocuri, jucării din lemn (ind. Mobilei).

Recomandări:

a. Ministerele de resort trebuie să devină inițiatori/coordonatori în *stabilirea direcțiilor prioritare de utilizare a ajutoarelor de stat*, în concordanță cu legislația europeană.

b. Politicile industriale trebuie coroborate cu celelalte politici orizontale - de mediu și de CDI.

c. Trebuie exploatate oportunitățile oferite de cadrul legislativ de dezvoltare regională în Uniunea Europeană. Instrumentele utilizate în implementarea politicilor regionale pot fi coroborate cu prioritățile interne de politică industrială (exemple: firme în dificultate și în curs de restructurare din zone defavorizate; parcuri tehnologice regionale etc).

d. Cooperarea cu toate instituțiile guvernamentale destinate a decide în sfera IMM-urilor, având în vedere că în România sectorul IMM-urilor este încă insuficient dezvoltat în raport cu media europeană.

3.3 Analiza performanțelor de comerț exterior ale industriei prelucrătoare⁹¹

În analiza structurii comerțului exterior în funcție de nivelul de tehnologie, clasificarea standard Eurostat stabilește următoarele patru tipuri de ramuri industriale:

a) *grupa ramurilor „high-tech”*, care cuprinde următoarele diviziuni și grupe CAEN: Fabricarea de medicamente, produse farmaceutice și naturiste (244); Industria de mijloace ale tehnicii de calcul și de birou (30); Industria de echipamente pentru radio, televiziune și

---

⁹¹ Capitolul are la bază C. Ciupagea, R. Gheorghiu, V. Niță, M. Unguru, R. Voinescu, *Posibilități de reducere a deficitului comercial*, studiu elaborat în cadrul programului PHARE RO2003/005-551.02.03, februarie 2007.

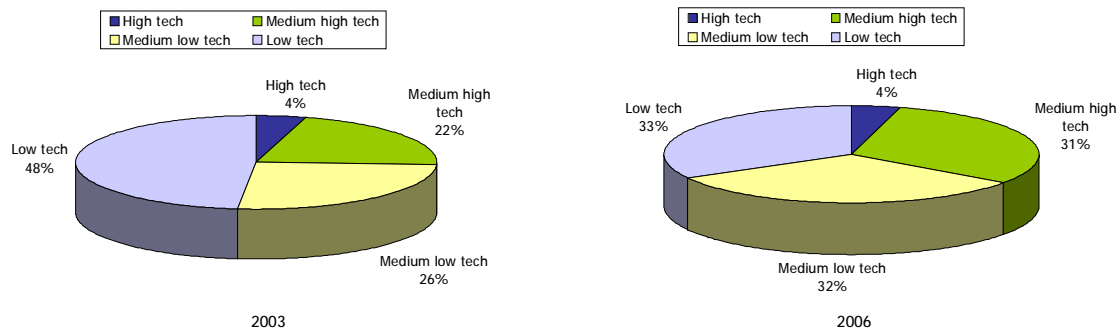
comunicatii (32); Industria de aparatura și instrumente medicale, de precizie, optice și fotografice, ceasornicarie (33); Construcții și reparații de aeronave și nave (353).

b) *grupa ramurilor „medium high-tech”*, care include: Fabricarea substanțelor și a produselor chimice (24), cu excepția grupei medicamentelor (244); Industria de mașini și echipamente (29); Industria de mașini și aparate electrice (31); Industria mijloacelor de transport rutier (34); Industria altor mijloace de transport n.c.a. (35), cu excepția Construcții și reparații de nave (351) și Construcții și reparații de aeronave și nave (353).

c) *grupa ramurilor „medium low-tech”*, respectiv următoarele diviziuni și grupe CAEN: Industria de prelucrare a țiteiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari (23); Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice (25); Fabricarea altor produse din minerale nemetalice (26); Industria metalurgică (27); Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal (exclusiv mașini, utilaje și instalații) (28) și Construcții și reparații de nave (351).

d) *grupa ramurilor „low-tech”*, care cuprinde: Industria alimentară și a băuturilor (15); Fabricarea produselor din tutun (16); Fabricarea produselor textile (17); Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte; aranjarea și vopsirea blănurilor (18); Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, a harnașamentelor și încălțămintei (19); Fabricarea lemnului și a produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din împletitură de pai și alte materiale (20); Fabricarea celulozei, hârtiei și a produselor din hârtie (21); Edituri, poligrafie și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor (22); Producția de mobilier și alte activități industriale n.c.a. (36) și Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile (37).

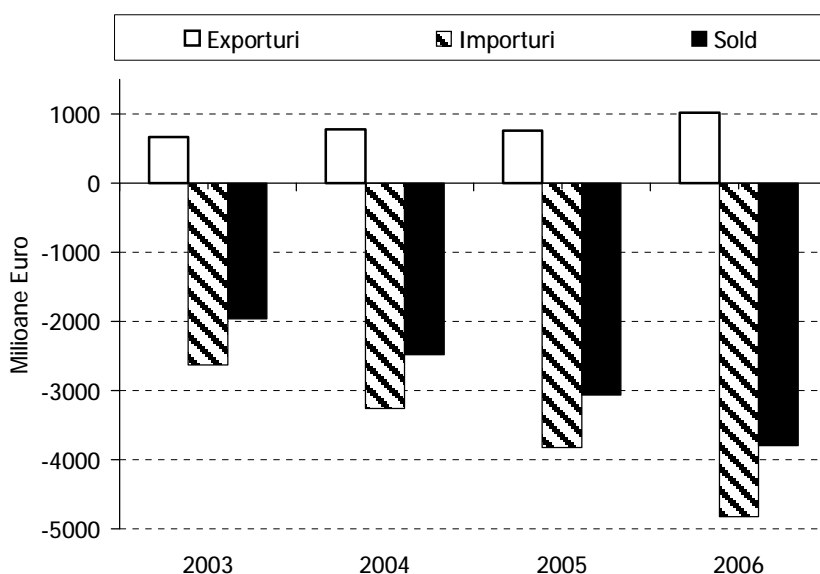
Graficul 7: Structura exportului industriei prelucrătoare în 2006, comparativ cu 2003⁹²

Exporturile României sunt dominate de produse ale industriilor *low-tech* și *medium-low-tech*, cu o pondere totală în scădere de la 74%, în 2003, la 71 %, în 2006. Scăderea cea mai pronunțată a avut loc pentru produsele *low-tech*, de la 48% în totalul exporturilor românești, în anul 2003, la 33%, în 2006. Explicația constă în scăderea exporturilor ramurilor celuloză și hârtie și confecții și, în general, o dinamică mai lentă comparativ cu ramurile cu tehnologie mai înaltă.

⁹² Sursa: C. Ciupagea, R. Gheorghiu, V. Niță, M. Unguru, R. Voinescu, *op.cit.*

Graficul 9: Comerțul în ramurile industriale „High-tech”* (milioane euro)

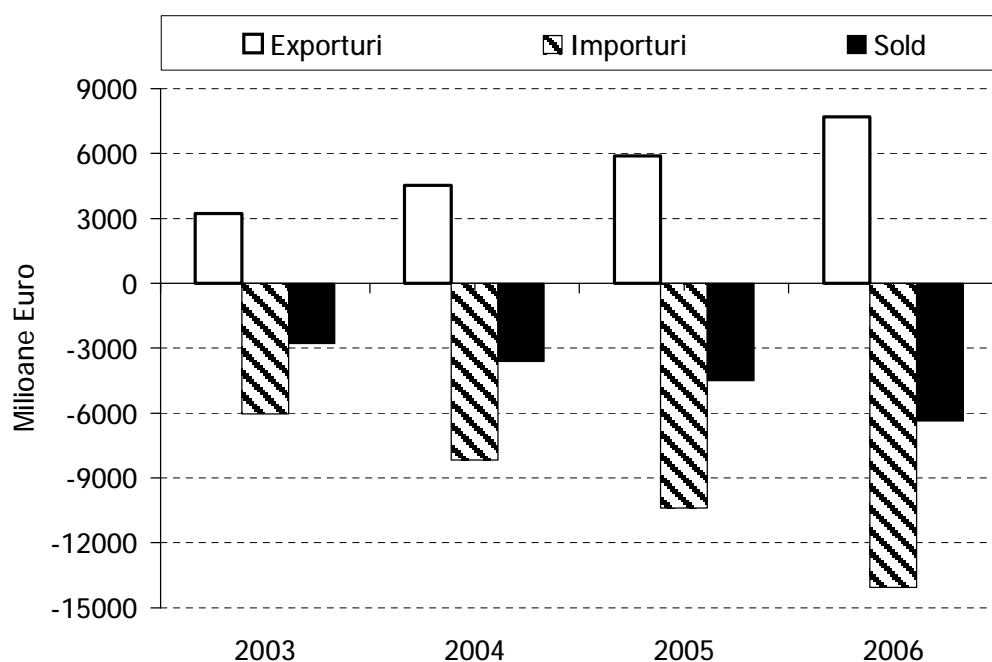

Notă: *) grupa include ramurile și secțiunile CAEN: (24.4) +30+32+33(+35.3)

În cadrul grupei ramurilor industriale ‘High-tech’, cele mai mari deficite, care sunt totodată în creștere accentuată, se înregistrează la:

- Industria de echipamente pentru radio, televiziune și comunicații (diviziunea CAEN 32), pentru care deficitul a crescut de la -585 mil. euro la -1325 mil. euro în 2006;
- Fabricarea de medicamente, produse farmaceutice și naturiste (grupa CAEN 244), cu o evoluție a deficitului de la -543 la -1233 mil. euro pentru aceeași perioadă.

Graficul 10: Comerțul în ramurile industriale, medium-high-tech** (milioane euro)

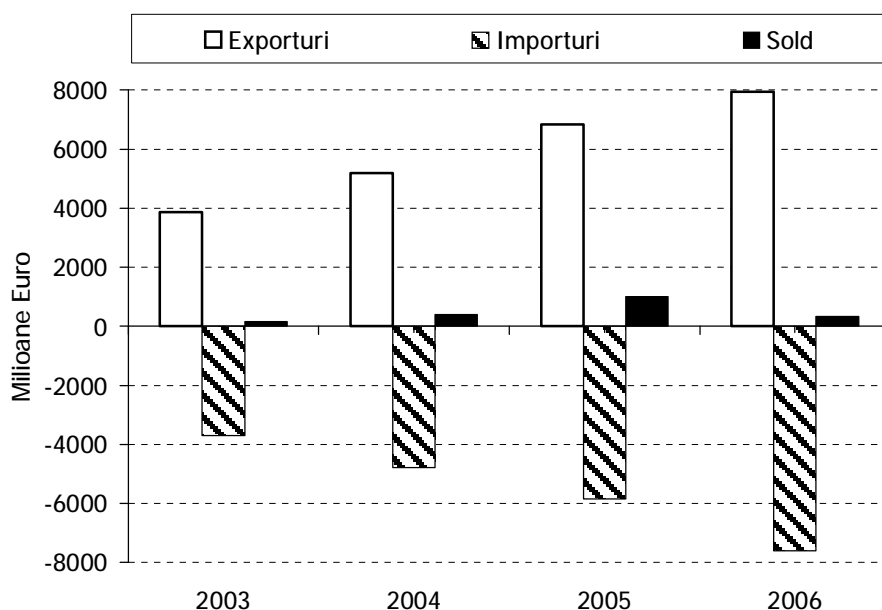

Notă: *) grupa include ramurile și secțiunile CAEN: 24(-24.4) +29+31+34+35(-35.1-35.3)

Contribuțiile la deficitul acestei grupe sunt date de:

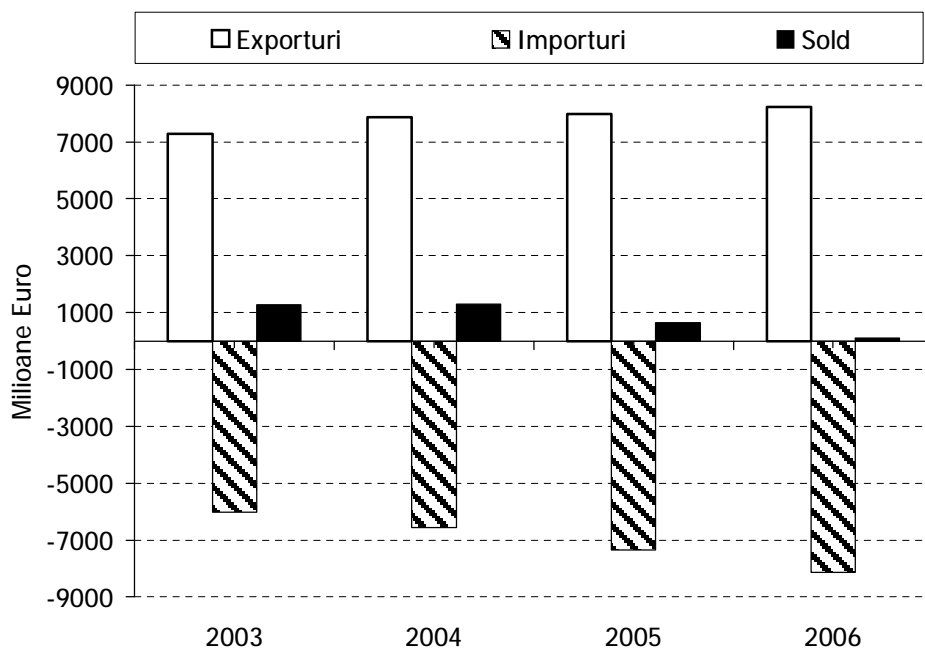
- Industria mijloacelor de transport rutier (diviziunea CAEN 34) (cu un deficit care a evoluat de la - 691 mil euro, în 2003, la - 2763 mil. euro în 2006);
- Industria de masini și echipamente (diviziunea CAEN 29), al cărei deficit era de -1275 milioane euro, în 2003, și care s-a dublat până în 2006;
- Fabricarea substantelor și a produselor chimice (diviziunea CAEN 24), cu excepția medicamentelor (grupa 244), cu un deficit de -1282 milioane euro în anul 2006.

Graficul 11: Comerțul în ramurile industriale, medium-low-tech** (milioane euro)

Notă: *) grupa include ramurile și secțiunile CAEN: 23+25+26+27+28(+35.1)

Graficul 12: Comerțul în ramurile industriale ,Low-tech** (milioane euro)

Notă: *) grupa include ramurile și secțiunile CAEN: 15+16+17+18+19+20+21+22+36+37

În cadrul grupei ramurilor ‘Low-tech’, în partea pozitivă a balanței acționează în primul rând articolele de îmbrăcăminte (18), urmată, la mare distanță, de lemn și produse din lemn (20) și pielărie și încălțăminte (19). Surplusul pentru articolele de îmbrăcăminte este însă în scădere, ca o evidență a instalării unui trend de reducere a activității de outsourcing (perfecționare activă), mai ales în domeniul confecțiilor.

De cealaltă parte a balanței atârână ramurile cu puternic deficit: Fabricarea produselor textile (17), cu o evoluție ușor descrescătoare, legată de activitatea de outsourcing, și industria alimentară și a băuturilor (15).

Deoarece evoluția comerțului în celelalte ramuri are o dinamică foarte lentă, putem afirma că deteriorarea soldului balanței comerciale pentru grupa *low-tech* provine din reducerea surplusului comercial pentru confecții și îmbrăcăminte, pe fondul creșterii deficitului industriei alimentare.

Tabelul 2: Clasele CAEN cu cea mai accentuată scădere a soldului comercial - media 2005-2006 minus media 2003-2004

Cod clasa CAEN	Denumire clasa CAEN	Variația media anuală a soldului (Mil euro)
1110	Extracția hidrocarburilor	-2149
3410	Producția de autovehicule	-1324
2442	Fabricarea preparatelor farmaceutice	-404
3220	Producția de emițătoare radio-televiziune, echipamente și aparate telefonice și telegrafice	-350
1511	Producția și conservarea cărnii	-257
2710	Producția de metale feroase sub forme primare și cea de feroaliaje	-205

Cele 6 clase cumulează 48% din variația negativă a soldului, din totalul celor 183 de clase care au înregistrat o astfel de variație (sau 76% din totalul variației soldului comercial al României).

Analiza la nivel structural relevă că **exporturile României sunt dominate de produse ale industriilor *low-tech* și *medium-low-tech***. Există o pronunțată tendință de scădere a ponderii produselor *low-tech*, de la 48% în totalul exporturilor românești, în anul 2003, la 33%, în 2006, datorită unei reducerii exporturilor ramurilor celuloză și hârtie și confecții și dinamicii relativ lente a celorlalte ramuri din această grupă.

Pe de altă parte, **importurile sunt dominate de produse *medium-tech***, a căror pondere a crescut de la 33%, în 2003, la 42 %, în 2006, ca urmare a creșterii masive, în ultimii patru ani, a importurilor de mijloace de transport rutier, precum și a importurilor la mașini și echipamente, mașini și aparate electrice.

Pe de altă parte, soldul pozitiv al balanțelor comerciale pentru ramurile *medium-low-tech* și *low-tech* sunt amenințate să dispară dacă tendința din ultimii doi ani va continua. Un semnal de alarmă trebuie tras pentru grupa ramurilor *low-tech*, în care surplusul balanței comerciale s-a diminuat cu aproximativ 1,2 miliarde euro în ultimii patru ani. Practic, reducerea surplusului comercial pentru confecții și îmbrăcăminte și creșterea, simultană, a deficitului industriei alimentare sunt principalele explicații ale deteriorării soldului comercial pentru grupa *low-tech*.

Șase clase CAEN, analizate succint *infra*, cumulează 48% din variația negativă a soldului, din totalul celor 183 de clase care au înregistrat o astfel de variație (sau 76% din totalul variației soldului comercial al României): Extracția hidrocarburilor; Producția de autovehicule; Fabricarea preparatelor farmaceutice; Producția de emițătoare radio-televiziune, echipamente și aparate telefonice și telegrafice; Producția și conservarea cărnii; Producția de metale feroase sub forme primare și cea de feroaliaje.

- Creșterea de peste trei ori a valorii importului de hidrocarburi, în special a țițeiului este mai mult de 50% rezultat al majorărilor de preț, restul datorându-se creșterii consumului intern. Având în vedere perspectivele reduse de creștere a producției interne și majorarea cererii pe fondul relansării economice, aceste importuri trebuie privite din perspectiva mai largă a relației input-output, respectiv al beneficiilor economice obținute. Totodată, luând în considerare experiența anterioară a evoluțiilor prețurilor, pe termen mediu și lung optimizarea consumului de hidrocarburi capătă o importanță strategică, având implicații asupra structurii industriale, infrastructurii de transport, cercetării-dezvoltării etc.
- Industria mijloacelor de transport rutier cunoaște o relansare a producției de autoturisme, datorită succesului Renault, însă producție mijloacelor de transport de marfă nu este încă susținută de investiții suficiente. Dezvoltarea industriilor conexe celei de autoturisme poate constitui premisa constituirii unor clustere care să stimuleze investițiile și în categoria mijloacelor de transport de marfă, domeniu în care România are tradiție.
- Consumul intern de preparate farmaceutice a crescut și probabil va continua să crească, valorile pe cap de locuitor fiind departe de cele înregistrate în țările dezvoltate ale UE. Piața medicamentelor este în bună măsură determinată de avansul tehnologic, iar competitivitatea internă și internațională a industriei farmaceutice românești nu poate fi recuperată decât prin investiții majore în cercetare-dezvoltare.
- Ritmurile de creștere din ultimii ani ai cererii de echipamente de emisie în comunicații și în special de telefoane mobile se vor diminua considerabil odată cu apropierea de nivelul de saturare, însă valorile absolute vor rămâne ridicate. Industria românească din domeniu are nevoie de investitori strategici care să revigoreze producția în declin din ultimii ani.
- *Producția și prelucrarea cărnii* este o ramură care, în ciuda imensului potențial național, nu a putut răspunde cererii de consum în creștere determinată de majorarea veniturilor. Cauzele trebuie căutate în primul rând în stadiul dezvoltării fermelor zootehnice și în gradul redus de industrializare a sacrificărilor de animale.
- Creșterea cererii interne pentru metale feroase sub forme primare și feroaliaje s-a realizat a putut fi acoperită din producția internă doar pentru acele produse realizate pe plan național. Pe termen mediu această majorare a cererii poate stimula și diversificarea producției interne.

3.4 Abordarea matricială a politicii industriale propusă de CE

Abordarea matricială a politicii industriale înseamnă pur și simplu adăugarea unei perspective sectoriale sofisticate abordărilor orizontale rămase prioritare. Filozofia acestei abordări este însă fundamental diferită de politicile sectoriale promovate în perioada de dinaintea adoptării Tratatului de la Maastricht. În prezent, abordarea orizontală rămâne prioritară, dar se admite faptul că efectele politicilor orizontale asupra diferitelor sectoare pot fi semnificativ diferite,

deci măsuri sectoriale complementare pot fi necesare pentru a contrabalansa acest efect și a asigura cu adevărat condiții egal favorabile tuturor agenților economici. În esență, se pornește de la ideea că variate sectoare economice pot necesita diferite mix-uri de politici industriale pentru a-și atinge potențialul maxim. Bazele conceptuale ale abordării matriciale a politicii industriale sunt descrise în variate surse academice, între care Enterprise Europe⁹³, Aiginger și Sieber (2006)⁹⁴, sau lucrările din numărul special al revistei Journal of Industry, Competition and Trade⁹⁵ dedicat noii politici industriale, și citate frecvent pe parcursul acestei lucrări. Abordarea își are originile în activitatea de cercetare desfășurată de Comisia Europeană (CE) în perioada 2004-2005 și care a culminat cu elaborarea Comunicării CE COM(2005) 474⁹⁶.

3.4.1 Analiza sectorială

Pentru construirea acestei abordări, CE a realizat o analiză amănunțită a 27 de sectoare industriale și construcții din punctul de vedere al competitivității și al factorilor acesteia. Pentru fiecare dintre ramurile industriale avute în vedere se prezintă starea actuală în ceea ce privește poziția competitivă pe piața internațională (folosindu-se ca indicatori: valoarea adăugată, ocuparea și deficitul comercial internațional și intra-european). Tipul de analiză de competitivitate este foarte asemănătoare cu cea realizată în studiul IEM asupra competitivității industriei manufacturiere (vezi 3.2), mai ales deoarece distinge între competitivitatea internă și cea internațională (competitivitate în sens larg).

Pentru identificarea elementelor comune, sectoarele au fost grupate în patru mari grupe:

- 1) **Industrii bazate pe științele vieții și alimentație** (industria alimentară și a tutunului, produse cosmetice, produse farmaceutice, biotehnologie, echipamente medicale);
- 2) **Inginerie mecanică și automatizare** (TIC, inginerie mecanică, inginerie electrică, vehicule rutiere, industria aeronautică, industria de apărare, construcția de nave);
- 3) **Industrii de modă și design** (industria textilă, piele și produse din piele, încălțăminte, mobilă);
- 4) **Producția de bunuri de bază și consum intermediar** (extracția de mineruri nemetalifere, extracția de materii prime non-energetice, ciment, ceramică, sticlă, lemn și produse din lemn, celuloză, hârtie și produse din hârtie, edituri și publicarea pe suport, metalurgie, industria chimică, cauciuc și plastic, construcții).

De remarcat este că această clasificare și definirea industriilor luate în considerare nu corespund în totalitate clasificării europene a activităților economice (CAEN), ceea ce face dificilă reproducerea acesteia la nivel de țară fără a implica eforturi statistice și analitice suplimentare. Clasificarea nu este exhaustivă la nivelul sectorului industrial, excluzând de exemplu extracția de țiței și cărbune, dar și producția de anumite mijloace de transport.

3.4.2 Analiza de politici

Domeniile de politici economice incluse în analiză au fost în mare cele propuse de CE COM(2004) 474⁹⁷ ca fiind în mod particular relevante pentru funcționarea industriei, și anume: asigurarea unei piețe unice competitive, care încurajează competiția; stimularea cercetării, inovării și a educației; reglementări administrative favorabile dezvoltării de afaceri;

⁹³ http://ec.europa.eu/enterprise/library/enterprise-europe/issue20/pdf/ee20_en.pdf

⁹⁴ Aiginger, K. și Sieber, S., The Matrix Approach to Industrial Policy, International Review of Applied Economics, Vol 20, nr. 5 Decembrie 2006, pag. 573 - 601

⁹⁵ Journal of Industry, Competition and Trade, Industrial Policy: Past, Diversity, Future: Introduction to the Special Issue on the Future of Industrial Policy, Vol. 7, Nr 3-4 / Decembrie, 2007, Springer Netherlands

⁹⁶ *Implementing the Community Lisbon Programme: A policy framework to strengthen EU manufacturing - Towards a more integrated approach for industrial policy*, {COM(2005) 474 final} http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/com_2005/com_2005_474.pdf

⁹⁷ *Fostering Industrial Change: an Industrial Policy for an Enlarged Europe*, COM(2004) 274.

existența unei sinergii reale între politicile pro-competitivitate, energetice și de mediu; garantarea participării la piața globală în condiții de egalitate și facilitarea coeziunii economice și sociale. Toate aceste dimensiuni politice au caracter orizontal. Nu sunt exhaustive, ci sunt selectate pornind de la impactul deosebit pe care îl au asupra productivității sectoriale și competitivității internaționale.

În vederea operaționalizării analizei, măsurile concrete aferente ariilor descrise mai sus au fost împărțite în 6 grupe:

- 1) **Investiția în cunoaștere** (stimularea C&D și inovării, drepturi intelectuale și piraterie, calitatea factorului uman, accesul IMM-urilor la finanțare);
- 2) **Regimul de reglementare** (povara administrativă, politici de funcționare a pieței interne, reglementări de protecție a sănătății și protecția muncii, standarde tehnologice, strategiile educaționale);
- 3) **Politici energetice și de mediu** (răspunsul la efectul încălzirii globale, politici de gestiune a reziduurilor industriale, măsuri de reducere a consumului de apă și menținere a calității acesteia, măsuri de reducere a poluării aerului, reducerea consumului de energie);
- 4) **Politici comerciale** (asigurarea accesului facil la piețe de desfacere, asigurarea accesului facil la resurse, politici comerciale distorsioniste – de tip dumping sau subvenții de export, alte aspecte legislative referitoare la tratate comerciale internaționale);
- 5) **Gestiunea schimbărilor structurale** (legate îndeosebi de obiectivul asigurării coeziunii sociale, respectiv politici de anticipare - inclusiv cu ajutorul analizei input-output - și de prevenire a efectului net al modificărilor structurale și terțializării asupra ocupării și coeziunii sociale);
- 6) **Gestiunea specificităților sectoriale** (de exemplu, politicile de proprietate asupra terenurilor în cazul în cazul industriilor extractive).

Descrierea detaliată a acestor grupe de măsuri, a rațiunii luării lor în considerare, ca și a legăturii cu ariile politice prezentate mai sus se regăsește în comunicările CE COM (2004) 474 și COM (2005) 474. Aiginger (2007) introduce indicatori de evaluare a calității acestor politici la nivel național.

3.4.3 Matricea de ramuri și politici

Analiza sectorială a rezultat nu numai în determinarea poziției competitive a diferitelor ramuri, dar și într-o evaluare a a relevanței și priorității sectoriale a diferitelor politici-cheie descrise în subcapitolul anterior. Această analiză, coordonată de CE, s-a realizat cu colaborarea principalilor actori și a reprezentanților statelor membre⁹⁸. Evaluarea impactului sectorial al politicilor orizontale este sintetizată în CE – SEC(2005) 1216⁹⁹.

Analiza a dus deci la o identificare sistematică, atât cantitativă dar mai ales calitativă, a provocărilor de politică industrială la nivel de ramură. Comunicarea CE SEC (2005) 1216 descrie în detaliu aceste provocări, explicând și ilustrând relevanța acestora pentru competitivitatea ramurilor industriale în clasificarea propusă. Modul de prezentare sintetică și simultană a rezultatelor analizei sectoriale și de politici propuse de comunicarea citată este marțială, cu liniile matricei fiind ramurile industriale, iar coloanele măsurile politice. În celulele matricei (a_{ij}) se marchează cu o X cazurile în care măsurile politice din coloana j sunt considerate a avea o importanță covârșitoare pentru sectorul aflat pe rândul i . Deci, absența

⁹⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/com_2005/com_2005_474.pdf

⁹⁹ Commission Communication "European Industry: A Sectoral Overview" - SEC(2005) 1216 final of 5.10.2005, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/com_2005/sec_2005_1216.pdf

unui X într-o anumită celulă (a_{ij}) nu înseamnă că politica sau provocarea politică j nu este importantă pentru ramura i , ci doar că nu apare a fi prioritară.

3.5 Abordarea matricială în cazul României

Secțiunea care urmează va încerca să integreze, cu ajutorul abordării matriciale, rezultatele a trei analize distincte prezentate anterior.

Prima dintre acestea este *poziționarea relativă a României în ceea ce privește calitatea aplicării variatelor politici relevante pentru dezvoltarea industrială* (analiza bazată pe Aiginger (2007), explicată în capitolul 1.2).

În al doilea rând, este de remarcat că *aceste arii politice* se regăsesc și în analiza prezentată în capitolul 1.3, unde politicile *sunt împărțite în politici aflate în gestiunea comunitară și politici rămase la dispoziția guvernelor naționale*. Analiza poate fi coroborată și cu discuția din capitolul 1.3.2, unde am încercat să trecem în revistă particularitățile economiilor noilor state membre (UE8) relevante pentru cazul României și elementele care diferențiază aceste țări de țările UE15 în formularea politicilor industriale naționale. Astfel, încă din acest stadiu, s-ar putea face o primă delimitare a ariilor de politică în care România manifestă rămăneri în urmă și unde decidenții politici naționali au la îndemână cel mai larg evantai de posibilități de acțiune. Limitarea la acest nivel nu permite însă evidențierea dimensiunii sectoriale și deci alegerea acelor opțiuni care ar asigura maximul impact pozitiv în contextul concret dat de structura economiei naționale și competitivitatea ramurilor industriale românești. De aceea am construit o matrice ramuri/politici similară cu cea propusă de CE, având în vedere *rezultatele analizei de competitivitate a industriei manufacturiere românești* prezentată în capitolul 3.2.

În esență, corelarea celor trei analize prin intermediul modelului matricial aplicat în cazul României ne va permite evidențierea acelor arii de politică industrială unde nu numai că România înregistrează cele mai importante rămăneri în urmă, dar unde politicile decise la nivel național pot avea cel mai important impact pozitiv asupra dezvoltării industriale și competitivității, având în vedere situația concretă a industriei românești.

Dorim să subliniem însă că la acest moment nu dispunem de datele și informațiile necesare construirii unei analize matriciale complete după exemplul CE. În plus, un exercițiu de asemenea amploare este mult dincolo de obiectivele acestei lucrări. Propunem aici doar o analiză schematică, ce se poate constitui în schela unui potențial studiu amănunțit de desfășurat în viitor, în timp ce în prezent poate reprezenta un instrument versatil de prioritizare a ariilor de politică și de evaluare în principiu a efectelor așteptate.

3.5.1 Construcția matricei ramuri/politici în cazul României

Construcția matricei urmează aceeași logică, și pe cât a fost posibil, aceeași structură cu cea propusă de CE.

Au fost aduse câteva modificări matricei (impuse de lipsa datelor/informațiilor, de nevoia de armonizare cu celelalte instrumente de analiză sau de intenția de a reliefa anumite particularități ale industriei românești) și anume:

1. **Asupra structurii pe ramuri (liniilor matricei)**, în principal datorită lipsei de date statistice la nivelul de detaliere cerut de modelul matricial european. Ramurile pe care le-am folosit sunt cele CAEN, utilizate și în cazul analizei de competitivitate descrisă în capitolul 3.2. Acesta înseamnă că am exclus din analiză industriile extractive și construcțiile. Principala limitare este însă faptul că nu ne-am putut raporta la situația României în sub-ramuri cruciale chiar pentru competitivitatea europeană în ansamblu, și anume: industriile cosmetică,

farmaceutică, instrumente medicale, industrie aeronautică, apărare și construcția de nave, sticlă, ceramică. Pe de altă parte, spre deosebire de cazul UE, desfășurarea sectorială propusă aici este exhaustivă, cel puțin la nivelul industriei manufacturiere.

2. Asupra provocărilor politice luate în calcul (coloanelor matricei), pentru clarificare, simplificare și armonizare cu celelalte instrumente de analiză, ca și pentru accentuarea unor caracteristici ale României (de exemplu am introdus *Construcția de infrastructură tehnologică, Achizițiile publice, Liberalizarea industriilor de rețea și Ajutorul de stat* ca provocări de politică industrială). Din lipsă de informații detaliate și simplificare am cumulat într-o singură coloană provocările politice legate de mediu. Având în vedere că în cazul României nu există măsuri politice distorsioniste în domeniul comerțului exterior și liberalizarea *de facto* a acestuia a avut loc încă din 1994, am construit gruparea *Piețe și rețele* în locul celei destinate politicilor comerciale. Desigur, politicile comunitare, ca și diferitele tratate comerciale la care România este parte, se pot regăsi ca și factori de competitivitate sectorială. Luarea în considerare a acestei arii politice într-o analiză matricială la nivel de țară, necesită, mai mult decât oricare altă grupă de măsuri politice, un studiu separat și o documentare atentă. Am introdus o coloană care indică rangul ramurii respective din punctul de vedere al competitivității conform studiului IEM despre competitivitatea industriei prelucrătoare (vezi 3.2). Nu ne-am referit la aspecte pur sectoriale (ultima coloană din matricea CE).

3. Asupra efectelor provocărilor politice la nivel de ramură (celulele matricei). Am pornit de la ideea că poziționarea X-urilor în matrice este aceeași în cazul României ca și în cazul UE. În principiu, există puține argumente care să poată susține contrariul, însă ipoteza ar trebui confruntată cu rezultate ale unor analize sectoriale similare cu cele realizate de CE pentru UE în ansamblul său. Pentru coloanele nou introduse ne-am bazat pe opinii de expert sau variate studii din literatura românească de specialitate.

Tabelul nr. 4: Matricea pentru politicile industriale din România

Industria			Investitia in cunoastere				Regimul de reglementare			Mediu	Piete si retele industriale			Elemente sectoriale specifice	
			Cercetare - dezvoltare	Regimul de patentare	Calitatea factorului uman	Accesul la finantare a IMM-urilor	Reducerea poverii administrative	Reglementari de protectie a sanatatii si protectia muncii	Standardizare	Calitatea si reglementarile de mediu	Liberalizarea industriilor de retea	Constructia infrastructurii tehnologice	Restructurare si anticiparea efectelor modificarilor structurale	Achizitii publice	Beneficiari de ajutorul de stat sectorial si ad-hoc
Viata si alimentatie	Alimentară și băuturi	3	X				X	X		X		X	X		X
	Produse din tutun	20	X				X	X		X					X
	Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	12	X		X	X	X	X	X				X		X
Masini si sisteme productive	Mijloace ale tehnicii de calcul și de birou	8	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X
	Echipamente, aparate de radio-TV și comunicații	2	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X
	Mașini și aparate electrice	10	X	X		X									X
	Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	19	X	X	X	X									X
	Mijloace de transport rutier	15	X	X	X		X					X		X	

Institutul European din România – Studii de strategie și politici (SPOS 2007)

	Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	22	X	X	X							X		X (construcții navale)	X
Industria de design	Articole de îmbrăcăminte	9	X	X	X							X			
	Produce textile	11	X	X	X				X			X			
	Pielărie și încălțăminte	14	X	X	X				X			X			
	Mobilier și alte activități industriale n.c.a.	6	X	X	X				X			X	X		
	Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn	4	X		X			X	X						
Bunuri intermediare	Edituri, poligrafie și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	21	X		X				X		X	X	X		X
	Metalurgie	17	X		X				X	X		X			
	Prelucrarea țiteiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	1	X		X				X	X					
	Celuloză, hârtie și produse din hârtie	7	X						X		X				
	Produce din cauciuc și mase plastice	5	X						X	X					
	Substanțe și produse chimice	18	X			X farmaceutica și biotehnologie	X (biotehnologie)	X	X	X			X	X (fire și fibre sintetice)	X
	Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	16		X (sticla și ceramica)	X			X	X	X		X	X		
	Construcții metalice și produse din metal	13	X				X			X					X

3.5.2 Politicile industriale orizontale și handicapurile politicilor industriale/sectoriale din România

Politicile orizontale, reprezentate de coloanele matricei, pot fi grupate la rândul lor în:

A1. Politici-cadru (în mare măsură impuse de participarea la piața unică și Tratatul European):

- § Regimul de patentare;
- § Reducerea poverii administrative;
- § Standardizare;
- § Liberalizarea industriilor de rețea;
- § Politica ajutorului de stat.

A2. Politici orizontale *per se* (promovate de UE și susținute prin politici comune, dar neobligatorii)

- § Politica de cercetare-dezvoltare;
- § Politica de formare a capitalului uman;
- § Accesul la finanțare a IMM-urilor;
- § Construcția infrastructurii tehnologice;
- § Globalizare și terțIALIZARE (construirea infrastructurii de servicii);
- § Politici de restructurare;
- § Achiziții publice.

A3. Politici non-industriale care afectează indirect industria

- § Politici de mediu.

Analiza comparativă a performanțelor politicilor industriale orizontale ale României, bazată pe metodologia elaborată de Aiginger and Sieber (2007) a evidențiat o serie de handicapuri serioase ale României față de majoritatea celorlalte state membre ale UE, ce pot avea consecințe grave pe termen lung asupra dezvoltării majorității sectoarelor industriei prelucrătoare. Cele mai serioase rămăneri în urmă ale României se înregistrează în următoarele domenii: investiții în cunoaștere (calitatea capitalului uman și cercetare-dezvoltare); infrastructura societății bazate pe cunoaștere (infrastructura tehnologică), precum și a infrastructurii serviciilor (globalizare și terțIALIZARE). Progrese importante mai sunt necesare în domeniul mediului de afaceri (regimul de reglementare) și al ajutorului de stat. Concluzia analizei noastre a fost aceea ca politica industrială din România este slab structurată sau puțin coerentă în ceea ce privește promovarea unei economii orientate către viitor și că o politica industrială europeană, orientată către viitor, nu poate fi realizată în România fără o reformare a pregătirii capitalului uman. De asemenea, remărcam că, din perspectiva globalizării și a terțIALIZĂRII, politica de concurență este probabil unul dintre cele mai eficiente instrumente ale politicii industriale.

Politicile orizontale la care România este deficitară influențează crucial sectoarele identificate ca fiind cele mai performante în analiza de competitivitate. Sintetizând matricea de analiză pentru primele cinci, cele mai competitive sectoare ale industriei Românești în 2004, observăm că o bună parte din politicile orizontale identificate ca având impact critic asupra sectorului sunt deficitare în România.

Industria	Rangul in analiza de competitivitate	No. politici industriale cu importanta deosebita pentru sector	No. politici deficitare in Romania
Prelucrarea titeiului, cocsificarea carbunelui si tratarea combustibililor nucleari	1	4	2
Echipeamente. aparate de radio-TV și comunicații	2	11	5
Alimentara si bauturi	3	7	3
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn	4	4	2
Produse din cauciuc și mase plastice	5	3	1

Datele pe baza cărora s-a realizat analiza de competitivitate sunt din 2004. Este important să realizăm că, așa cum releva o analiză anterioară (Croitoru, Rusu și Tarhoaca), indicatorii avantajului comparativ și de competitivitate variază în timp și că “predicțiile referitoare la avantajul comparativ sunt extrem de dificile într-o economie în tranziție, chiar și pe termen scurt; probabilitatea ca predicțiile inițiale să fie infirmate de evoluțiile ulterioare este foarte mare”.

De aici apare un risc considerabil al țintirii selective a industriei, pe baza acestui tip de analiză, și anume *de a susține industriei ineficiente pe termen lung și de a contribui la întârzierea ajustării structurale a industriei*. O privire aruncată primelor cinci cele mai competitive sectoare din România, conform indicatorilor calculați de IEM/GEA, ne întărește această îngrijorare deoarece *patru din primele cinci, cele mai competitive sectoare, nu sunt sectoare “sofisticate”, tehnologic avansate și intensive în utilizarea capitalului uman sau orientate către viitor*. (vezi capitolul 3.2). Sectorul cu cea mai mare orientare *potențială* către viitor, cel al echipamentelor de radio-TV și comunicații, depinde în mod critic de performanțele unui larg spectru de politici orizontale din care, la cinci România prezintă handicapuri serioase la nivel internațional.

O abordare mai solidă ar fi aceea de a remarca, pe baza analizei de competitivitate și a celei matriceale că, din toate cele 22 de sectoare analizate,

- toate sunt influențate în mod crucial de cercetare dezvoltare - arie de politică orizontală unde România se clasează printre ultimele țări din UE;
- peste 60% sunt influențate în mod crucial de calitatea factorului uman, arie de politică orizontală unde România are cele mai proaste performanțe din UE;
- performanțele a peste 50% dintre sectoare sunt dependente de formarea infrastructurii serviciilor, un punct de mare rămânere în urmă pentru România;
- 45% sunt influențate de regimul de reglementare, unde, din nou, România are încă nevoie de progrese semnificative;
- două din primele zece cele mai competitive sectoare sunt puternic dependente de construcția infrastructurii tehnologice.

Pentru a implementa un sistem consistent de politici orizontale este însă nevoie de **analize sectoriale periodice**, prin care să se evidențieze cei mai importanți factori care influențează dinamica și competitivitatea sectoarelor industriale.

Inițiativele corespunzătoare politicilor cadru: IPR, inițiativele privind simplificarea legislativă, standarde preluate în politicile locale și de realizat un plan de implementare documentat pentru impactul acestor măsuri asupra industriei românești și al competitivității acesteia.

Concomitent, **este necesară explorarea modalităților cele mai eficiente de participare la inițiativele de politică orizontală, cum ar fi R&I monitoring sau Skills, industry and Services**. Aceste domenii fiind și cele mai problematice pentru România, ar trebui ca respectiva explorare să **tindă către asigurarea maximei sinergii cu inițiativele locale**

Calitatea reglementărilor de mediu influențează, în cadrul matriceal, peste 70% dintre sectoarele industriale analizate. De aceea, în domeniul mediului (inițiativele *Competitiveness, Energy and Environment si Action Plan for Sustainable Industrial Policy*) trebuie realizat un echilibru corespunzător între obligativitatea introducerii acestor măsuri și costurile la nivelul fiecărui sector.

4 Concluzii și sugestii

Punctul de vedere tradițional asupra politicilor industriale bazate pe campioni naționali începe să își piardă din adepți chiar și printre decidenții politici europeni. Pe de altă parte, piața lăsată liberă în peisajul mondial de globalizare și internaționalizare naște oligopoluri și imperfecțiuni ale mecanismelor concurențiale generate de concentrarea puterii în sectorul privat la scară mondială mai mult decât în sectoarele publice naționale.

Uniunea Europeană și-a revizuit punctul de vedere asupra anumitor politici intervenționiste, propunând o nouă abordare a politicii industriale, pornind de la utilizarea politicilor orizontale într-un mod corelat și consistent, care să conducă la atingerea unor deziderate globale: creșterea competitivității economiei europene într-un ritm superior altor economii puternice ale lumii, creșterea nivelului de bunăstare și a celui de coeziune socială ale populației UE, care să includă putere crescută de cumpărare și potențial sporit de generare de locuri de muncă, amândouă dezideratele stând în miezul conceptului noii Strategii Lisabona.

Intrată în UE la începutul anului 2007, România se vede obligată să îmbrățișeze multe dintre politicile comune europene, dar, în același timp, să conceapă propria sa politică industrială care să o conducă la un nivel de competitivitate relativ mai apropiat de media UE și care să crească într-un ritm superior acesteia. Această politică industrială trebuie să urmărească totodată încadrarea firmelor care operează în România în sistemul pieței unice europene, fără poticneli, sincope, dezavantaje relative, astfel încât eventualele decalaje defavorizante moștenite la momentul aderării să nu afecteze nivelul de trai al populației României, iar economia să intre pe o cale de dezvoltare sustenabilă pe termen lung.

Este nevoie de intervenția statului, prin politici industriale, în funcționarea economiei românești? Este una dintre întrebările majore la care decidenții politici ar dori să primească un răspuns rapid.

Epoca subvențiilor direcționate sectorial pare să fi trecut în pofida nostalgicilor și a celor care caută câștig personal prin acțiune administrativă pusă în slujba anumitor firme în mod discreționar. Prea multe exemple de ineficiență economică au subminat mitul “bunului gestionar public”.

Pe latura opusă, utilizarea politicilor orizontale produce la rândul ei concentrări de resurse discriminatorii. Atunci când se oferă ceva la toată populația fără a se monitoriza procesul de distribuție, cei puternici vor sfârși prin acapararea surplusului de resurse acordat, devenind și mai puternici. Este o aserțiune la fel de valabilă atât pentru indivizi cât și pentru firme. Exemplele sunt foarte numeroase, vom oferi unul singur: investițiile publice în cercetare sunt atrase de firmele din sectoarele intensive în cercetare-dezvoltare, cum ar fi industria farmaceutică, fără rezultatul așteptat inițial de îmbunătățire a stării de sănătate a populației sau de creștere a capacității de prevenire a apariției unor epidemii.

Atunci, este mai bine oare să nu se întreprindă nici-o acțiune? Răspunsul corect probabil este, ca întotdeauna, calea de mijloc: ***este bine ca întregul sistem economic național să fie monitorizat în permanență, iar intervențiile sub formă de politici orizontale să nu fie abrupte și să vizeze corectarea concentrărilor economice (fie ele în sectorul public sau privat), precum și optimizarea sistemului din punct de vedere social.***

Concluziile acestei lucrări privind starea economiei României imediat după integrarea în UE din punctul de vedere al oportunității utilizării politicilor industriale au fost prezentate parțial în capitolele anterioare (2 și 3).

În documentele programatice recente referitoare la politicile sectoriale în România, concepute pe baza rolului și ponderii semnificative ale industriei prelucrătoare în PIB-ul, producția, nivelul ocupării și exporturile României¹⁰⁰, au fost impuse următoarele ***direcții de acțiune în politica industrială***:

1) Stabilirea *modernizării, eficientizării și creșterii competitivității industriei prelucrătoare* ca prioritate a politicii industriale. În acest sens, este necesară evaluarea competitivității fiecărei ramuri și, pe baza acesteia, susținerea ramurilor cu potențial competitiv, în special a ramurilor *medium-* și *high-tech*. În ramurile *low-tech*, intensive în energie, materiale și resurse naturale, evaluarea competitivității trebuie dublate de analize de impact asupra mediului, pentru asigurarea unui management durabil al resurselor naturale.

2) Corelarea *Planului Sectorial în domeniul cercetării-dezvoltării din industrie* cu *Programul de creștere a competitivității produselor industriale*, pentru acordarea de asistență de CDI operatorilor economici din industria prelucrătoare în domenii precum: creșterea eficienței energetice; controlul integrat și diminuarea poluării; promovarea tehnologiilor curate; promovarea resurselor regenerabile și a resurselor ecologice; creșterea gradului de reciclare a deșeurilor.

3) Mai mult, la nivelul MEF ar putea fi înființată o *unitate de coordonare a priorităților P1 și P3*, care, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării (în special prin PNCDI, domeniile *Inovare și Parteneriate în domenii prioritare*) și Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile să ofere asistență operatorilor economici din industria prelucrătoare în *cercetare-dezvoltare și adoptarea noilor tehnologii* necesare creșterii competitivității, creșterea eficienței utilizării energiei și resurselor materiale și reducerea impactului asupra mediului. Proiectul ar putea fi inițiat și coordonat de MEF și supus evaluării Consiliului interministerial pentru probleme economice, politici fiscale și comerciale, piața internă, competitivitate, mediul de afaceri.

4) Crearea de parteneriate public-privat de cercetare-dezvoltare și inovare între INCD-urile din subordinea MEF și operatorii economici din industria prelucrătoare, având ca scop creșterea competitivității și a ecoeficienței acestora din urmă, prin:

- participarea la proiecte comune de cercetare-dezvoltare și inovare prin PNCDI și implementarea acestora în activitatea economică a operatorilor economici beneficiari;
- asistență în adoptarea noilor tehnologii pentru eficientizarea și reducerea impactului ecologic al produselor și proceselor tehnologice ale operatorilor economici din industria prelucrătoare.

5) programe speciale de asistență (în colaborare cu Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației și Ministerului pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Comerț, Turism și Profesii Liberale, pe baza obiectivelor specifice ale *Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice 2007-2013*) pentru societățile comerciale din ramurile *medium-tech* și, mai ales, *high-tech*.

6) exploatarea oportunităților oferite de ETAP pentru accesul la tehnologii de mediu; corelarea acestui program cu programele industriale destinate industriei prelucrătoare. De exemplu, crearea de rețele și platforme tehnologice pentru transfer tehnologic și cercetare-

---

¹⁰⁰ La sfârșitul anului 2006, industria prelucrătoare contribuia cu 81,1% la producția industrială totală și cu **99,1% la exporturile totale ale României**, iar numărul angajaților din sector reprezenta 86,3% din numărul mediu de personal angajat în industrie.

dezvoltare, destinate nevoilor de tehnologii ecologice ale societăților comerciale care operează în ramurile industriei prelucrătoare, prin colaborarea între MEF, MMDD și MedC;

7) stimularea participării societăților comerciale din industria prelucrătoare la consorții de CDI, prin intermediul Programului 4 al PNCDI 2007-2013, *Parteneriate în domenii prioritare* (al cărui obiectiv este tocmai “creșterea competitivității CD prin stimularea parteneriatelor în domeniile prioritare, concretizate în tehnologii, produse și servicii inovative pentru rezolvarea unor probleme complexe și crearea mecanismelor de implementare”) și al Programului 5, *Inovare*, care are ca obiectiv “creșterea capacității de inovare, dezvoltare tehnologică și asimilare în producție a rezultatelor cercetării, în vederea îmbunătățirii competitivității economiei naționale și a creșterii calității vieții.

Din analizele făcute în ultimii ani privind competitivitatea ramurilor economiei românești, analize care datorita constrângerilor de disponibilitate a datelor statistice tind să devină depășite în momentul publicării lor într-o economie dinamică și aflată într-un proces de transformare structurală rapidă (ca cea a României), rezultă că ***anumite sectoare au înregistrat creșteri de competitivitate peste media economiei naționale***, ceea ce ar putea reprezenta un posibil criteriu de alocare a resurselor prin politici industriale către aceste sectoare, dacă acestea ar fi sectoare creatoare de efecte orizontale pozitive sau cu pondere foarte mare a valorii adăugate în producție. Putem nominaliza aici: industria echipamentelor de comunicații, radio și TV; industria lemnului, industria maselor plastice și cauciucului, industria alimentară și cea a produselor petroliere. În realitate, aceste industrii apar drept campioni temporari ai perioadei de observație (2003-2006), fără a se putea spune cu certitudine că ele sunt competitive și la nivelul economiei UE sau că sunt cele mai competitive dintre ramurile industriei românești. Singura concluzie este aceea că, în perioada analizată, aceste ramuri ale industriei au înregistrat creșteri aparente de competitivitate mai mari decât alte ramuri. Ele nu pot fi considerate o prioritate pentru o eventuală intervenție statală în domeniul alocării resurselor economice. În general, ***prioritățile trebuie alese pe criteriul efectelor benefice la nivelul mediului de afaceri și sistemului social-economic, nu prin selecție sectorială.***

În cadrul acestei lucrări, am propus utilizarea și la nivelul deciziei economice românești a abordării de tip matriceal care a fost introdusă recent de Comisia Europeană pentru a analiza și monitoriza economiile statelor membre din punctul de vedere al competitivității și al factorilor acesteia, abordare descrisă în finalul capitolului 3.

Recomandarea noastră este ca, pe viitor, ***analiza matriceală să fie folosită mai ales pentru a identifica ariile de politică orizontală critice, care influențează cel mai mare număr de sectoare ale industriei românești și nu pentru a identifica industrii câștigătoare.***

Pentru acest lucru este nevoie de ***analize sectoriale periodice***, prin care să se evidențieze cei mai importanți factori care influențează dinamica și competitivitatea sectoarelor industriale.

Inițiativele corespunzătoare politicilor cadru: IPR, inițiativele privind simplificarea legislativă, standarde preluate în politicile locale și de realizat un plan de implementare documentat pentru impactul acestor măsuri asupra industriei românești și al competitivității acesteia.

Concomitent, ***este necesară explorarea modalităților cele mai eficiente de participare la inițiativele de politică orizontală, cum ar fi R&I monitoring sau Skills, industry and Services.*** Aceste domenii fiind și cele mai problematice pentru România, ar trebui ca respectiva explorare să ***tindă către asigurarea maximei sinergii cu inițiativele locale.***

Calitatea reglementărilor de mediu influențează, în cadrul matriceal, peste 70% dintre sectoarele industriale analizate. De aceea, ***în domeniul mediului*** (inițiativele *Competitiveness*,

Energy and Environment si Action Plan for Sustainable Industrial Policy) trebuie realizat un echilibru corespunzător între obligativitatea introducerii acestor măsuri și costurile la nivelul fiecărui sector.

Eforturile de politica orizontală ale Romaniei ar trebuie să se concentreze cu precădere asupra:

- § *Creșterii capitalului uman;*
- § *Stimulării cercetării și dezvoltării;*
- § *Construcției infrastructurii tehnologice;*
- § *Stimulării dezvoltării infrastructurii serviciilor.*

Aceste domenii ar trebuie să beneficieze de alocări prioritare de resurse publice. Politicile adoptate ar trebui canalizate, pe termen mediu, pe 2-3 domenii prioritare, considerate driveri de performanță (a se evita fenomenul „pomului de Crăciun” - direcționarea de resurse în prea multe direcții, tipică strategiilor noastre). De exemplu, un astfel de domeniu ar putea fi îmbunătățirea accesului la și a calității educației terțiare tehnice. Aceste domenii trebuie să rezulte în urma unui set de studii de fundamentare, similare celor care stau la baza recomandărilor de politică ale Comisiei Europene. Instrumentelor de politică utilizate trebuie să li se asocieze obiective cuantificabile în termene clare de timp (2-5 ani). Aceste instrumente de politică trebuie monitorizate frecvent (anual), pentru a se evalua atât implementarea lor, într-o primă fază, cât și performanțele lor.

Îmbunătățirea mediului de afaceri și întărirea politicii de concurență sunt condiții cadru, esențiale reușitei oricărei politici industriale, inclusiv a politicilor în domeniile prioritare de mai sus. Cu cât piețele sunt mai concurențiale și mai dinamice, cu atât mai rapid vor reacționa la stimulentele de politică industrială, vor trimite semnale mai eficiente și mai puternice în circuitul economic (inclusiv în sectoare precum educația și cercetare) și se vor adapta mai ușor provocărilor viitorului. Nu întâmplător, în UE și nu numai, nivelul scăzut al ajutorului de stat și reglementării sunt corelate pozitiv cu rezultate superioare în materie de politică industrială și dezvoltare economică în general.

Nu trebuie uitat că orice politică economică este finanțată prin resurse deturnate din circuitul economic, iar acest lucru poate avea drept efect de reducere a investiției private (fenomenul de *crowding out*), inclusiv în domeniile unde aceasta este deficitară. Chiar dacă politicile industriale orizontale sunt destinate către corectarea unor eșecuri ale pieței generate de prezența unor externalități pozitive (cum este cazul cercetării-dezvoltării, infrastructurii), analiza economică a arătat că, pentru a fi eficiente, ele trebuie să se bazeze cât de mult cu puțință pe instrumente de piață sau pe stimularea dezvoltării unor instrumente de piață. De exemplu, numeroase experimente au arătat că descentralizarea sistemului de învățământ, asociată cu impunerea unor standarde de performanță a căror nerespectare atrage retragerea resurselor publice alocate instituțiilor publice sau creșterea acestora în cazul unei performanțe superioare, duce, prin efectul de concurență creat în sistem, la creșterea semnificativă a calității învățământului public.

Până în prezent, politicile industriale din România au fost elaborate într-un sistem parohial (la nivelul diverselor autorități publice), ne-sistematic și ne-coordonat. Oricare ar fi orientarea politicii industriale orizontale, fie o abordare bazată pe piață și pe stimularea potențialului creativ al acesteia (pe care noi o susținem), fie o abordare birocratică de tip *top-down* (care se remarcă ca tendință conjuncturală în politicile industriale ale UE), ***trebuie creat un cadru instituțional de evaluare și dezvoltare comună a tuturor propunerilor de politică industrială și re-evaluare periodică a acestora.*** Acest lucru poate fi făcut de un ***organism unic de***

cercetare de politici. Astfel, se va putea realiza coordonarea și prioritizarea corectă a măsurilor de politică industrială la nivel național, identificarea sinergiilor și complementarităților dintre acestea, precum și coordonarea cu politicile industriale comunitare. Acest organism va:

- § iniția și superviza realizarea unor analize sectoriale și monitorizarea sectorială;
- § va evalua formele de finanțare existente la nivel european pentru diverse inițiative;
- § elabora analize de impact cu privire la efectele diferitelor politici;
- § analiza de impact a măsurilor politice și a globalizării, măsuri care generează schimbări structurale, în vederea anticipării acestora (gen tabele I/O);
- § va construi platforma de dialog între diferiți decidenți politici, între aceștia și alți actori.

În esență, noi propunem **restructurarea modului în care se produce Planul Național de Dezvoltare** și crearea (inclusiv prin transformarea actualului sistem de cercetare social-economică din România) unei structuri gen *The Economic and Social Research Institute* din Irlanda. Pentru ca acest organism să funcționeze și să evite suprapunerea cu politicile elaborate de diverse ministere și autorități publice, această autoritate va trebui să funcționeze în coordonarea Primului Ministru și să reprezinte autoritatea responsabilă cu elaborarea politicii industriale în România, la nivel orizontal și sectorial.

5 Bibliografie

- Aiginger K. și Sieber S., *The matrix approach to industrial policy*, International Review of Applied Economics, vol. 20, no. 5, pp. 573–603, decembrie 2006;
- Aiginger K., *Industrial Policy: Past, Diversity, Future; Introduction to the Special Issue on the Future of Industrial Policy*, Journal of Industrial Competitiveness and Trade, pp. 143-146, 2007;
- Aiginger K., *Industrial Policy: A dying Breed or a Re-emerging Phoenix*, Journal of Industrial Competitiveness and Trade, pp. 297-323, 2007;
- Andersen M.M., *An Innovation System approach to Eco-innovation – Aligning policy rationales*,
<http://web.fu-berlin.de/ffu/akumwelt/bc2004/download.htm> ;
- Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, *Planul National de Cercetare, Dezvoltare și Inovare pentru perioada 2007-2013*;
- Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, *Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare pentru perioada 2007-2013*;
- Barde, Jean-Philippe și Honkatukia, O. (OCDE), *Environmentally Harmful Subsidies*, iulie 2003;
- Biesbrouck W. și Jackson M. (ed.), *Marketization, Restructuring and Competition in Transition Countries of Central and Eastern Europe*, LICOS-Avebury: Leuven, pp. 121–162, 1995;
- Brady K., Henson P., Fava J., *Sustainability, Eco-efficiency, Life Cycle management, and Business Strategy*, *Environmental Quality Management*, 1999.
- Britto J., *Technological Diversity and Industrial Networks: An Analysis of the Modus Operandi of Co-Operative Arrangements*, SPRU Electronic Working Paper No 4, 1998, <http://www.sussex.ac.uk/Units/spru/publications/imprint/sewps/sewp04/sewp04.html> ;
- Ciupagea C., Gheorghiu R., Niță V., Unguru M., Voinescu R., *Posibilități de reducere a deficitului comercial*, PHARE RO2003/005-551.02.03, februarie 2007;
- Comisia Europeană, *Green paper on market-based instruments for environment and related policy purposes*, 28 martie 2007, COM(2007) 140 final.
- Comisia Europeană, *Report from the Commission to the Council and the European Parliament on incentives for EMAS registered organizations*, noiembrie 2004, COM(2004) 745 final.
- Comisia Europeană, *Stimulating Technologies for Sustainable Development: An Environmental Technology Action Plan for European Union*, COM(2004) 38 final.
- Comisia Europeană, *Report on the implementation of the Environmental Technologies Action Plan in 2004*, COM(2005) 16 final.
- Comisia Europeană, *Report of the Environmental Technologies Action Plan (2005-2006)*, COM(2007) 162 final.
- Comisia Europeană, *Industrial Policy in an Open and Competitive Environment: Guidelines for a Community Approach*, COM (90) 556, Bruxelles, Octombrie 1990;

- - Comisia Europeană, *Industrial Policy in an enlarged Europe*, COM(2002) 714 final, Bruxelles, Noiembrie 2002;
- Comisia Europeană, *Implementing the Community Lisbon Programme: A Policy Framework to Strengthen EU Manufacturing - towards a more integrated approach for Industrial Policy*, COM(2005) 474 final, Bruxelles, Octombrie 2005;
- Croitoru L., Russu C. și Tarhoaca C., *Politica Industrială a României din perspectiva aderării la Uniunea Europeană: neutralitate vs selectivitate*, Studiu de Impact în Vederea Preaderării Nr.13 (PAIS I), IER, Octombrie 2002;
- DG Entreprise, *Environmental Aspects of entreprise policy*, <http://ec.europa.eu> ;
- Diaconu O., Oprescu G., Pittman R., *The restructuring of the Romanian power sector at the crossroads: competitive markets or neo-colbertism*, Romanian Journal of European Affairs, Vol.7, No.4, Decembrie 2007, pp 57-67;
- Eurostat;
- Fothergill S., *EU State Aid Rules: How the European Union is setting the framework for member states' own regional policies*, Centre for Regional Economic and Social Research, Sheffield Hallam University, UK <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/leuven06/fothergill.pdf> ;
- Guvernul României, *Planul Național de Dezvoltare 2007-2013*;
- Guvernul României, *Planul de Guvernare 2005-2008*;
- Guvernul României, *Strategia energetică a României în perioada 2007-2020*;
- Guvernul României, *Politica Industrială a României 2005-2008*;
- Guvernul României, *Strategia pentru îmbunătățirea sistemului de elaborare, coordonare și planificare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale*, publicată în HG nr. 870/ 28 iunie 2006;
- Hitchens D., Farrell Frank, Lindblom Josephina, Triebswetter Josephina, *The Impact of BAT on the Competitiveness of European Industry*, Joint Reseach Centre, European Commission, Raport EU 200133 EN, November 2001;
- IFO Institute for Economic Research, *Assesment of different approaches to implementation of the IPPC Directive and their impacts on competitiveness, Final Report to the European Commission*, DG Environment, Decembrie 2006;
- Institutul de Economie Mondială (coord. proiect), *Creșterea competitivității economiei României*, iunie 2006.
- Kemp R. și Andersen M.M., *Strategies for eco-efficiency innovation*, mai 2004, <http://kemp.unu-merit.nl/> ;
- Maincent E. și Navarro L., *A policy for Industrial Champions: From Picking winner to fostering excellence and the growth of firms*, Industrial Policy and Economic Reform Papers No.2, DG Entreprise, Aprilie 2006;
- Ministerul Economiei și Finanțelor, *Planului Strategic al Ministerului Economiei și Finanțelor*;
- Ministerul Economiei și Finanțelor, *Strategia industriei miniere pentru perioada 2004-2010*;
- Ministerul Economiei și Finanțelor, *Program Operațional Sectorial Creșterea competitivității economice*;

- Ministerul Economiei și Finanțelor, *Ghid pentru dezvoltarea industrială în spiritul ecoeficienței*, www.minind.ro ;
- Ministerul Economiei și Finanțelor, *Plan Sectorial în domeniul cercetării-dezvoltării din industrie*;
- Ministerul Mediului, *Foaie de parcurs pentru implementarea Planului de acțiune pentru tehnologii de mediu – ETAP în România*;
- OCDE, *Instrument Mixes for Environmental Policy*, OECD, 2007;
- OCDE, *Assessing Environmental Policies*, Policy Brief, februarie 2007;
- OCDE, *Business and the Environment. Policy incentives and corporate responses*, OECD, Paris, 2007;
- Pelkmans, J. , *European Industrial Policy*, Brueges European Policy Briefings no.15, Iulie 2006; Porter Michael E. și van der Linde C., **Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship**, *The Journal of Economic Perspectives* 9, nr. 4/ 1995;
- Reich R., *The Work of Nations*, Knopf, New York, 1992;
- Sharp M., *Synthesis Report on Six Country Studies*, SPRU, University of Sussex, UK, mimeo, 2000.
- Sharp M., *Science, Technology and Broad Industrial Policy, Final report for TSER Project*, SPRU, University of Sussex, Brighton, UK, mimeo, 2001.
- Sharp M., *Industrial Policy and European Integration: lessons from experience in Western Europe over the last 25 years*, SPRU University of Sussex, WP no.30, 2003.
- Török A., *Industrial Policy in the New Member Countries of the European Union: A Survey of Patterns and Initiatives Since 1990*, *Journal of Industrial Competitiveness and Trade*, pp. 255-271, 2007;